

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina X Broj 92 Prosinac 2012. ISSN 1800-5179

SRETAN BOŽIĆ
I USPJEŠNA 2013.

Vlada za velika djela

Str. 3

Božićni koncerti

Str. 10

Kraljica Marija

Str. 60

Poštovani čitatelji

Uvjerena sam da će vas ovaj broj Glasnika zateći u dobrom raspoloženju, izvrsnom zdravlju i veselome obiteljskom ozračju božićnih i novogodišnjih blagdana.

Preživjeli smo „smak svijeta“ i sada se možemo opušteno posvetiti svakidašnjim životnim pitanjima

Uobičajeno je na kraju godine osvrnuti se na postignuto i posjetiti se nekih značajnih događaja u protekloj godini.

Na tradicionalnoj Tripundanskoj večeri prvi put smo proglasili zaslužne s obje strane granice za doprinos u razvijanju dobrih i prijateljskih odnosa među našim narodima i državama. S Hrvatskom radiotelevizijom organizirali smo snimanje popularne emisije „Lijepom našom“, koja će se dugo pamtiti.

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović odlikovao je naše Društvo i njegova prvoga predsjednika ordenom Crnogorske zastave III. reda. Mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“ uspješno je nastupio na spektakularnome omažu kotorskome skladatelju Tripu Tomasu i na božićnim koncertima u Podgorici, Baru, Donjoj Lastvi i Kotoru.

U ovoj godini, zahvaljujući donatorima i sponzorima, prvi put smo tiskali 12 brojeva Hrvatskoga glasnika.

Ulazimo u novu godinu ponosni na postignuto, ali i sa željom da učinimo još više i još bolje. U to ime svima vama i vašima želim čestit Božić te puno zdravlja i zadovoljstva u 2013. godini.

*Vaša urednica
Tijana Petrović*

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Predsjednik: **Mirko Vičević** · Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG**,
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 800 primjeraka

Tiskanje časopisa su financijski pomogli: Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Opština Kotor, Hrvatsko nacionalno vijeće, NVP RH.

*SKUPŠTINA CRNE GORE USVOJILA JE 4. PROSINCA PRIJEDLOG
MANDATARA MILA ĐUKANOVIĆA ZA SASTAV NOVE VLADE*

Vlada za velika djela

Premijer i ministri u novoj Vladi CG

Piše:
Tripo Schubert

Cim je predsjednik Crne Gore Filip Vujanović odabrao Mila Đukanovića za novoga mandatar, započet je proces dogovaranja oko potencijalnih članova nove Vlade.

Đukanović je povukao jedan neuobičajen potez koji nije viđen do sada u Crnoj Gori, a ni izvan nje. Naime, zatražio je od funkcionara i namještenika koje imenuje Vlada, njih oko 500, da „kuvertiraju ostavke“, što se i dogodilo.

Komentirajući taj potez, prof. dr. Blagota Mitrić, akademik DANU-a, rekao je: „Nekada sam neđe pročitao ovu misao: „Najjači nije nikada dovoljno jak da uvijek bude gospodar, ako ne pretvori svoju snagu u pravo, a poslušnost u dužnost.“ Misao koja mi se urezala u glavu ko zna kad, jučer sam doživio kao potvrdu jednog od najboljih političkih poteza neprikosnovenog lidera Crne Gore, poteza koji može na duže staze odrediti pravu budućnost Crne Gore. Riječ je o njegovoj hrabrosti da svoju sveukupnu državničku snagu i snagu mandatar pretvori upravo da, narodski rečeno, dovede prave ljude na prava mjesta, u pravo vrijeme.“

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić u povodu toga je izjavio: „Potrebno je snažno reafirmirati odgovornost kao način ponašanja javnih službenika bilo gdje da se nalaze. Crna Gora je pomalo bila zaboravila da je rad u javnim službama posebna privilegija, čast i odgovornost. I mislim da je neophodno bilo da svi pokažu spremnost da svoje rezultate daju na provjeru.“

Skupština Crne Gore usvojila je ekspozé Mila Đukanovića i prijedlog za sastav nove Vlade. „Jedini način da se odupremo

Prioriteti 40. Vlade su standard, rast zaposlenosti i euroatlantske integracije

ekonomskoj krizi je da radimo bolje i više. Nećemo dozvoliti ni ugrožavanje, ni osporavanje crnogorske nacije, jezika i crkve. Vjerujem da kriza neće dovesti u pitanje politiku proširenja EU-a i da se njen sadržaj neće dominantno svoditi na ređanje dodatnih uslova za nove zemlje kandidate. Kod svakoga građanina Crne Gore moramo pojačati svijest da je naš najvažniji nacionalni interes da doprinesemo razmahu investicija i biznisa i skoroj obnovi ekonomskog rasta i razvoja“, rekao je između ostalog Milo Đukanović u ekspozéu.

Karakteristika nove Vlade je u tome da je izabrano šest novih ministara i to: Radoje Žugić (financije), Branimir Gvozdenović (turizam i održivi razvoj), Predrag Bošković (rad i socijalna staranja), Petar Ivanović

(poljoprivreda i ruralni razvoj), Raško Konjević (unutrašnji poslovi) i Marija Vučinić (bez portfelja).

Potpredsjednici Vlade su Igor Lukšić (ministar vanjskih

poslova i europskih integracija), Duško Marković (ministar pravde), Vujica Lazović (informaciono društvo i telekomunikacije), Rafet Husović (regionalni razvoj i lokalna samouprava), Milica Pejano- vić Đurišić (obrana), Slavoljub Stijepović (prosvjeta), Vladimir Kavarić (ekonomija), Mi- odrag Radunović (zdravlje), Branislav Mićunović (kultura), Sanja Vlahović (nauka), Ivan Brajović (saobraćaj i pomorstvo), Suad Numanović (ljudska i manjinska prava).

Uredbom Vlade osnovana je Uprava za mlade i sport.

„Nova Vlada biće spremna na lična odricanja u ekonomskoj krizi, biće posvećena poboljšanju kvaliteta života građana, rastu zaposlenosti, privlačenju investitora. Evropski i evroatlantski ciljevi ostaće joj prioriteti, a izgradnja pravne države, odnosno borba protiv korupcije i organizovanog kriminala biće posebno u fokusu Vlade“, saopćio je Milo Đukanović.

BOŽIĆNA POSLANICA BISKUPA KOTORSKOG MONS. ILIJE JANJIĆA

mons. Ilija Janjić

Poštovani vjernici, prijatelji, drage sestre i braćo,

Uneposrednoj blizini ljepotice grada Kotora, u sjeni katedrale sv. Tripuna, gledajući njezine zvornike kroz prozor svoje radne sobe – pišem ovogodišnju Božićnu poslanicu vjernicima Kotorske biskupije i svim ljudima dobre volje.

Ideja mi je da poslanica bude prožeta ljepotom. Naše su oči stvorene da uviđaju ljepote koje nas okružuju u prirodi i u nama samima. Bog nam je stvorio i razum da se toj ljepoti divimo, ne samo što vide oči nego da otkrivamo ljepote i u dubini svakoga bića, da se divimo ljepotama i događajima povijesti, kao što se to dogodilo prigodom rođenja Gospodina našega Isusa Krista, da se divimo ljepotama umjetnosti.

Bog je svoju ljepotu htio pretočiti u ljepote svojih stvorenja. Taj divni svemir je splet ljepota galaksija planeta, zvijezda, sunca i mjeseca.

Zemlja je nastanjena divnim Božjim stvorenjima, a koliko se tek čovjek među njima ističe svojom ljepotom jer stvoren je na sliku i priliku Božju. O, kad bi smo mogli poviriti u ljepotu Edenskog vrta u kojem čovjek vrši dominantnu ulogu i vidjeti koliku mu čast povjerava Bog dajući mu vlast nad Zemljom i nad svim drugim stvorenjima – Sve podvrgavaj sebi... Čovjek, slika Božja, među svim stvorenjima ima posebno dostojanstvo, pripada mu najveća briga i zaštita Božja, uživa u spoznaji Božjeg povjerenja da je uzdignut nad sva bića što ih je Bog stvorio. Tu, u Edenskom vrtu vidimo naše praroditelje sretne, uživaju Božju blizinu, Božju ljubav, Božju ljepotu. Ali slijedi kušnja, slijedi provjera povjerenja. Čovjekovom krivnjom, ne poštivajući Božju volju Adam i Eva gube pravo na edensku ljepotu. I slijedi kazna, izgon iz Raja, čeka ih bol rađanja i život u znoju lica... No, predobar Otac Nebeski, pun je ljubavi i milosrđa, žali nad izgubljenom ljepotom svoje slike i daje divno obećanje: Poslat ću vam Mesiju, svoga vlastitoga Sina, On će obnoviti vaš sjaj. I dok Božji narod čeka Mesiju, stoljeća prolaze, strpljenje je na ispitu, uzda se čovjeka su česti, vapaji su svakodnevnica: Rosite nebesa pravednika...

Konačno u punini vremena – odošla Bog Sina svog, od žene bi rođen, Zakonu podlošan. Za vrijeme rimskoga cara Augusta u gradu Davidovu, u Betlehemu, ostvaruje se ljepota obećanja. Mesija se rađa, udomio se u štalici, među životinjama i zrake sunca su na vidiku. Narod koji je u tmini hodio svjetlost vidje veliku (Iz 9,1).

Ono što se ostvarilo u Betlehemu prije 2000 godina nije prestalo postojati, nego se nanovo događa i danas za svakog čovjeka. Za čovjeka koji je u povijesti postigao velike uspjehe na raznim područjima znanosti, kulture i života. Za čovjeka koji je stigao na Mjesec, koji istražuje Mars, ali istodobno ostaje lutalac u krugu svoje osobnosti, tumačajući u mraku svoje egzistencije, prekidajući odnose s drugima, ne poštujući dostojanstvo svoje ni dostojanstvo svoga brata, ne poštujući život čovjeka u cjelini. Kao što naši praroditelji izlaskom iz ljepote Edenskog vrta nisu izbačeni iz srca Božjega, tako ni današnji čovjek nije prepušten sam sebi, sve većem beznađu, sve očitijem „indiferentizmu“, sve dubljoj tmini praznine ljudske duše, sve jačoj erupciji zla. I koliko god nam se činilo da Boga nema, Betlehem nam objavljuje Radosnu vijest: Bog postoji, On je velik i pun je ljubavi prema svakom čovjeku.

Neka nam Božićno razmišljanje o ljepoti Boga, o ljepoti svemira, o ljepoti Edenskog vrta, o ljepoti Božje ljubavi i vjere potaknuto ljepotom Betlehemske noći obnovi nadu u istinitost Božjeg obećanja. Ljepota Betlehemske noći u Godini vjere pomaže i obnavlja našu vjeru te daje da ona zablistala novim sjajem. Neka život svakog čovjeka zablista novom ljepotom odanošću Kristu koji nas vodi putem svjetla i oslobađa od svake tame. U tom duhu ljepote Betlehemske svjetla želim čestitati svima vama kao i braći pravoslavicima blagdan Kristova rođenja, blagdan Božića – uz pozdrav,

† ILIJA, biskup

Sv. Nikola biskup Terra marique gloriosus

Piše:
don Anton Belan

Blagdan sv. Nikole biskupa, zaštitnika pomoraca, djece i svih koji od mora i s morem žive, a kojega srednjovjekovna hagiografija naziva *na kopnu i moru slavan*, proslavljen je 6. prosinca 2012. godine pontifikalnom sv. misom u kotorskoj bazilici-katedrali sv. Tripuna u 18 sati.

Svetu misu služio je kotorski biskup mons. Ilija Janjić u zajedništvu s fra Filipom Karadžom, predstojnikom franjevačkog samostana sv. Klare, koji će 2015. godine proslaviti 750 godišnjicu prisutnosti reda sv. Frane Asiškoga u Kotoru. Fra Filip je održao i prigodnu propovijed. Prije svete mise biskup je blagoslovio križ napravljen od inox metala, koji je prema uzoru na već postojeći, uz suradnju arhitektice Zorice Čubrović i kotorskog župnika, izradio Miroslav Franić, poznati izvođač radova na kotorskim spomenicima kulture. Križ će biti postavljen 2013. godine na kupolu zvonika Gospe od Zdravlja kao doprinos kotorske Crkve 1.700 obljetnici jubileja Milanskog edikta, kojim je car Flavije Konstantin Veliki dao slobodu

U molitvi vjernika kotorska Crkva molila je za grad Dubrovnik i sve njegove stanovnike:

„Na današnji dan Dubrovnik je doživio napad od Jugoslavenske armije i dragovoljnih vojnih snaga Srbije i Crne Gore. Molimo sv. Nikolu da pomogne našim susjedima da oproste ovaj naš zločin“.

Blagoslov križa

ispovijedanja kršćanske vjere u Rimskome Carstvu.

Nakon blagoslova križa slijedila je pontifikalna misa i propovijed fra Filipa koji je, između ostalog, istaknuo: „Sv. Nikola je bio biskup Mire iz Male Azije koji je živio u IV stoljeću, kao biskup bogat mnogim čudesima i zaslugama, provjereni kršćanin onda jedinstvene Crkve. Danas njemu u Bariju (Italija), gdje se čuvaju njegovi zemni ostaci, hodočaste vjernici s Istoka i Zapada. Evo divnog sveca koji danas može ujediniti Crkvu Kristovu. Njegova čudotvorna moć izvire iz moći Božje, iz njegove ljubavi prema Bogu i bratu čovjeku, ta će nas ljubav ujediniti da jedni druge prepoznamo, pomazemo i ljubimo kao braća koja u Krista vjeruju. Sv. Nikola ni ove godine neće zaboraviti najmlađe svojim darovima, a dar je uvijek izraz ljubavi, ali još više od darova On nas iz ljubavi poziva da ga nasljedujemo u svetosti i jačamo našu vjeru u Boga koji je izvor svake svetosti. On nas uči da volimo svoju Crkvu, koja je sveto mistično tijelo Kristovo.“

U molitvi vjernika kotorska Crkva molila je za grad Dubrovnik i sve njegove stanovnike:

„Na današnji dan Dubrovnik je doživio napad od Jugoslavenske armije i dragovoljnih vojnih snaga Srbije i Crne Gore; 19 mrtvih, 60 teško ranjenih, 9 kuća izgorjelih do temelja, a 400 zgrada te više crkava i samostana znatno oštećenih. Molimo sv. Nikolu da pomogne našim susjedima da oproste ovaj naš zločin, kažem naš jer grijeh, pa shodno tome i svaki zločin, ima socijalnu dimenziju. Znamo nije lako zaboraviti, ali je kršćanski oprostiti, zapra-

Sv. Nikola donosi darove

Anđeli

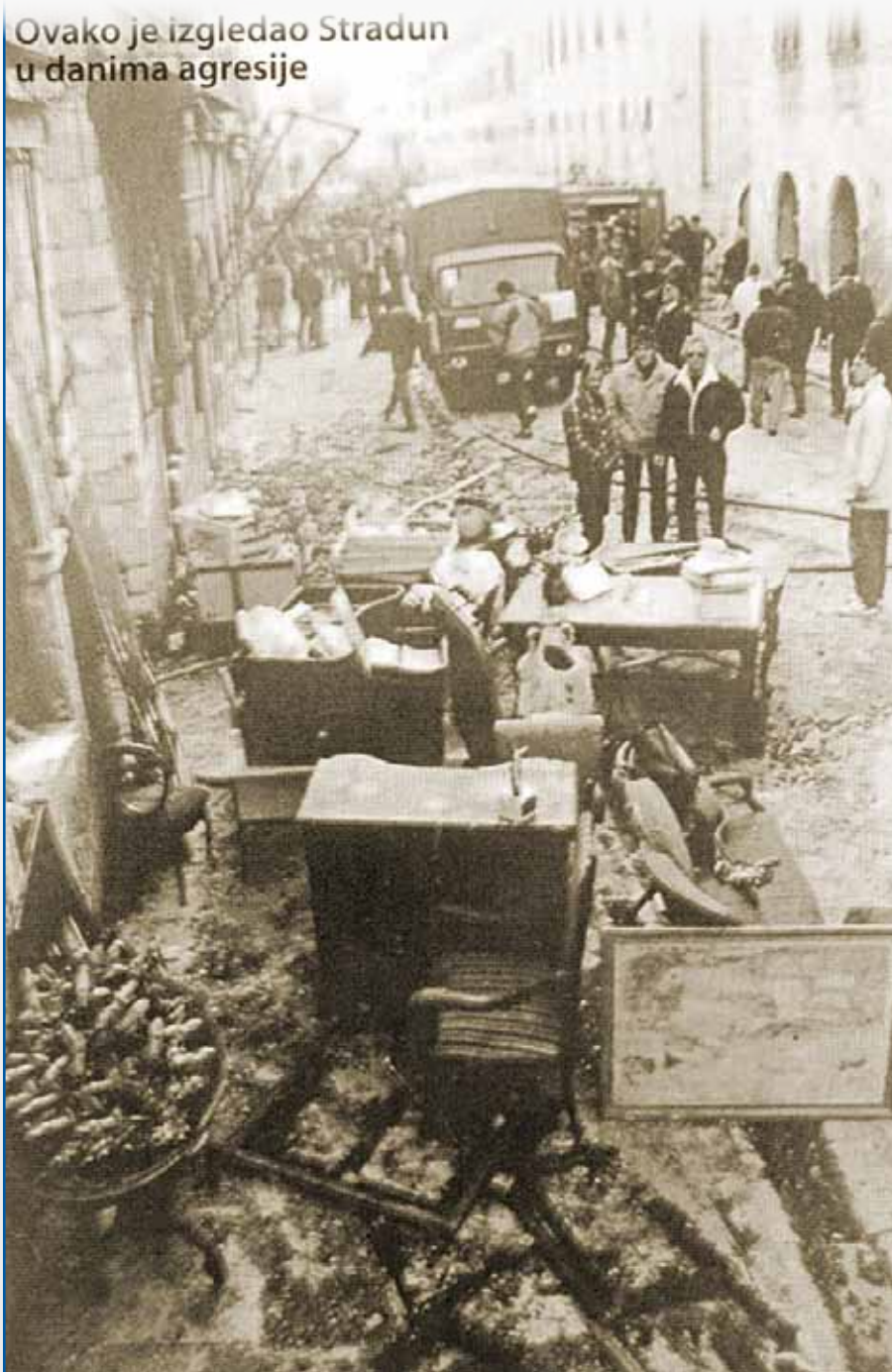
*vo to je kršćanski imperativ, moglo je biti i obratno jer s jedne i druge strane je bio čovjek, često puta griješan kakav jest. A onda molimo, malo je reći molimo, zava-
pijmo sv. Nikoli da nam da snage poput starozavjetnih vjernika posuti se pepelom i u ime svih onih koji to ne znaju, neće ili misle da su postupali ljudski, pravedno,*

*hrabro i patriotski, a danas se nazivaju kršćanima, zava-
pijmo jako do neba gla-
sno: moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh! Danas u ovo isto vrijeme se služi sv. misa za sve poginule i ranjene branitelje Dubrovni-
ka u dubrovačkoj katedrali, neka Bog po zagovoru sv. Nikole usliši naše i njihove molitve i pomogne nam da*

naučimo i razumijemo što je kršćansko praštanje i što je kršćansko kajanje.“

Nakon svete mise slijedio je susret vjeroučenika i djece sa sv. Nikolom. U ulozi sv. Nikole i ove godine je bio Toni Glasnović, koji je u procesiji u pratnji 10 ministranata i 20 vjeroučenica, koje su bile odjevene u bijelo s krilima predstavljajući anđele, pred glavni oltar donio poklon-paketiće koji su prije bili blagoslovljeni. Slijedile su dvije recitacije u čast sv. Nikoli, jedna koju je recitirala vjeroučenica Katja Fabian, a drugu je recitirao Petar Sindik, polaznik Dopunske škole hrvatskoga jezika. Sv. Nikola zahvalio je djeci na dočeku i postavio im ova pitanja: *Hoćete li biti dobri i slušati roditelje? Hoćete li dobro učiti i biti vrijedni? I hoćete li ići na vjeronauk i sv. misu?* Na ove upite djeca su gromoglasno odgovarala: *Hoćemo!* Zatim je sv. Nikola djeci podijelio 250 poklon-paketića. Za ovu prigodu katedrala je bila prepuna vjeroučenika, djece, roditelja i vjernika. Bili su prisutni i gosp. Nikola Bukilica - predsjednik Skupštine općine Kotor, kap. Ilija Radović - viceadmiral Bokeljske mornarice 809., gđa Mileva Pejaković Vujošević - direktorica Pomorskoga muzeja, gosp. Božo Vodopija - generalni konzul Republike Hrvatske, kao i konzulica gđa Katja Žarnić, gosp. Miroslav Frano-
vić - predsjednik Hrvatskoga nacionalnoga vijeća, gosp. Mirko Vičević - predsjednik Hrvatskoga građanskoga društva Crne Gore, prof. Ana Šarčević - profesorica hrvatskoga jezika i književnosti u Hrvatskoj dopunskoj školi, mnogobrojni kapetani, strojari i pomorci. Pjevao je prigodni zbor pod ravnanjem prof. Nikole Čučića i uz orguljsku pratnju s. Dragice Kuštre.

Ovako je izgledao Stradun u danima agresije

Kotor je grad koji je imao pet crkava posvećenih sv. Nikoli, najstarija se prvi put spominje 1289. godine, a Kotor-ska biskupija bila je podložna nadbiskupiji Canosa - Bari (1172. - 1828.), gradu u kojem se od 1087. godine čuva-

ju zemni ostaci sv. Nikole biskupa iz grada Mire u Maloj Aziji, danas Turskoj (Demre). I ovogodišnja svečanost u čast sv. Nikole biskupa potvrdila je da je Kotor grad čija je povijest pisana na moru, grad u kojem već više od dvana-

est stoljeća djeluje Bratovština pomoraca pod zaštitom sv. Nikole i sv. Tripuna, grad suživota i prijateljstva među ljudima, grad širokih horizonta, kao što je široka i beskrajna pučina koja mu je bila izvorom života.

Jubilej Milanskoga proglašenja (edikta) 313. - 2013.

Poznati antički povjesničar Euzebij Cezarejski (oko 265. - 340.), suvremenik, prijatelj i biograf cara Konstantina, u svojoj poznatoj crkvenoj povijesti *Εκκλησιαστική Ιστορία* opisuje sukob Flavija Konstantina Velikog i Maksencija oko rimskog prijestolja. Ova dva oponenta sukobila su se sa svojim vojskama 28. listopada 312. godine u Rimu pokraj Milvijskog mosta. Euzebij navodi da je to bilo popodne *kad sunce k zapadu bijaše krenulo – horis diei meridianis, sole occasum vergente*. Konstantin i njegovi vojnici ugledaše nebeski Božji znak *coeleste signum Dei*, bijaše to znak križa, te začuše glas *ἐν τοῦτῳ νῦκα – in hoc signo vinces – u ovom znaku pobjeđuj/pobijedi*. Potaknut tim viđenjem Konstantin je na štitove svojih vojnika prema Božjem nadahnuću *instinctu Divinitatis* urezao znak križa i pobijedio Maksencija, koji je našao smrt zajedno sa svojim vojnicima u vodama Tibera. Stoga je u siječnju 313. godine zajedno sa svojim zetom Licinijem u Milanu izdao proglas (edikt, reskript) kojim kršćansku vjeru izjednačava sa svim ostalim vjerama u svom carstvu. Rimski su mu puk i senat (*Senatus Populusque Romanus*) sagradili u Rimu veliki slavluk koji i danas postoji. Potrebno je naglasiti da je već rimski imperator August Galerije prije smrti 311. godine izdao edikt

kojim je naredio prestanak progona kršćana na svom području carstva, ali slava je pripala Konstantinu koji je otišao u davanju slobode kršćanima i dalje. U Rimu je sagradio sedam sjajnih bazilika za vrijeme pape Silvestra I. (314. - 335.), godine 314. ukinuo je kaznu smrti na križu, 321. godine donio je zakon o poštovanju i slavljenju nedjelje. Gradi veličanstvenu baziliku Kristova groba u Jeruzalemu (*Ανάστασις*) i druge crkve. Sa svojom majkom Jelenom pronalazi Kristov križ u Jeruzalemu koji su razdijelili na tri dijela, za tri glavna grada kršćanskog svijeta: Jeruzalem, Rim i Carigrad, ali pobožni zanos kršćana razbio je ta tri dijela u tisuće komadića. Stoga sv. Ćiril Jeruzalemski piše godine 347.: „*Cijeli svijet je pun ulomaka drva križa*.“ Svoje podanike poziva na prihvatanje kršćanstva, ali određuje da to ne smije biti prisilno nego svakome pušta slobodu savjesti. Na Bosporu pretvara maleni Bizant u velebni Carigrad (*Κωνσταντινούπολις*), koji je posvećen 11. svibnja 330. godine i naređuje da ga se zove *Novi Rim* (*Νέα Ρώμη*). *Constantinopolim nomina-vit, utque nova Roma vocaretur lege sanxit* (Socrates, *Historiae Eccles.*). Ne treba zaboraviti, Bizant nije ništa drugo nego nastavak starog rimskog imperija (*Βασιλεία Ῥωμαίων*). Termin Bizantinac nastao je puno kasnije. Prvi stanovnici Bizanta, Carigrada, sebe su nazivali Rimlja-

nima, *Ῥωμαῖοι*, a bizantski imperatori su se smatrali rimskim imperatorima, nasljednici Cezara staroga Rima (Georg Ostrogorsky, *Storia dell'impero bizantino*). Konstantin u Carigradu gradi veličanstvenu baziliku posvećenu presvetoj Mudrosti Božjoj (*Ἁγία Σοφία*). Predsjedao je Prvim nicejskim saborom 325. godine, na kojem je govorio latinski jer nije dobro znao grčki. Neke nekritičke hagiografije navode i prisutnost sv. Nikole biskupa na tom saboru. Sebi je dao naslov *summus pontifex* (vrhovni svećenik) i tako postao utemeljiteljem istočnog cezaropapizma, koji je općoj Crkvi dosta zla nanio. Prije smrti naređuje da mu bude ubijen brat Julije i svi njegovi sinovi, a ubojica je i svog sina Krispa, kao i poneke rimske matrone. Konstantin je čovjek koji je uz velike mane posjedovao i velike vrline. Na velikom obelisku pred rimskom katedralom sv. Ivana Lateranskoga, koju je sam dao sagraditi, piše: *CONSTANTINUS PER CRUCEM VICTOR A S. SILVESTRO HIC BAPTIZATUS CRUCIS GLORIAM PROPAGAVIT* (*Konstantin pobjednik po križu, od svetog Silvestra ovdje kršten, širio je slavu križa*). Krstio ga je papa Silvestar I. malo prije careve smrti. Umire 22. svibnja 337. godine. Istočna Crkva proglasila ga je svecem, a rimski senat uvrstio u svoje bogove.

U susret božićnim blagdanima

Piše:
Tijana Petrović

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore već tradicionalno organizira božićne koncerte u Kotoru, Tivtu, Baru i Podgorici. Uvijek je taj program isti – božićni, veseo, razdragan i raspjevan, ali je uvijek i različit – jer se potrudimo da dovedemo nove, zanimljive i drukčije goste. Potrebno je spomenuti i one koji su financijski pomogli da se ovi koncerti održe. To su: Fond za manjine Crne Gore, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija i Dubrovačko-neretvanska županija.

Ove je godine, uz mandolinski orkestar HGD-a „Tripo Tomas“, pretprazničke dane i naša srca pjesmom zagrijala klapa Ragusa iz Dubrovnika.

Prvi od četiri božićna koncerta održan je 15. prosinca u prepunoj crkvi sv. Roka u Donjoj Lastvi, u organizaciji Podružnice Tivat. Prisutne je pozdravila Ljerka Sindik, predsjednica.

Iste večeri pjesma je ispuni-
la i katedralu-baziliku sv. Tri-
puna u Kotoru. Na koncertu
u katedrali, između ostalih,
bili su prisutni kotorski bi-

Ove je godine, uz mandolinski orkestar Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore „Tripo Tomas“, pretprazničke dane i naša srca pjesmom zagrijala klapa Ragusa iz Dubrovnika.

skup mons. Ilija Janjić, gosp. Božo Vodopija - generalni konzul Republike Hrvatske, kao i konzulica gđa Katja Žarnić, gosp. Miroslav Franović –

predsjednik HNV-a... Prisutne je pozdravio i čestitao dolazeće blagdane Mirko Vičević, predsjednik HGD CG.

Mališani su, uz pratnju

Sveti Roko

odraslih, pokazali koliko su naučili i napredovali tijekom protekle godine otkad je Društvo obnovilo mandolinski orkestar. Pod dirigentskom palicom Iva Brajaka orkestar je odsvirao pjesme: „Veselje ti navješćujem“, „Radujte se narodi“ i „Tiha noć“, a svi sudionici i posjetitelji zajedno su otpjevali „U se vrijeme godišta“.

Goste iz Dubrovnika naviknuli smo slušati u jednome drukčijem ambijentu dok pjevaju o ljubavi, moru, zvonima, Stradunu..., ali su nam pokazali da mogu biti izvrsni i u izvedbi poznatih i malo manje poznatih božićnih pjesama u kojima smo uživali.

Sljedećeg dana, 16. prosinca, koncerti su održani u Podgorici i u Baru.

Loši vremenski uvjeti i vrlo niska temperatura u velikoj župnoj crkvi Presvetog Srca Isusovog nisu spriječili mnoge da dođu i uživaju u najljepšim božićnim pjesama u izvođenju klape Ragusa i mandolinskog orkestra „Tripo Tomas“. Među mnogobrojnim posjetiteljima, na koncertu je bila prisutna i gospođa Ivana Sutlić Perić, veleposlanica R. Hrvatske u

U Donjoj Lastvi

Podgorici sa svojim djelatnicima. Prisutne je pozdravila prim. dr. Svijetlana Zeković, predsjednica Podružnice Podgorica.

Nakon završetka koncerta u Podgorici, izvođači su otputovali za Bar, gdje je održan 13. sada već tradicionalni božićni koncert. Dvorana Zavičajnog muzeja u Baru bila je doslovno prepuna budući da je nemali broj gledatelja tijekom cijelog koncerta bio na nogama. Isti-

na, zbog prekrasnog programa gotovo nitko od njih nije želio napustiti mjesto ovoga iznimnoga kulturnog događaja. Na koncertu su nazočili ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore gđa Marija Vučinović, potpredsjednik Skupštine Crne Gore gosp. Suljo Mustafić, direktor Kulturnog centra Bar gosp. Čazim Nikezić, predstavnici nekoliko tiskanih i elektroničkih medija, svećenici i časne sestre Barske nadbiskupije i Kotorske biskupije, mnogobrojni članovi HGD CG - Podružnica Bar, drugih udruga, te mnogobrojni građani Bara i susjednih općina. Sjajni gosti - klapa „Ragusa“ iz Dubrovnika i Mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ iz Kotora svojim izvrsnim muziciranjem i izvođenjem, poglavito božićnog programa, učinili su ovu večer doista nezaboravnom. Program je, kao i prethodnih godina, vodila šarmanтна Vesna Marković. Dodatnu čar ovoj predblagdanskoj svečanosti dala je i netom odigrana utakmica u kojoj su sjajne rukometašice Crne Gore osvojile naslov europskih prvakinja, što je unijelo još više radosti u inače prekrasno ozračje ovo-

Kotor

ga glazbenog ugođaja. Naime, već od prve pjesme raspoložena barska publika pjevala je zajedno s izvođačima poznate refrene božićnih pjesama. Vrlo nadahnuti nastup Dubrovčana više puta je prekidan gromoglasnim pljeskom, a jednako tako su dočekana i sjajna kotorska djeca koja su nježnim zvucima mandoline još više „ugrijala“ srca, ali i dlanove publike. Program je završen tradicionalnom „U se vrijeme godišta“, a svi su se ustali na noge i gromko otpjevali ovu božićnu „himnu“. Nakon toga uslijedio je domjenak za sudionike i goste, koji je sjajno organizirao gosp. Ljubo Karanikić, vlasnik konobe „Špilja“ u Starome Baru. Na stolu su bile tradicionalne delicije barskoga kraja, naravno poslužene uz vrhunsko vino, na opće zadovoljstvo svih koji su imali sreću sve to kušati.

Ovogodišnji božićni koncert organizirala je Podružnica u Baru uz veliku pomoć Središnjice u Kotoru. Organiziranje koncerta pomogla je i Hrvatska građanska inicijativa iz Tivta i Kulturni centar Bar te pojedinačni prilozi građana. Koncert je medijski jako dobro popraćen te su izvješća o ovome iznimnom kulturnom događaju prenijele „Vijesti“, „Dan“, „Blic-Crna Gora“, Radio Bar i RTCG.

S koncerta u Podgorici

S koncerta u Baru

U Baru

Čašćenje nakon koncerta

Marija Čatović

Razgovor vodio:
Mirko Vičević

Kako ste gradonačelnice, kako provodite vrijeme nakon radnog dijela dana?

Moj radni dan traje 24 časa. Telefon nikada ne gasim i građani me znaju kao osobu koja svima odgovara na pozive. Teško je na ovakvom radnom mjestu izdvojiti vrijeme nakon radnog dana, jer to skoro da i ne postoji. Ono do čega zaista držim to je nedjeljni ručak sa porodicom -suprugom, sinovima, snahama i unučićima. Ponekad mi se tokom naporne sedmice taj porodični ručak čini tako dalek, kao oaza mira i topline koja daje snage da izdržim.

Morinj-Kotor-Morinj i više puta dnevno. Zadnjih godina se mnogo toga promijenilo...

- U posljednjih osam godina zaista mnogo se toga promijenilo, ne samo na relaciji Kotor - Morinj, već na teritoriji cijele općine. Uz rizik da ponešto i ne spomenem, kratko ću vas podsjetiti. Potpuno je uređena i popločana kontakt-zona ispred Starog grada, sa kompletno zamijenjenom infrastrukturom. Privodi se kraju uređivanje jednog od najljep-

Ispred porodične kuće u Dobroti

ših dijelova obale - šetališta u Dobroti. U mjestima duž zaljeva izgrađena je nova ili rekonstruirana stara javna rasvjeta. Kotor je ponovo dobio svoju gradsku kavanu «Dojmi», o čemu je Vaš list već detaljno pisao. Kotorska luka postala je nezaobilazna destinacija na krstarenjima renomiranih svjetskih „kruzing“ kompanija, pa su u naš zaljev tokom sezone uplovljavali najveći brodovi na svijetu. Sanirane se brojne sakralne građevine na gradskom i seoskom području, asfaltirani putovi, posebno na ruralnom području. Intenzivno smo radili i na onome što se ne vidi, a što je našem gradu i te kako potrebno, kako sa aspekta turizma, tako i sa aspekta poboljšanja kvaliteta života i očuvanja životne sredine, pa je u 2012. godini nastavljena realizacija projekta „Vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na jadranskoj obali-faza III“ čija je ukupna vrijednost 5.302.000 eura.

Na kojem bi novom projektu rado poradili u cilju bolje prezentacije Kotora, općine...

Kotor je biser Crne Gore, i možda to može zvučati pretenciozno, ali daleko je ispred svih gradova u našoj zemlji. Imamo sreću što smo ovdje rođeni, i samim tim odgovoran zadatak da ga kao takvog očuvamo i predamo budućim generacijama. Ponosna sam što na brojnim putovanjima, nakon prezentacije Kotora ljudima prilaze, žele da saznaju što više o tom gradu koji leži na nevjerovatnom spoju kamena i mora. Tek tu, među najrazličitijim kulturama, spoznate kakav biser imate i pomalo se uplašite, upitate „čuvamo li ga najbolje što umijemo?“

Kotor je sebe stoljećima unatrag pozicionirao u sam vrh

Porodica na okupu

Predsjednik RH Ivo Josipović, gradonačelnici Dubrovnika i Mostara - Andro Vlahušić i Ljubo Bešlić

svjetske baštine i na nama je da ga kao takvog i sačuvamo i zato ću nastojati da i zvanično Kotor u Crnoj Gori dobije status grada- kulturne prijestolnice.

Nagradno putovanje na 7 dana. Kud bi Marija Catović?

To bi morala biti kombinacija potpunog mira, prirode, ze-

lenila i mediteranske gradske vreve, dinamike od koje ne mogu da pobjegnem i koja mi je očiglednou krvi. U svakom slučaju to ne bi moglo biti sedam dana na jednom mjestu!

Što Vas posebno raduje?

Raduje me osmjeh, osmjeh na licima kako mojih najbližih tako i na licima koje sre-

**S Admiralom
Bokeljske mornarice
dr. Milošem Miloševićem**

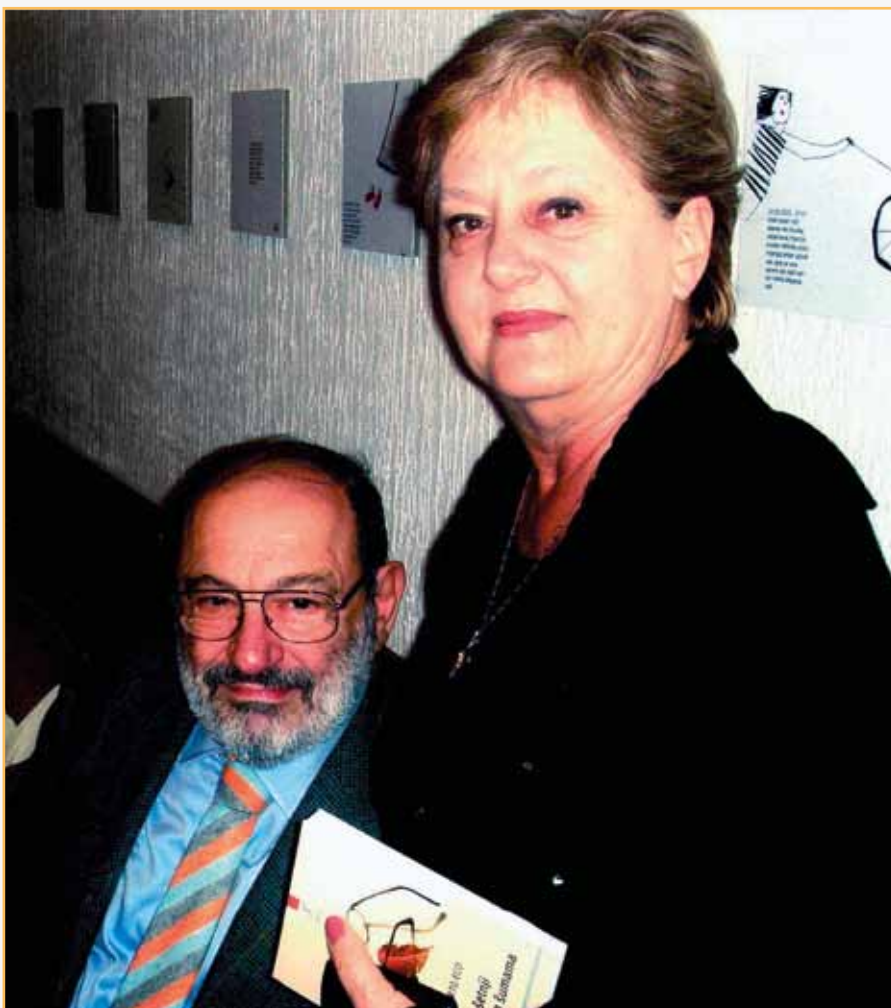
ćem na ulici, u prodavaonici, osmijeh slučajnih prolaznika. Raduje me igra sa unučićima, obiteljska okupljanja. Raduju me dobri ljudi.

**Osoba u ovom 21. stoljeću
koja vas je najviše dojmila?**

21. stoljeće, zahvaljujući razvoju medija zblížilo je Svi-jet i upoznalo nas sa brojnim umnim ljudima iz najrazliči-tijih oblasti ljudskog življenja. Iz tog razloga mi je izuzetno teš-ko odlučiti se za jednu osobu. Međutim, ako pođem od ljudi koje sam poznavala i poznajem tu dileme nema - don Branko Sbutega. Humanista, filozof, pjesnik, svećenik, dragi su-građanin, prijatelj i još mnogo toga što ne mogu riječima ni iskazati. Don Branko je umno-gome i odredio put na koji sam se otisnula prije osam godina. Često se sjetim njegovih rije-či i razgovora i vrlo često mi ta sjećanja pomognu, daju mi snagu, odlučnost kad posum-njam. Da, to je svakako Don Branko.

**U Kotoru sa Jose Manuel barrosom,
predsjednikom EK i Filipom Vujanovićem**

Susret s piscem Umbertom Eccom

U OVOM BROJU PREDSTAVLJAMO JOŠ JEDNU USPJEŠNU
PREDSTAVNICU BORILAČKOG SPORTA

Dama u borilačkom sportu

Razgovor vodio:
Joško Katelan

Glasnik: *Anastazija, kada si se počela baviti sportom?*

Anastazija: Godinu dana nakon osnivanja ju-jutsu kluba „Soko” u Kotoru, 2003. godine počinjem trenirati borilački sport kod trenera Miloša Vučinića, gdje stječem prvo znanje o ju-jutsu. Nakon godinu dana treninga polažem za žuti pojas i uspješno stječem prvo učeničko zvanje.

Glasnik: *Kada si se počela natjecati?*

Anastazija: Godine 2005. počinjem natjecateljsku karijeru. Moje prvo sudjelovanje bilo je na prvenstvu Crne Gore, gdje osvajam treće mjesto u duo sistemu s Larisom Končarević. Mjesec dana kasnije u Sremskoj Kamenici osvajam treće mjesto na prvenstvu Srbije i Crne Gore. S 12 godina radim kategoriju juniora na kupu Srbije i Crne Gore gdje osvajam drugo mjesto i stječem plasman za Balkansko prvenstvo. Iste godine na spomenutom Balkanskom prvenstvu, koje je održano u Smederevu 2005., osvajam prvu zlatnu

Veliku želju da potvrdim tko je najbolji u Europi 2008. godine prekida mi ozljeda koljena - pucanje ligamenata na europskom kupu u Sloveniji. Publika je pljeskala kad su me nosili u ambulantno vozilo, čime mi je iskazano golemo poštovanje i dana moralna potpora.

Rumunija balkansko prvenstvo 2012.

medalju, ujedno i jednu od omiljenih jer pobjeđujem tadašnje prvakinje za pola boda.

Glasnik: Znamo da si 2005. godine izabrana za najperspektivniju sportašicu Kluba. Kako je dalje tekla tvoja karijera?

Anastazija: Kao prvotimac reprezentacije Srbije i Crne Gore u ju-jutsu, 2006. godine na prvenstvu Crne Gore, uz duo sistem radim mix i borbe, osvajam četiri medalje, dva druga i dva treća mjesta, što me vodi do prvenstva Srbije i Crne Gore, gdje osvajam zapažen rezultat - druga u duo sistemu, treće mjesto u mixu i prvo u borbama.

Glasnik: Kaži nam nešto o nastupu u poljskome gradu Bjesko-Biala.

Anastazija: Da, Europsko prvenstvo održavalo se u poljskome gradu Bjesko-Biala. Tamo sam nastupala s velikim oduševljenjem i osvojila prvu europsku medalju - broncu zlatnog sjaja u žestokoj konkurenciji, u kategoriji borbe do 55 kg. Ta medalja ima posebno mjesto i u mom srcu i u vitrini.

Glasnik: U Bukureštu, na Balkanskom prvenstvu osvojila si drugo mjesto u kategoriji do 57 kg. Kako su na tebe gledali u tvom Klubu?

Anastazija: U Klubu te godine, nakon europske medalje i postignutog rezultata viceprvakinje Balkana, bivam izabrana za najbolju sportašicu Kluba i od Komisije za sport Općine Kotor dobivam posebno priznanje.

Glasnik: Uslijedila su nova natjecanja, a kako si prošla na Europskom prvenstvu u Sloveniji?

Anastazija: Godine 2008. u Beranama na državnom prvenstvu osvajam u borbama dva zlata i počinjem raditi duo sistem s Biljanom Mitrović. Osvajamo drugo mjesto u kategoriji juniora i treće u kategoriji seniora, što nam osigurava odlazak na Europsko

prvenstvo u Sloveniji. Uslijedile su pripreme i odmor pred Europsko prvenstvo. Klupski odmor realiziran je u Moskvi. Zatim su uslijedila kontrolna natjecanja i posljednje provjere. Konkretno, međunarodni turnir „Temerin Open”, gdje osvajam tri zlata, dva srebra i bronzu u tri različite kategorije. Onda je došlo Europsko prvenstvo u Mariboru u Sloveniji, gdje bih prije svega istaknula nezaboravno druženje svih reprezentacija, koje se ne zaboravlja. Prvog dana natjecanja u kategoriji do 18 godina osvajamo drugo mjesto gdje nam je proradio inat jer smo znali da možemo do zlata, što smo i potvrdile drugog dana u kategoriji do 21 godinu i penjemo se na najveće postolje koje predstavlja san svakoga vrhunskog sportaša, da sluša himnu svoje države. Osjećaj na vrhu Europe je neprocjenjiv.

Glasnik: *Jesi li imala problema s ozljedama?*

Anastazija: Veliku želju da potvrdim tko je najbolji u Europi 2008. godine prekida mi ozljeda koljena - pucanje ligamenata na europskom kupu u Sloveniji. Prije ozljede ulazim u finale u dvije kategorije i polufinale tako da i uz pokidane ligamente kući donosim pet medalja s europskog kupa. Publika je pljeskala kad su me nosili u ambulantno vozilo, čime mi je iskazano golemo poštovanje i dana moralna potpora.

Glasnik: *Koju bi godinu okarakterizirala kao najtežu?*

Anastazija: Godina 2009. sigurno mi je bila najteža godina u karijeri jer je slijedio oporavak od ozljede, te dosta propuštenih natjecanja. Nakon više od pola godine pauze izlazim na državno prvenstvo u Ulcinju i osvajam zlatnu, tri srebrne i brončanu meda-

lju. Nezadovoljna učinkom, dva mjeseca kasnije na međunarodnom turniru „Budva Open” ulazim u bolju formu i popravljam plasman, a na Europskom kupu „Robi Rajh” osvajam zlato i srebro.

Glasnik: *Jesi li nastupala u Hrvatskoj?*

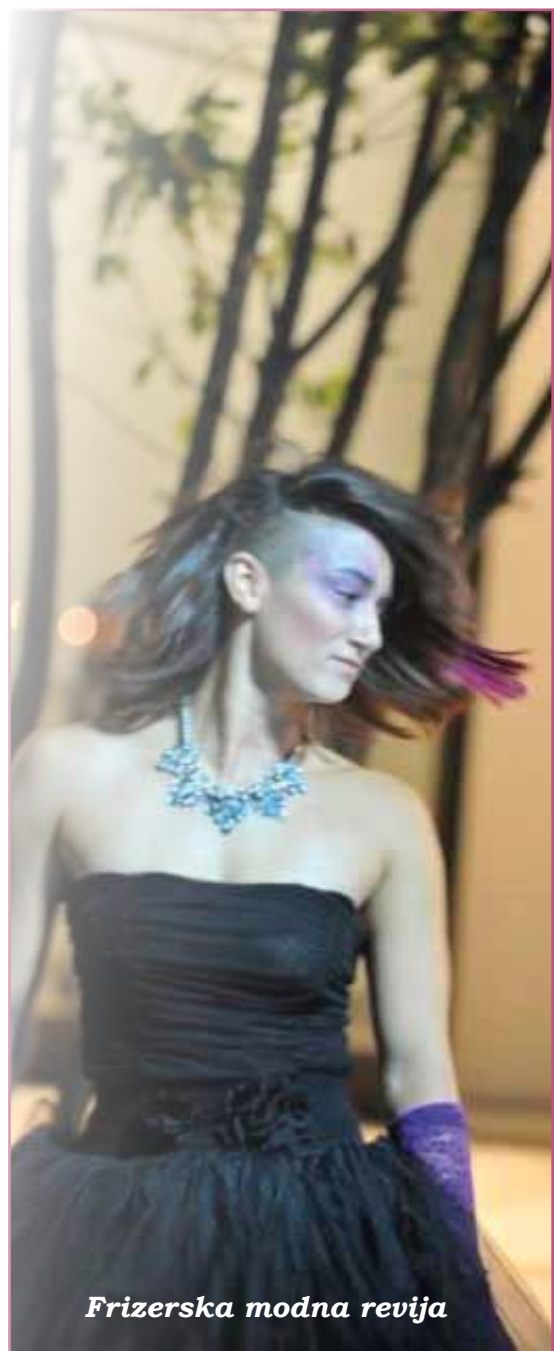
Anastazija: Da, na „Croatia Openu” gdje osvajam u borbama dva zlata, u duo sistemu zlato i srebro i počinjem ponovno vjerovati da mogu do vrha. Moja trenerica Olivera Simović cijelo vrijeme je vjerovala u mene i hrabrila me da nastavim vjerovati u sebe i pokazem koliko mogu, koliko sam dobar i jedinstven borac jer uz vještine i tehnike, ono što me izdvaja od drugih je srčanost, borbeni duh koji se ne može naučiti, već se nosi u sebi. Uslijedilo je tako još puno natjecanja i mnoštvo uspjeha, pohvala, medalja. Ove godine na prvenstvu Crne Gore osvajam tri zlata i srebro, a na međunarodnom turniru „Srbija Open” osvajam dva zlata. Uslijedilo je Balkansko prvenstvo u Rumunjskoj gdje osvajam zlato i postajem prvakinja Balkana. Ove godine počinjem trenirati kik-boks i pobjeđujem viceprvakinja svijeta.

Glasnik: *Kakvi su ti planovi za budućnost?*

Anastazija: Planiram se nastaviti natjecati, a želim se posvetiti djeci u ju-jutsu sportu, dok mi u kik-boksu tek predstoje izazovi i, nadam se, medalje.

Glasnik: *Borilačke vještine su ti ljubav, a što je s profesionalnim životom?*

Anastazija: Po profesiji sam frizerka, što također radim s velikim uspjehom tako da se moj natjecateljski duh prenio i na moj posao. Kad skinem kimono i kad se ugase svjetla

Frizerska modna revija

ringa, nastupam pod drugim svjetlima svjetskih pista. Jedna od njih bilo je svjetsko prvenstvo u Milanu, gdje sa svojom šeficom Isidorom Radić osvajam šesto mjesto.

Glasnik: *Divno je vidjeti mladu osobu s tolikom energijom i takvom upornošću, a sigurni smo da će ti to donijeti nove uspjehe u borilačkom sportu, kao i u modnome svijetu. Sretno!*

U POVODU IZLASKA IZ TISKA KNJIGE „GRADITELJSTVO KOTORA“
AUTORA SVETISLAVA VUČENOVIĆA

Kotor kroz vrijeme i prostor

Vesna Vičević

Grad se svaki put kao feniks iz pepela dizao iz kamenih ruševina, oštećeno popravljao, na mjestu srušenog ponovno zidao i opstajao, ne kao feniks simbolično, već stvarno opstajao i postao neprolazan, besmrtn.

Priredio:
Trip Schubert

KOTOR KAO FENIKS

Grad Kotor i njegova ljepota stalno su održavani ljubavlju građana, brigom predstavnika u vlastima, snagom odgovarajućih zakonskih propisa,

počevši od onih u *Statuta et legescivitatibus Cathari* pa do ovih suvremenih, garantirajući tako i gradu i njegovoj ljepoti - opstojnost!

A osvajači su bili mnogobrojni, skoro 15 vladavina bilo je u dugoj i događajima bogatoj prošlosti grada. Tih 15 osvajača, koji su osvajali milom ili

silom, gradom su gospodarili kraćim ili duljim vremenskim razdobljima. I osim nekoliko slučajeva, posljedice koje su ostavili osvajači nisu za Kotor bile katastrofalne. Naprotiv. Zatečeno stanje uglavnom se poštovalo, staro održavalo, novo zidalo po tadašnjim stilovima i propisima.

Sam grad bio je povijest, a svaka njegova građevina posebna povijesna priča koja se u tu povijest kao cjelinu uklapala stvarajući polako, ali sigurno stoljećima svoju osobnost koja se nastavljala.

Jedini koji su bili otporni na tu povijest i ljepotu bili su potresi i njegovi vjerni pomagači – požari. Uništavali su sve pred sobom, više puta tijekom proteklih stoljeća, i s golemim posljedicama.

Ali, svaki put grad se kao feniks iz pepela dizao iz kamenih ruševina, oštećeno popravljao, na mjestu srušenog ponovno zidao i opstajao, ne kao feniks simbolično, već stvarno opstajao i postao ne-

prolazan, besmrtan.

Patina starih, prohujalih vremena, ali i zub vremena koje je teklo, uporno je ostavljalo nove dodatne tragove na staru ljepoticu – grad Kotor, pa je ta ljepota bila ozbiljno narušena i u propadanju.

Potres 1979. godine definitivno je uklonio već pomalo uvele „lovorove vijence“ dobivene za unutarnju ljepotu odnosno duhovnu i onu vanjsku, na kojima se već bio grad „ušuškao“, drijemao i zaspao. I takvoga je potres oborio te je

Kotor još jedanput bio na koljenima.

Družile su se krovne konstrukcije i pločnici, unutrašnjost dekoriranih dvorana i kamenje vanjskih zidova, sve ulice i pijace ranjenoga grada osvojene kamenjem porušenih zdanja. Bio je opasan i za stanovanje, napušten od ljudi, u ruševinama, stajao je sablasno pust, tužno sam. To je bila slika Kotora koji je potres porušio. A u srcima Kotorana tuga se uvukla iako ih nikad nije napuštala iskra nade. Svijet - opomenut tim stanjem i tom slikom - proglašava ga svjetskom kulturnom baštinom u opasnosti.

I oporavak opet kreće. Nevidljiva sila - ona što iz njegove ljepote zrači - pokreće sve. Kolo Bokeljske mornarice koje se izvodi na Trgu od oružja - tada Trgu od kamenja - daje neizmjerljiv impuls i snagu zaljubljenicima u Kotor, koji učvršćuju nadu da će Kotor zasjati opet starim sjajem. Stručnjaci svih profila, na prvome mjestu oni iz Kotora, znanjem i srcem, pa svi ostali, domaći i strani, stižu, rade i grade. U pitanju je samo vri-

jeme, a njega grad ima u nemjerljivim količinama, ljudi samo za svoj vijek. Mnogi su dočekali. Kotor je podignut na noge.

Rukopis knjige „Graditeljstvo Kotora“ prezentiran je i tadašnjem Savjetu za kulturu predsjednika Općine koji je 2007., poslije usuglašavanja stajališta s autorom izvan usko stručnog područja, kao i razmatranja iznimno pohvalnih recenzija uglednih stručnjaka za to područje, dr. Milke Čanak-Medić, dr. Tomislava Marasovića i velikana naše cjelokupne historigrafije dr. Miloša Miloševića, te razmatranja sadržaja rukopisa, preporučio njegovo tiskanje kao „izuzetno stručno-naučno djelo iz istorije graditeljstva i urbanog razvoja Kotora kroz stoljeća“.

U današnje vrijeme kada se historijski izvori sve manje ili skoro uopće ne koriste, a oni su temelj bez kojeg ne može biti niti jedan rad s najmanjom pretenzijom da bude znanstveni, u ovoj knjizi su toliko korišteni i prezentirani da su uz evidentnu utemeljenost znanstvenog pristupa autora istodobno i, što je posebno važno, putokaz i uzor budućim mladim istraživačima koji se žele baviti znanošću. I to je još jedna njezina dodatna vrijednost.

Do današnjih dana opstala je latinska izreka: „Habentsuafata libeli“ – „Knjige imaju svoju sudbinu.“

Vjerujem da je sudbina ove knjige da će dugo biti proučavana, čitana i citirana. Uz to, bit će i kamen-temeljac budućim mladim istraživačima da na njemu grade svoje građevine - svoje knjige, što će biti najbolji dokaz njezine stručno-znanstvene vrijednosti i njezina sigurnog trajanja.

(mr. Vesna Vičević, tadašnja direktorica Istorijskog arhiva Kotor)

ISTRAŽIVANJA ARHITEKTURE KOTORA

Zorica Čubrović

Arhitekt Svetislav Vučenović zapravo je započeo svoja istraživanja arhitekture Kotora i prije osnivanja Općinskog zavoda, kada je zajedno s ekipom Republičkog zavoda Srbije i Zavoda Beograda u ožujku 1980. godine i nešto prije prve godišnjice od potresa u travnju 1979. godine rukovodio poslovima na izradi stilsko-kronoloških analiza stambene arhitekture Kotora. Ovom prilikom važno je napomenuti da je Općina Kotor, u mjesecima koji su slijedili nakon prirodne stihije od 15. travnja 1979. godine usvojila Vučenovićevu *Metodologiju obnove istorijskog jezgra Kotora*, koju je zajedno s tada osnovanim Općinskim zavodom za zaštitu spomenika kulture Kotor, RO „Obnovom“ i drugim akterima dosljedno primjenjivala u praksi zaštite grada u zidinama.

Metodologija koju je predložio Svetislav Vučenović upravo je u tom pogledu pružala odgovore na kompleksne zahtjeve koje je obnova oštećenoga

graditeljskog naslijeđa postavljala. Podaci prikupljeni na osnovi analiza na terenu, sondažnih ispitivanja, iz literature i starih planova, kao i usporedbom sa sličnim urbanim cjelinama na istočnoj obali Jadrana, uz izrađenu osnovu prizemlja grada (u razmjeru 1 : 200) i dokumentaciju postojećeg stanja najznačajnijih građevina tehnički snimljenih u vrijeme kada je grad bio ise-

ljen, pretočeni su u *Studiju zaštite graditeljskog naslijeđa Kotora* koja je predstavljala osnovu za formuliranje konzervatorskih uvjeta za projekte revitalizacije pojedinačnih građevina i ansambala, kao i za podlogu *Urbanističkog projekta Kotora*.

Knjiga je proizašla iz spomenutih istraživanja koja su prethodila izradi najznačajnijih dokumenata za očuva-

nje, zaštitu graditeljskih vrijednosti Kotora i predstavlja do sada najcjelovitiju studiju urbanističkog razvoja Kotora i najcjelovitiji prikaz njegova graditeljstva.

Važno je istaknuti da studiju ove vrste posjeduje mali broj historijskih gradova i uz mnogobrojna pojedinačna istraživanja u cilju zaštite njihovih vrijednosti. Kotor će biti među rijetkim historijskim gradovima koji su predstavili svoje graditeljstvo na osnovi cjelovitog izučavanja.

Vučenovićeva istraživanja rezultirala su zaključcima o razvoju Kotora počevši od njegova prvobitnog nukleusa, ilirske gradine na brdu iznad današnjega grada, te postupnog formiranja grčkog emporiona i rimskog kastela na prostoru uz more, gdje se razvija romanski Dekadaron-Dekatarum pod vlašću Bizanta. Prema Vučenovićevu mišljenju, na mjestu Kotora kontinuitet postojanja nije prekinut od prethistorijskog razdoblja do danas. Temelj za takvo mišlje-

Svetislav Vučenović stjecao je specijalističko znanje iz područja urbane i arhitektonske konzervacije na Urbanističkom institutu Sveučilišta u Parizu, zatim u Međunarodnome centru za proćuvanje, očuvanje i obnovu kulturne baštine (ICCROM) i na Arhitektonskome fakultetu u Rimu. Kao student podučavao ga je profesor Đurđe Bošković, a bio je i član njegove ekipe koja je proućavala stari Bar. Kao arhitekt u Jugoslavenskome institutu za zaštitu spomenika kulture bavio se istraživanjem historijskih urbanih cjelina, posebno Trogira i Hvara. Zatim je u Zavodu za zaštitu spomenika kulture grada Splita radio na metodologiji stvaranja dokumentacije za Stari Grad. Nakon toga, u Zavodu Beograda bavio se studijama zaštite Varoši u šancu i konzervacijom urbanog i arhitektonskog naslijeđa gradske jezgre (Područje Knez Mihailove ulice, Kosančićev vijenac), a nakon potresa od 1979. godine sudjelovao je u poslovima na obnovi graditeljskog naslijeđa u Boki i u Dubrovniku.

nje nalazi se u mnogostrukim potvrdama neprekidnog trajanja, u slojevitosti građevina i sklopova, novim arheološkim otkrićima u dubljim slojevima tla, oblicima života koji se transformiraju i prilagođavaju dolazećim epohama, dramatičnim događajima, bilo da su to prirodne stihije ili društvena previranja.

(mr. Zorica Čubrović, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture)

TISKANJE KNJIGE „GRADITELJSTVO KOTORA“

Nije slučajnost što je izdavač Muzej jer davne 1980. godine u jednoj prostoriji u prizemlju palače Grgurina sastali su se birani stručnjaci, predstavnici nekoliko sveučilišnih središta, sa željom da svojim znanjem i umijećem pomognu Kotoru i započnu poslove na njegovoj obnovi poslije katastrofalnog potresa 1979. godine.

Uz autora, gospodina Vuče-

novića, u timu su bili uključeni ing. Stojan Ribnikar i arhitekt Franc Vardan iz Ljubljane, dr. Mirko Kovačević iz Beograda, mr. Jovan Martinović, dr. Milenko Pasinović i dr. Rajko Vujčić iz Kotora, koji su znali da će obnova dugo trajati i da treba sve to dobro i kvalitetno uraditi.

Od samog početka pisanja knjige u nju su dio sebe utkali arhitektica Zorica Čubrović i Vlastimir Đokić.

Muzej je prihvatio poslove izdavača jer uz to što su se prve stranice rukopisa ispisa- le u muzejskom zdanju s jedne strane, s druge strane željeli smo pokazati i dokazati da naša institucija nije samo vizualni i duhovni čuvar prošlih epoha, već je institucija koja poklanja veliki značaj pisanoj riječi.

Međutim, rukopis je dugo čekao da ugleda svjetlost dana. Zahvaljujući gospođi Mariji Maji Čatović, gradonačelnici Kotora, koja je zajedno sa Savjetom za kulturu na čelu s predsjednicom mr. Vesnom

Mileva Pejaković - Vujošević

Vičević inicirala tiskanje ovog rukopisa, ipak smo dočekali objavljivanje i ovog djela.

(mr. Mileva Pejaković Vujošević, direktorica Pomorskoga muzeja Crne Gore)

Angela Mijušković

Studija *Graditeljstvo Kotora* nastala je kao ishod dvaju prijelomnih događaja u životu našega staroga grada. Prvi je - upis njegove historijske jezgre u Listu prirodnog i kulturnog naslijeđa svjetskog ranga pod patronatom UNESCO-a. Drugi je - odluka domaće i međunarodne zajednice da se životno ugroženome gradu i njegovu stanovništvu pogođenom potresom 15. travnja 1979. pruži hitna pomoć. Povijest Kotora pamti nekoliko snažnih tektonskih poremećaja koji su pogađali prostore južnog Jadrana. Da bi se izbjegle teže posljedice, Stari grad morao je biti privremeno raseljen, a pristup sveden na spašavanje nužne odjeće i stvari ugroženih ledenim padalinama kroz rastresene krovne pokrivače.

Paralelno s terenskim opažanjima obavljen je pregled fondova pojedinih inozemnih i domaćih arhiva (Split - Zadar, Beč - Venecija i drugi). Od posebnog značaja bio je fundus Istorijaskog arhiva Kotora koji je bio pristupačan uz stručnu potporu njegovih suradnika na čelu s upravnikom, doktorom Milošem Miloševićem. Treći izvor činili su mnogobrojni objavljeni stručni prilozi i publikacije iz fondova Pomorskoga muzeja Kotora i Gradske biblioteke Herceg Novoga. Na osnovi višegodišnjeg istraživanja nastajao je tekst sadržan u knjizi o urbanoj genezi i graditeljskom naslijeđu Kotora, koja je od danas izložena vašoj pažnji i sudu.

(prof. muzike Angela Mijušković)

**MONOGRAFSKO IZDANJE VETERANA HAJDUKA
PREDSTAVLJENO U KOTORU I BARU**

„Hajduk živi vječno“

Priredio:
Joško Katelan

Svi oni koji se prestanu profesionalno baviti nekim sportom postanu VETERANI.

Prije 35 godina, u veljači 1977. godine, osnovani su veterani Hajduka kao organizirana skupina bivših igrača, prva na području bivše države. Okupili su se zbog druženja, zbog ljubavi prema klubu u kojem su igrali, te iz čistog entuzijazma.

Od samog početka odlazili su igrati u sva mjesta u koja su bili pozivani u Hrvatskoj, da bi kasnije išli i izvan granica domovine, među hrvatsko iseljeničtvo. Takvi susreti prerasli su u nešto veće od samog nogometa.

U „Novom dobu“ nađen je članak u kojemu piše kako su se Hajdukovi veterani okupili u staroj Jugoslaviji, davne 1936.

Svima skupa bit će nam iskreno žao ako generacije koje dolaze ne nastave ovo druženje i predstavljanje Hajduka u još boljem svjetlu. Bez velike ljubavi prema bijelome dresu sve bi bilo uzalud

godine, s Jankom Rodinom kao predsjednikom, a tajnik im je bio Šime Poduje. Međutim, to je kratko trajalo i izgleda da su se ugasili prije II. svjetskoga rata.

Udruga iz 1977. godine egzistira i do dana današnjeg, a tajnik im je od prvog dana Ante Ivković - Zonzi. Na početku su se okupljali, uz Ivkovića, Lušticu, Fulgosija, Vidoševića, Cuzzija, također i Ivo i Zvonko Bego, Mrduljaš - Babo, Ferić, Žaja, Colnago, Grčić, Slišković, Vukčević, Lemešić, Vukas, Krajić, Nadoveza, Papec i drugi.

Trener veterana godinama je bio Grčić Gaga, a nakon njega palicu je preuzeo Dragan Holcer.

Igralo se iz ljubavi i mnoge utakmice su odigrane u humanitarne svrhe, veliki broj u povodu važnih događaja, kao nekoliko revijalnih utakmica. Gostovali su u sedamdesetak gradova i mjesta u Hrvatskoj.

Nakon pet prvih godina provedenih na hrvatskim travnjacima, veterani Hajduka otisnuli su se u svijet, među hrvatsko iseljeničtvo. Najveći dio dijas-pore čine Dalmatinci pa je dolazak veterana Hajduka veliki događaj. Do danas veterani

su obišli nekoliko europskih zemalja, zatim Kanadu, SAD, Australiju, Južnu Ameriku. Za ove turneje zaslužna je **Branka Bezić Filipović**, voditeljica odjela HMI-ja u Splitu, koja je s njima obišla sve ove države.

Ante Ivković jednom je rekao: „Svima skupa bit će nam iskreno žao ako generacije koje dolaze ne nastave ovo druženje i predstavljanje Hajduka u još boljem svjetlu. Bez velike ljubavi prema bijelom dresu sve bi bilo uzalud.“

Kako je došlo do gostovanja veterana Hajduka u Crnoj Gori?

Na proslavu u povodu obnove HKD „Napredak“ 1998. godine u Tivtu doputovalo je i malo izaslanstvo Hajduka u sastavu: Dragan Holcer, Ivica Hlevnjak i Ante Ivković i u razgovoru s don Antom Dragobratovićem začeta je ideja o gostovanju veterana Hajduka u Crnoj Gori.

Prošlo je dosta vremena od tog razgovora i u 2007. godini Branka Bezić Filipović u dogovoru s Ivkovićem obratila se našem Društvu da u našoj organizaciji realiziramo gostovanje ekipe veterana Hajduka.

Tripo Schubert i Branka Bezić Filipović

Hrvatsko građansko društvo je u suorganizaciji FK „Bokelj“ organiziralo revijalnu utakmicu veterana obaju klubova dana 16. lipnja 2007. godine na stadionu Bokelja.

Tako je došlo do gostovanja momčadi Hajduka u Crnoj Gori nakon 41 godine.

Vihorile su se državne i klubske zastave, intonirale državne himne. Ratko Vujović, kojega nazivaju u Kotoru veleposlanikom Hajduka, osigurao je zastavu na kojoj je pisalo: „Hajduk živi vječno!“ Rezultat je bio 8:1 za veterane Hajduka. Na utakmici je za ekipu veterana Hajduka zaigrao i Bokelj Zvezdan Pejović, koji je igrao za Hajduk osamdesetih godina.

Druženje uz pjesmu i bogatu trpezu nastavilo se u konobi „Čatovića mlini“.

Godina 2009. također će se pamтити jer je ponovno organizirana revijalna utakmica veterana Hajduka i Bokelja, kao i veterana iz Bara.

Podružnica HGD CG iz Bara bila je organizator nogometne utakmice između veterana Mornara i Hajduka u povodu desete obljetnice održavanja božićnih koncerata.

Hajduk je prvi i jedini put nastupio u Baru 1963. godine na proputovanju za Titograd gdje ih je čekala prvenstvena utakmica s ekipom Budućnosti.

Zbog lošeg vremena utakmica je odigrana u novoj sportskoj dvorani na Topolici, 18. prosinca. Rezultat je bio 4:4.

Druženje je nastavljeno uz pjesmu i nastup klape „Lumbarda“ s Korčule, a zatim je upriličena bogata trpeza u restoranu „Marina“.

Sljedećeg dana odigrana je utakmica s veteranima Bokelja u sportskoj dvorani Gimnazije. Na utakmicu je doputovao i Ivica Šurjak. Utakmica je završila rezultatom 4:1 u korist Hajduka.

Druženje je nastavljeno u restoranu studentskoga doma.

Sve ove događaje veterana Hajduka ovjekovječila je Branka Bezić Filipović u monografiji „Veterani Hajduka 1977. - 2012.“.

O ovoj monografiji Ante Ivković je rekao: „Nitko od doajena sportskog novinarstva koji su godinama pratili rad Hajduka nikada, ali baš nikada, veteranima Hajduka nije posvetio niti jedan članak, niti jednu radioemisiju. Pisanje ove knjige je trud vrijedan hvale. Zahvalni smo autorici jer se potrudila da se ovaj dio Hajdukove prošlosti sačuva. U rad veterana utkali smo svoje slobodno vrijeme, svoju vjernost i ljubav prema klubu za koji smo od djetinjstva vezani i u kojem smo igrali kao profesionalci. Taj službeni dio neće se zaboraviti jer ga je pratio medijski i Klub. Međutim, ovo drugo razdoblje i aktivnosti veterana sada su prvi put zapisani.“

Ovo monografsko izdanje predstavljeno je u organizaciji HGD CG u Kotoru 14. prosinca, a u organizaciji Podružnice HGD CG u Baru sljedećeg dana.

Na promociji u Kotoru bio je i Jakov Kokeza iz Tivta, predak legendarnog Kokeze, kojemu je Rajko Joličić iz Bara posvetio jednu pjesmu.

KOKEZE

Jakovu KOKEZI

Kao da nebeska lira zasvira
Kada se spomene prezime uzvišeno
Uz koje su kroz vrijeme burno
Likom i djelom
Ljudi za nezaborav stali,
Zbog kojega su mnogi Crnogorci
Za splitski Hajduk navijali.

Bura vremena
Razgrađuje gradove
I mnogo toga bez traga nestaje,
Samo Svevišnji zna
Kako i zašto
Jedino Časno ime ostaje.
Još kada izdanci

Plemenitog stabla
Čašću ispisuju svoje životopise
Kroz vremena huda i siva,
Kao najljepši znak
Da pod kapom nebeskom
Ništa slučajno ne biva.

Ponosan na svoje pretke
Što su vojevali uvijek
Protivu sile, mraka i zla
Dajući najviše što se može
Cvijet mladosti
Jakov Kokeza nastavlja njihovo
djelo
Kazujući tako da su
Najveće vrijednosti života,
Čast, mudrost i dobrota!

Rajko Joličić

*ZNAČAJAN PRILOG POZNAVANJU KULTURNOGA ŽIVOTA
U PROŠLOSTI*

Stoljeće kulture u Gornjoj Lastvi

Anđelko Stjepčević
2012.

Piše:
Marija Mihaliček

Andelko Stjepčević je dobro poznati zagovaratelj očuvanja tradicionalnih baštinskih vrijednosti i desetljećima je pokretač i akter promoviranja kulture svoga zavičaja. Autor je dokumentarnih tematskih izložbi iz prošlosti Gornje Lastve, a skupljanjem predmeta koji su nekad bili sastavni dio života ovog sela i drugih bokeljskih sela uspio je sačuvati od zaborava dio tradicionalne baštine. Etno zbirka, na kojoj bi pozavidjela svaka muzejska institucija, ispunjava prostor konobe u obiteljskoj kući te pruža istinski doživljaj težačkoga života, ali i potvrđuje građanski utjecaj na primorska mjesta.

Dosadašnje značajne prinosе poznavanju prošlosti Gornje Lastve Andelko Stjepčević obogatio je još jednim, publikacijom ***Stoljeće kulture u Gornjoj Lastvi***. Zaista je prava sreća što se o kulturnome životu u prošlosti ovog sela sačuvalo toliko autentičnih svjedočanstava kad znamo da su ona rijetkost u drugim seoskim sredinama. Andelko Stjepčević interpretira sačuvanu arhivsku građu i donosi mnogobrojne priloge pisanoj i foto dokumentaciji. Ovakvim konceptom autor potpuno izbjegava subjektivnost, a knjiga biva oslobođena bilo kakve pristrasnosti, pretjerivanja ili proizvoljnosti, što nerijetko prati priloge autora amatera o zavičajnoj prošlosti.

Kontinuirano pregalaštvo nekoliko generacija u organizaciji kulturnog i društvenog života sela Gornje Lastve omeđeno je stogodišnjim trajanjem asocijacije čije korijene treba tražiti puno ranije. Prije svega u činjenici da je Gornja Lastva naselje značajne sakralne i

stambene baštine koja je izrasla zahvaljujući ekonomskoj osnovi, pomorskim i historijskim dodirima s razvijenim centrima Boke te kasnijem demografskom raslojavanju u odnosu na druga gornja naselja na padinama Vrmca.

Knjiga *Stoljeće kulture u Gornjoj Lastvi* je kronika kulturnih događaja, dana u arhivskim svjedočanstvima, koje

pisa, pregleda, popisa članova i predsjednika Društva.

Ovako priređena i iznesena građa je rezultat strpljivog i dugotrajnog prebiranja po poštjelim listovima. Autor, sa strašću arhivista, pomno bilježi izvornu građu i daje uvid u kulturni život Gornje Lastve, od samog početka organiziranoga kulturnog djelovanja jednog društva od pedesetak

Andelko Stjepčević, prvi s lijeva

je Andelko skupio i prikazao od osnivanja Hrvatskoga tamburaškog društva „Napredak“ 1919. prateći aktivnosti drugih društava koja se kasnije osnivaju.

Strukturno se u knjizi izdvaja nekoliko cjelina iako ih autor posebno ne ističe:

- prva od 1919. do 1941., početka Drugoga svjetskog rata;
- druga poslijeratno razdoblje od 1947. do 1979.;
- treća od 1979. do 2000. godine;
- zatim pregled djelovanja „Napretka“ kao nevladine organizacije u proteklih deset godina, koji je priredila Marija Nikolić;
- i posljednja cjelina obuhvaća izvode u formi registra, po-

društava koja se na području Boke od osamdesetih godina XIX. stoljeća nazivaju kulturnim, prosvjetnim, pjevačkim, glazbenim, crkvenim, a imaju hrvatski predznak. Značaj tih društava za duhovni i kulturni život Boke sve do početka Drugoga svjetskog rata je golem, ali do prije jednog desetljeća potpuno je marginaliziran i gotovo nepoznat. Skupljanje dokumentacije o radu tih društava iniciralo je Hrvatsko građansko društvo CG. Možemo reći da je do danas puno učinjeno na objelodanjanju ovih svjedočanstava, preko kojih se reflektiraju povijesna, politička, socijalna, društvena i nacionalna obilježja Boke kotorske (izložbe, zbornik *Sidrište zavičaja*).

Članice Društva Srca Isusova u Gornjoj Lastvi 1938. godine

Prvi red: Branka M. Matković, Roza K. Nikolić, Gašparini M. Antica, Berta T. Nikolić, Marija J. Nikolić

Drugi red: Anka I. Stjepčević, Kate J. Ivović, Anđe M. Nikolić, Don Pero Bokarica, Kate B. Ivović, Mare M. Nikolić, Anđelka N. Marković, Marija N. Marković

Treći red: Anka A. Marković, Milka Đ. Marković, Tonka J. Matković, Kate J. Matković, Ljubica M. Nikolić, Tonka J. Nikolić, Anka M. Nikolić, Mare J. Matković, Anđe J. Matković, Dragica Nikolić, Marija J. Stjepčević

Ono što nam u prvome dijelu donosi ova knjiga je prvi put cjelovit prikaz rada jednog društva, zahvaljujući kompletno sačuvanoj dokumentaciji. U tom smislu ovo izdanje je poticajno za entuzijaste koji će prema Anđelkovu primjeru uložiti napor da se isto učini i s drugom sačuvanom građom.

Od osnivanja 1919. Hrvatsko tamburaško društvo, koje je djelovalo radom tamburaškog zbora, a od 1928. i dramskom grupom, u razdoblju do 1941. bilo je okosnica kulturnog i društvenog života Gornje Lastve, ali i okolnih mjesta. Impresivni su ovdje izneseni podaci o koncertima i predstavama, uglavnom jednostavne dramske forme: jednočinkama (edukativnog, moralizatorskog, rodoljubnog i zabavno-saljivog sadržaja), koje su bile primjerene publici. Onome tko bude čitao ovo izdanje, uz neizbježne podatke o ustrojstvu, regulama te financijama nudi se mogućnost da stekne sliku ondašnjih društveno-kulturnih navika, izraženih u orga-

niziranju zabava koje imaju sličan scenarij: malo muziciranja, malo kazališta, lutrija te ples. Koliko su takva okupljanja u kojima je sudjelovala čitava zajednica bile omiljene govore zahtjevi da se tada važeći policijski sat pomakne do tri, četiri sata. Društvo je posebno obilježavalo prigodnim programima vjerske blagdanne, a posebno Malu Gospu i „Nikolino veče“. Na dan sv. Nikole, 6. prosinca, nisu bili zaboravljeni najmlađi pa su uz program dijeljeni i skromni darovi. Posredno iz djelovanja Društva saznajemo puno detalja o drugim srodnim društvima s kojima su surađivali, najviše sa „Sokolom“ te društvom „Guslar“ iz Stoliva.

Entuzijazam pojedinaca i čitavog Društva bio je presudan jer su uz članarinu, samo vlastitim priložima i lutrijom, za koju se tražila dozvola od Zetske banovine s obrazloženjem da je „jedina potpora siromašnom društvu“, kupovali instrumente i partiture, nabavljali časopise (redovito

Jadransku stražu) i knjige za biblioteku Društva. Uz materijalne probleme, Društvo prate i stalni prostorni problemi. Prizemlje kanonike, gdje je bilo sjedište Društva, gostionice i privatne kuće, prostor na Brdu ispred crkve su mjesta na kojima su se održavali kulturni programi Društva, a konstantna potreba da imaju svoj prostor rezultirala je prikupljanjem priloga za izgradnju društvenog doma 1930. godine.

Lastovsko društvo, kao i ostala hrvatska kulturna društva u Boki, svojim programskim opredjeljenjima bila su u službi najširih slojeva odnosno lišena svakog elitizma, što je posebno karakteristično za društva u tivatskoj sredini. U vrijeme monarhističke Jugoslavije ona su bila izložena raznim pritiscima, a posebno za vrijeme šestojanuarske diktature Aleksandra Karađorđevića 1929. kada su neka društva bila raspuštena, a druga, uključujući i lastovsko, morala su se odreći hrvatske zastave, koja se od 1919. u prostoru Društva (u prizemlju kanonike) nalazila zajedno s državnim. Rad Društva prekinut je početkom Drugoga svjetskog rata 1941. godine.

U prvim poslijeratnim godinama kulturni događaji u Gornjoj Lastvi u nadležnosti su mjesnoga Narodnog fronta, pod čijim okriljem se formira Kulturno-prosvjetno društvo „Napredak“, a selo dobiva 1948. Dom kulture.

Pedesetih godina nastavlja se aktivnost Društva preko dvije sekcije: tamburaške i dramske, te se istodobno obogaćuje biblioteka. Od 1960. mijenja se ime Društva u „Ilija Marković“. Tih godina kao da je poslijeratni elan splasnulo, bilježe arhivski spisi u kojima je zabilježeno postupno zamliranje interesa, posebno za

tamburaški zbor, te se programi organiziraju samo za Dan Republike i Novu godinu. Razlog tome treba tražiti u tek otkrivenoj atrakciji - televiziji!

Ukidanje osnovne škole 1964., kao i učestalo iseljavanje stanovnika tijekom 60-tih i 70-tih godina, usmjerava Lastovljane prema rješavanju komunalnih problema sela kako bi se preostalim stanovnicima poboljšali životni uvjeti, a inicirano je i očuvanje graditeljskog naslijeđa i oživljavanje starih običaja. To su bili osnovni zadaci novoga Društva prijatelja Gornje Lastve 1974. koje je zaslužno za utemeljenje kulturne manifestacije Lastovski dani kulture, a koja se može smatrati začetkom turističkog promoviranja Gornje Lastve. Bilježi se sudjelovanje Bokeljske mornarice, tivatske glazbe, klapa Jadran, priređivanje izložbe Foto-kino kluba „Mladost“...

Katastrofalni potres 1979., koji je bio koban za mnoge spomenike graditeljskog naslijeđa, posebno za seosko tradicionalno graditeljstvo, srećom nije razorio Gornju Lastvu. U godinama koje slijede pokrenuta je važna akcija općine Tivat za izradu projekta revitalizacije 13 seoskih ambijentalnih cjelina, među njima i Gornje Lastve. Tadašnja zamisao o pretvaranju Gornje Lastve u centar ruralnog turizma ni danas, nakon tri desetljeća od njezina začetka, nije izgubila na aktualnosti. Tada načinjena studija graditeljskog naslijeđa arh. Gorana Božovića pridonijela je poznavanju i isticanju značaja Gornje Lastve kao najočuvanije ruralne sredine Boke kotorske. Istodobno, Gornja Lastva tih osamdesetih godina postaje atraktivna destinacija izletničkog turizma.

Posljednje desetljeće XX. stoljeća obilježeno je raspadom

Lastovljani na međunarodnoj Smotri folkloru u Zagrebu 1970. i 1974. godine.
Mirjana Matković, Ivo Ramljak, Maja Ramljak, Jozo Nikolić, Silvija Odžić, Josip Ribica,
Dragica Matković, Anto Stanjević, Jela Nikolić, Gracija Abović, Eda Ribica, Ema Ribica,
Niko Bergan, Merica Deković, Anton Nikolić

Jugoslavije, ratom i burnim političkim previranjima u Crnoj Gori te je pokazalo da se teret teškog vremena lakše podnosi okretanjem k pravim vrijednostima. Većina nas je u tim godinama rastućeg nacionalizma i u našoj sredini, to činila posjetama Gornjoj Lastvi i praćenjem kulturnih programa koje je priređivalo „Kulturno-turističko i zavičajno udruženje Napredak“.

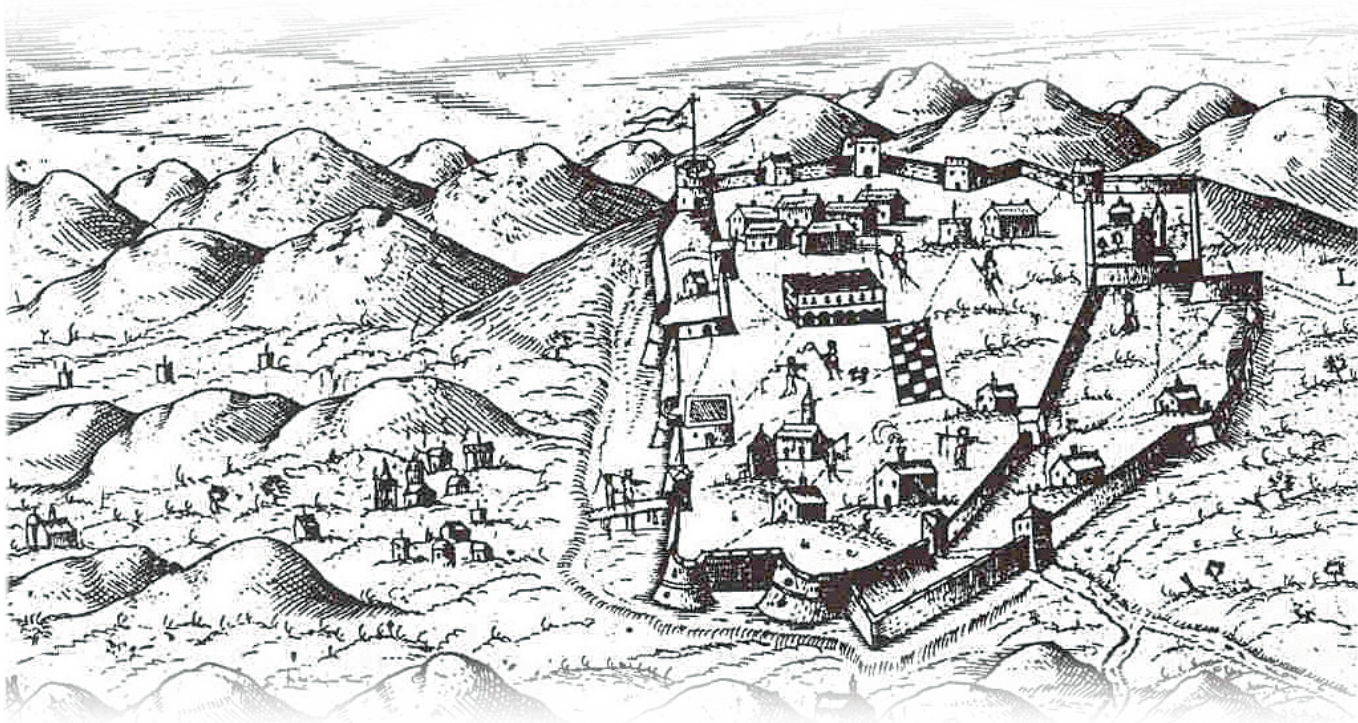
Posljednjih deset godina u znaku je potpune afirmacije Društva „Napredak“ i njegove prepoznatljivosti zbog značajnih projekata očuvanja graditeljskog naslijeđa i prirodnog ambijenta, organizacije istraživanja nematerijalne kulturne baštine, značajne izdavačke djelatnosti, među kojima je i ovo vrijedno izdanje. Zato uživa ugled znanstvene i kulturne javnosti, u stručnim krugovima zaduženim za baštinu, kao i potporu prijatelja te veliku pažnju medija.

Pred vama je, dakle, još jedan uspješno završen projekt, svjedočanstvo o skoro sto godina organiziranoga kulturnog života, njegovanja tradicije i identiteta sela koje desetljećima gubi svoje ionako rijetke

stanovnike i konačno doživljava sudbinu svih gornjih sela na padinama Vrmca, odnosno biva potpuno napušteno.

Anđelko Stjepčević svojim djelom *Stoljeće kulture u Gornjoj Lastvi* još jedanput se predstavio i potvrdio kao istinski predani čuvar memorije svoga sela. Ovom knjigom ostvario je svoju davnu ideju o fotomonografiji Hrvatskoga tamburaškog društva, a posebnim naporom uspio je proširiti prikaz do današnjeg vremena, uz dragocjenu pomoć Marije Nikolić. Autor je knjigu namijenio: „Gornjolastovljanima i prijateljima te posebno mladima“, što je izraz autorove skromnosti jer je riječ o svojevrsnome doprinosu historiografiji Boke kotorske i još jednoj kocki u mozaiku koji odslikava kulturni identitet Hrvata u Boki kotorskoj. *Stoljeće kulture u Gornjoj Lastvi* sigurno će biti koristan izvor za druga temeljna istraživanja, a u potpunosti će ostvariti zamisao autora ako istodobno bude poticaj zavičajnim Gornjolastovljanima i prijateljima da ostanu, a mladima da postanu odgovorni baštinici Gornje Lastve.

Barske „bure i nevere”

Piše:
Vladimir Marvučić

Posljednjih dana studenog tekuće godine navršilo se točno 500 godina od velike pobune pučana i dijela stanovnika okolnih naselja i područja protiv plemića i tadašnje mletačke vlasti u Baru. Obljetnica je to koja bi u povijesno sretnijim i svjesnijim sredinama bila dostojno obilježena barem svetom misom za sve stradale u tom događaju uz kršćanski poziv današnjim naraštajima Barana na međusobnu pomirbu i oprost.

Za razliku od daleko poznatije pobune pučana na Hvaru, predvođene Matijom Ivanićem

Za razliku od daleko poznatije pobune pučana na Hvaru, a koja je zapravo dio istovjetnih etničkih, povijesnih i socijalnih gibanja u Mletačkoj Republici, ali i diljem Europe, barska pobuna je na žalost ostala uglavnom potpuno nepoznata široj javnosti, čak i u Baru, da ne govorimo izvan toga područja.

(1510. - 1514.), a koja je zapravo dio istovjetnih etničkih, povijesnih i socijalnih gibanja u Mletačkoj Republici, ali i diljem Europe, barska pobuna je na žalost ostala uglavnom potpuno nepoznata široj javnosti,

čak i u Baru, da ne govorimo izvan toga područja.

Iznimno je mali broj znanstvenika koji su pokazali interes za ovu temu. To je u prvom redu znameniti Ivan Kukuljević Sakcinski koji ju

je obradio u knjizi VI. "Arkive za povjestnicu jugoslavensku" u uratku "Odnosaji skupnovlade mletačke prema južnim Slavenom priobčeni u izvadcih iz rukopisnih ljetopisih Marina Sanuda od 1496. do 1533." (Venecija, 1863.). Zatim ugledni svećenik dr. Ivan Marković u svojoj "Dukljansko-barskoj Metropoliji" (Zagreb, 1902.), koji o pobuni govori na temelju itinerera iz 1553. godine čiji je autor mletački sindik za Dalmaciju Giovanni Battista Giustiniani. U novijem razdoblju ovom intrigantnom i zanimljivom temom bavili su se dr. sc. Savo Marković u znanstvenom radu "Izvještaj potestata Andrije Kapela o građanskim nemirima u Baru 1512. godine" ("Istorijski zapisi", Podgorica, 1999.), te dr. sc. Lovorka Čoralić u znanstvenom uratku "Staleški raskol - tragom grada o društvenim sukobima u Baru u prvoj polovici XVI. stoljeća" ("Povijesni prilozi", Zagreb, 2007.).

Prije samog opisa ovog događaja za koji se može ustvrditi da je zapravo bio uvod u tragičnu i nesretnu povijest grada Bara krajem srednjeg vijeka, nužno je osvrnuti se na političke, socijalne i vjerske prilike u Europi početkom XVI. stoljeća. Bilo je to razdoblje rađanja tzv. reformacije u zapadnoj i sjevernoj Europi koja će dovesti do "zapadnog raskola", a krajem tog i početkom sljedećeg stoljeća i krvavih protestantsko-katoličkih ratova. S druge strane, turskom ugrozom koja se uvelike nastavljala, izuzimajući donekle Rusiju (koja je opet imala probleme s drugim azijskim osvajačima - Mongolima), pokorene su gotovo sve zemlje i područja pravoslavnog tj. istočnog kršćanstva, ali i mnoge katoličke, poglavito na jugu i istoku, čime se Osmansko carstvo duboko penetriralo u dubinu europskog kontinenta,

odakle su se pripremali novi osvajački pohodi. Konačno, to je i razdoblje slabljenja srednjovjekovnog plemstva i svećenstva, jačanja i socijalnog osvještavanja pučana i seljaka, te nastanka građanstva, što će diljem Starog kontinenta dovesti do mnogobrojnih nemira, pobuna, a nešto kasnije u nekim zemljama i prvih buržoazijskih revolucija.

Sve ove proturječnosti odražavale su se i na život grada Bara koji se u tom razdoblju nalazio pod mletačkim vrhovništvom. "Serenissima" je i sama bila duboko poljuljana, kako odjecima reformacije na njezinim sjevernim granicama, tako i gubitkom svojih mnogobrojnih posjeda u Grčkoj, Albaniji, Crnoj Gori i Dalmaciji koje su zauzeli Turci. Padom Skadra, ali i cijeloga obližnjega prijezerskog područja 1479. godine, Bar i Ulcinj postali su posljednje mletačke, katoličke i kršćanske utvrđene predstraže prema Orijentu. Jako tešku gospodarsku i sigurnosnu situaciju dodatno su usložnjavali doseljeni prognanici iz zauzetih područja, osobito iz Skadra i okolice. Možda nije suvišno naglasiti da se u tom razdoblju i značajan dio Boke kotorske (Herceg Novi, Risan, Grbalj) također nalazio pod Turcima, što svjedoči o iznimno teškim uvjetima života u nekoliko preostalih uz more stiješnjenih mletačkih komuna (Perast, Kotor, Budva, Bar, Ulcinj). Ni sjevernije situacija nije bila bolja. Osim Dubrovačke Republike, koja je prihvatila vazalni odnos prema Osmanlijama i time izbjegla pustošenje, gradovi Split, Omiš, Trogir, Šibenik, Zadar, Hvar i Korčula bili su izravno ugroženi, dok su njihovo zaleđe (ne računajući otoke) i znatan dio uzmorja zauzeli Turci.

U takvoj situaciji vrhovna vlast u Mlecima imala je sve manje novca i mogućno-

sti da na gotovo samom obodu svoje države, tj. u Baru i Ulcinju, utvrđuje gradske zidine pred sve češćim nartajima osvajača te vrši opskrbu sve ugroženijeg pučanstva hranom i streljivom. Staleške netrpeljivosti koje su i do tada "visjele u zraku" u takvom su ozračju naprosto doživjele vrhunac. Naime, Bar ("Antivari", kako je bio njegov tadašnji službeni naziv) bio je grad u kojem je staleška razdvojenost između plemića i pučana bila vrlo naglašena i razvidna. Razlog tome treba tražiti u golemim statusnim razlikama, samim tim i materijalnim uvjetima življenja, te iznimno rijetkim slučajevima njihovih međusobnih brakova dok, s druge strane, nije bio rijedak slučaj ženidbenih veza između barskih pučana i stanovnika okolnih sela i područja. Dapače, barskim plemićima je za ozakonjenje vlastitih ženidbenih zavjeta bio puno prihvatljiviji netko od stanovnika istočnojadranskih gradova tko neprijeporno potječe iz njihova staleža. Time je još više produbljivan jaz koji je između ovih dviju skupina barskih stanovnika već uvelike postojao.

Neposredni razlog pobuni 1512. godine je spor glede izbora novog opata obližnje benediktinske opatije svete Marije Ratačke, kada je na čelo ove ugledne crkvene ustanove izabran barski pučanin don Luka Alatović. Jedan od razloga za netrpeljivost je, između ostalog, bila i dvojba hoće li tradicionalnu procesiju prigodom Tijelova od grada Bara do samostana Gospe Ratačke predvoditi svećenik iz roda plemića ili pučana.

U tom razdoblju potestat grada Bara bio je Andrea Cappello, kotorski rektor i providur bio je Anzolo Malipiero, a providur Dalmacije Sebastiano Giustinian. Kao što je već

spomenuto, i druge dalmatinske komune bile su zahvaćene nemirima, osobito Hvar, što je posve sigurno imalo posrednog utjecaja i na Bar. Upravo ozbiljna situacija u središnjoj Dalmaciji može biti jedan od razloga zbog čega Giustinian nije mogao prihvatiti zamolbu Capella da vojno intervenirira na jugu, tj. u Baru. Zbog toga će Malipiero na kraju biti prisiljen uputiti iz Kotora u Bar dodatne postrojbe od oko 200 vojnika koji će razdvojiti sukobljene strane i jamčiti mir.

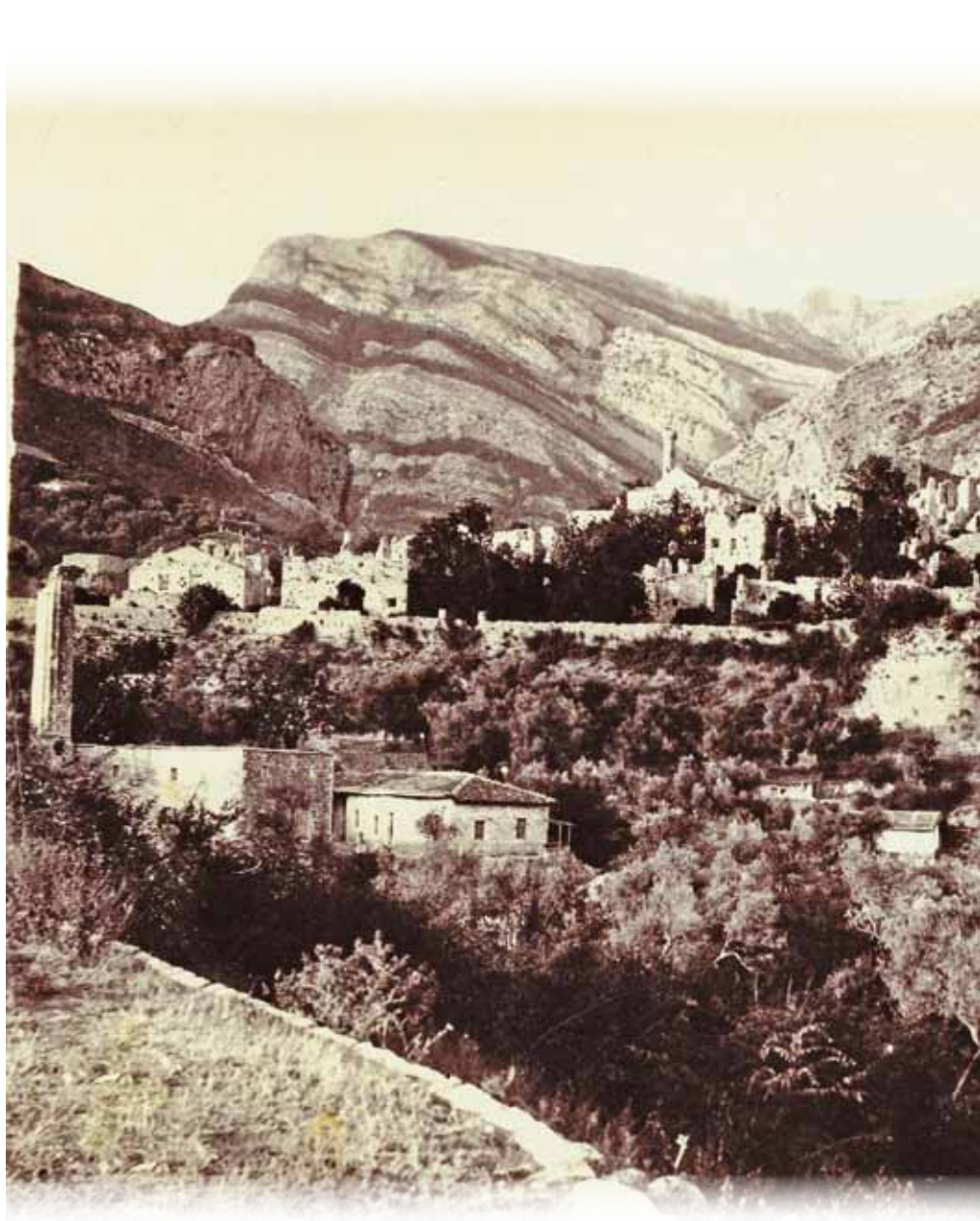
Vrhunac pobune, koju su predvodili pučani Frano Alatić i Marko Medin, dogodio se posljednjih dana studenoga, uoči blagdana sv. Andrije. Uz pomoć pučana mještani okolnih sela, osobito iz Spiča, provalili su kroz zidine, nakon čega je potestatov vitez bio prisiljen otvoriti im gradska vrata. Izvan grada, u ravnici, okupili su se mještani Mrkojevića, koji su već bili priznali osmansku vlast i namjeravali su također napasti grad i pridružiti se pobunjenicima. Pučani su uz pomoć seljaka bili brojniji i nadmoćniji te su se naoružani plemići zatvorili u prostorijama svojeg Vijeća, dok su se neki zabarikadirali u katedralu sv. Jurja i kompleks obližnjih palača. Među plemićima je bilo onih koji su bili za pomirbu i sporazum, kao što je bio Antun de Pasquali koji će, ironijom slijeda događaja, upravo stradati u sukobima. Bilo je i onih posve nepomirljivih i ratobornih, kao što je primjerice bio Nikola de Comis, što se može razumjeti ako se zna da je koji mjesec prije njegov sin stradao od ruke jednog pučanina. Neki povjesničari ne navode broj ubijenih, dok drugi tvrde da je bilo čak 62 stradalih, što je za grad poput Bara bio golemi broj.

Strahujući da će zbog velikog broja poginulih, kaosa nastalog pljačkom i paležom ple-

mičke imovine od razjarenih pučana i seljaka, Turci iskoristiti priliku i zauzeti grad, barski potestat Capello je uz velike napore i puno muke uspio dovesti sukobljene strane za pregovarački stol. Prethodno je od kotorskog providura tražio vojnu potporu, što je i realizirano. Nakon toga formirao je Vijeće od 24 starca, po 12 sa svake strane, koji su nakon što su u katedrali prisegnuli nad Svetim pismom, bili obvezni riješiti sva međusobna sporna pitanja. Kao posljedica toga utemeljena su dva usporedna gradska vijeća: plemićko i pučko. Trebala su se sastajati jedanput godišnje, na blagdan sv. Marka, patrona Venecije (plemićko),

odnosno dan kasnije (pučko). Već početkom prosinca (5. 12. 1512.), barski potestat Andrea Capello poslao je izvješće mletačkom duždu o uspješnom primirju kojem je značajno i sam pridonio, zahvaljujući ugledu među sukobljenima, ali i pokazanoj hrabrosti i vještini. U ovom pismu potestat ispravno zaključuje da se grad Bar, premda "u turskom ždrijelu", ipak ovog puta uspio sačuvati kao izbočena postaja mletačke Dalmacije, ali da će svaki budući nemir i nesloga dovesti do velike pogibelji za njegove stanovnike.

Riječi potestata zvučale su gotovo proročki jer su se međustaleški sukobi, ali i sukobi u sklopu samih staleža u Baru

Stari Bar, G. Laforest, Cattaro

i okolnim mjestima nastavi-
li tijekom većeg dijela XVI.
stoljeća (1548., 1549., 1550.
i 1555.). Oni će biti okonča-
ni nesretnim padom Bara i
susjednog Ulcinja pod Turke
prvih dana kolovoza 1571. go-
dine, samo dva mjeseca prije
povijesne bitke na Lepantu i
pobjede kršćanskog brodov-
lja, gdje je mučenički stradao
i znameniti barski nadbiskup
Ivan Bruno, tada zarobljenik
na jednoj od osmanskih galijs.
Premda neki suvremeni povi-
jesni revizionisti neoosmanske
provenijencije pokušavaju pri-
kazati zauzeće Bara i Ulcinja
(ne zaboravimo i poznati grad
Svač!) kao "povijesnu nemi-
novnost koja je polučila civi-
lizacijskim napretkom", isti-

na je zapravo posve drukčija.
Gradovi i posjedi su opljačka-
ni, stanovnici su većim dije-
lom prognani, neki i ubijeni,
sakralni objekti su oskrvnje-
ni i devastirani, zavladała je
sveopća surovost, bezakonje
i nesigurnost. Nekoć zname-
niti Bar (Antivari, Antibarum,
Antibaris) je od primjerice re-
nesansnoga grada koji je dao
značajne duhovnike, umjet-
nike i intelektualce, priznate
i prihvaćene i u mnogo većim
sredinama, postao pogranič-
na orijentalna kasaba kojom
su nerijetko harale skupine
razbojnika, nasilnika i noma-
da koje ni središnje osmanske
vlasti nisu mogle kontrolirati.

Prognani Barani će za dugi
niz godina, pa i stoljeća, svoja
nova utočišta pronaći ponajvi-
še na području vlastitoga et-
ničkog, vjerskog i uljudbenog
prostora (Dalmacija, Kvarner,
Istra, Mleci, Furlanija), gdje
će mnogi ostaviti duboki trag
u raznim područjima - religi-
ji, znanosti, kulturi, trgovini,
pomorstvu, pritom često ne
zaboravljajući grad iz kojeg su
zauvijek otišli ili iz njega po-
tječu.

Izuzimajući časne i ugledne
pojedince s početka teksta, na-
meće se pitanje zbog čega ova
nedvojbeno zanimljiva povije-
sna tema i značajna obljetnica
nije zainteresirala povjesničar-
e, u prvom redu hrvatske, cr-
nogorske i talijanske, naravno
i sve druge, da svojim tumače-
njima bace više svjetla na ovaj
pomalo magloviti dio barske i
regionalne povijesti? Zakazale
su ovom prigodom i domicilne
udruge, a mjesna crkva je, kao
i u nekim ranijim sličnim situ-
acijama, pokazala ravnoduš-
nost nespojivu s kršćanskim
poslanjem i mnogobrojnim pa-
piskim enciklikama koje uče
da suvremeni vjernik smije biti
sve - samo ne indiferentan.

Kako je već rečeno, dok jedni
tvrde da je pobuna pučana u
Baru prije pola tisućljeća bila
nagovještaj i odjek novih ideja,
strujanja i promjena u Euro-
pi, drugi drže da je upravo ne-
snošljiva i iracionalna među-
staleška mržnja gurnula Bar
krajem XVI. stoljeća u jamu
orijentalnog despotizma i za-
ostalosti, treći opet kažu da
je tek tada nastupio procvat i
posvemašnji razvitak, a četvr-
ti, najbrojniji, o svemu ovome
malo znaju ili gotovo ništa.
Ovaj tekst nije imao cilj po-
dučiti, uvjeriti, još manje pre-
suditi tko u ovim prijetorima
ima pravo, već samo razgrnu-
ti povijesnu prašinu u našim
glavama i podsjetiti da je na
ovim prostorima i prije nas ne-
koć netko živio. Sapienti sat!

22. 11. 2012. Suradnja s Kulturnim centrom „Nikola Đurković“

Kulturni centar izišao je u susret našem Društvu i osigurao stručnu osobu iz središnje gradske biblioteke koja je počela sređivati knjižnicu HGD CG.

23. 11. 2012. Sastanak redakcije

Članovi redakcije Hrvatskoga glasnika izvršili su analizu prethodnog broja i dogovorili teme za Glasnik broj 91. Ponovno je potencirano pitanje naklade i zatraženo od Upravnog odbora Društva da sklopi ugovor s distributerom na razini države koji obavlja distribuciju dnevnog tiska i drugih časopisa preko javnih punktova (kioska).

30. 11. 2012. Posjet Baru i Podgorici

Predsjednik Društva Mirko Vičević posjetio je podružnice HGD CG u Baru i Podgorici i s članovima upravnih odbora prodiskutirao aktualne teme iz rada podružnica i usuglasio način organiziranja predstojećih božićnih koncerata i način financiranja.

4./5. 12. 2012. Posjet Zagrebu

Na osnovi odluke Upravnog odbora organiziran je radni posjet Mirka Vičevića gradu Zagrebu i državnim institucijama dana 4. i 5. prosinca.

Susreo se u HMI-ju s novoizabranim ravnateljem Marinom Knezovićem. U ugodnom razgovor istaknuto je da HGD CG i HMI jako dobro već dulji niz godina surađuju te da se takva suradnja može i unaprijediti u budućem razdoblju.

Drugi susret bio je u gradonačelnikovu uredu na Trgu Stjepana Radića. U službenom i prijateljskom razgovoru s gradonačelnikom Bandićem, njegovim zamjenikom Slavkom Kojićem i šeficom za međunarodnu suradnju Vesnom

Šimić istaknuta je izvrsna suradnja te golema želja da, unatoč gospodarskoj krizi, grad Zagreb nastavi pomagati u realizaciji najznačajnijih projekata HGD CG, među kojima je časopis Hrvatski glasnik. Sa zadovoljstvom ističemo da će se suradnja u 2013. godini nastaviti na obostrano zadovoljstvo. Gradonačelnik Bandić primio je sa zadovoljstvom vijest o dobivanju priznanja za posebne zasluge u unapređivanju odnosa između Crne Gore i Republike Hrvatske u organizaciji HGD CG te najavio siguran dolazak na Tripundansku večer, 3. veljače 2013., kada će mu priznanje biti uručeno.

Nakon sastanka s gradonačelnikom upriličen je posjet Turističkoj zajednici grada Zagreba i u razgovoru s gospodinom Lukom Benkom konstatirano je da je dosadašnja suradnja vrlo uspješna, na obostrano zadovoljstvo te je uz pohvalne riječi za rad Društva Benko izrazio želju da nas posjeti idućeg ljeta i obiđe spomenike kulture Boke kotorske.

Drugi dan radnog posjeta počeo je posjetom Uredu za Hrvate izvan Hrvatske u zgradi Vlade Republike Hrvatske. Predsjednika je primila pročelnica Darija Krstičević i njezin pomoćnik Ivan Zeba, koji su ga izvijestili o važnosti ovog ureda, kao i namjeri da nakon preseljenja u nove prostore posebnu pažnju posvete problematici s kojom se susreće hrvatska manjina izvan domovine. Gospođa Krstičević najavila je posjet Crnoj Gori u 2013. godini, odnosno susret s nama u Kotoru.

Istog dana Vičević je posjetio Veleposlanstvo Crne Gore u Zagrebu i susreo se s veleposlanikom Igorom Građevićem kojega je izvijestio o našim aktivnostima. Veleposlanik Građević istaknuo je posebnu vezanost i opčinjenost Kotorom te ga svrstao u red omiljenih destinacija. Također je izrazio želju da posjeti naše Društvo čim mu poslovne obveze to dopuste.

Završni sastanak upriličen je u zgradi Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija na Zrinjevcu, gdje ga je primio zamjenik ministricе Pusić, gospodin Nebojša Koharević i gospodin Davor Vidiš. Ovo je drugi susret nakon posjeta ministricе Pusić Kotoru u lipnju 2012. godine. Tema razgovora bila je osvrt na razdoblje od lipnja do prosinca, te pomoć u rješavanju određenih problema koji

opterećuju rad Društva, s posebnim naglaskom na prostor za rad te na osnivanje Hrvatskoga kulturnog centra u Kotoru, a za koje je Društvo još ljetos tražilo pomoć od ministricе Pusić. Dobra komunikacija te spremnost Ministarstva da pomogne HGD CG zasigurno će dati rezultat u vremenu koje je pred nama.

8. 12. 2012. Gostovanje slovačkog folklora

Večer slovačkog folklora i hrvatskih tamburaša održano je u dvorani KIC-a „Budo Tomović“ u Podgorici, u organizaciji Udruženja Crnogorsko-slovačkog prijateljstva i Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, Podružnice Podgorica. Slovački kulturni centar „Šafrik“ predstavio se slovačkim igrama, a Hrvatsko društvo „Stanislav Preprek“ skladbama koje je izvodio zbor i tamburaški ansambl. Raskošni talent i šareni kostimi pokazali su na koji način se može sačuvati tradicionalno bogatstvo različitosti. Prisutne su pozdravili Marin Čaveliš, potpredsjednik Podružnice HGD CG –Podgorica, Mihal Spevak,

predsjednik udruženja Crnogorsko-slovačkog prijateljstva, i Jan Slavik, umjetnički rukovodilac, koreograf i organizator ansambla „Šafrik“.

11. 12. 2012. Koalicijom do cilja

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore član je Koalicije NVO - saradnjom do cilja, sa sjedištem u Podgorici. Bili smo sudionici sastanka Lokalnog odbora Koalicije NVO u Kotoru na kojem je predsjedavao Goran Đurović, predsjednik Koalicije. Tema sastanka bili su ciljevi i rad Koalicije, predstojeće aktivnosti, dogovori oko izbora Lokalnoga upravnog odbora, a kasnije i Savjeta za suradnju s lokalnom samoupravom. Na sastanku je dogovoreno da na predstojećem sastanku Upravnog odbora Koalicije, koji će se održati u Podgorici dana 14. prosinca, bude prisutna predstavnik NVO-a „Expeditio“ i Marin Čaveliš u ime HGD CG.

12. 12. 2012.
Sastanak Upravnog odbora

Na posljednjem sastanku Upravnog odbora Društva u ovoj godini razmatralo se izvješće o realiziranim aktivnostima između dviju sjednica, predstojeće aktivnosti do kraja godine i planske aktivnosti u 2013. godini.

13. 12. 2012.
**Međunarodni simpozij
o hrvatskoj folklornoj i
etnografskoj baštini**

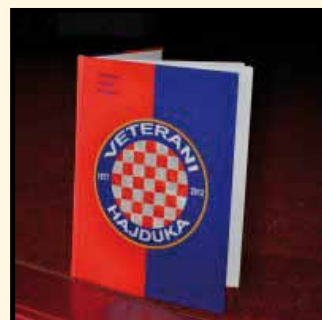
Od 11. do 13. prosinca, u organizaciji Folklornog ansambla „Lindo“ održat će se drugi Među-

narodni znanstveni interdisciplinarni simpozij pod nazivom „Hrvatska i etnografska baština u svjetlu dubrovačke, svjetske i turističke sadašnjosti“.

Na ovom simpoziju naše Društvo predstavlja mr. Marija Mihaliček, povjesničarka umjetnosti s temom „Tradicionalni običaji u Perastu“.

14./15. 12. 2012.
Veterani Hajduka

Naše Društvo bilo je inicijator i organizator susreta veterana Hajduka s veteranima Bokelja 2007. godine, u 2009. godini došlo je do ponovnog susreta s veteranima Bokelja i veteranima iz Bara, uz suorganizaciju HMI-ja iz Splita.

U međuvremenu je Branka Bezić Filipović, voditeljica odjela HMI-ja u Splitu, priredila jedno monografsko uzdanje o veteranima Hajduka pa je 14. prosinca organizirana promocija u Kotoru, a 15. prosinca u Baru.

15./16. 12. 2012. Božićni koncerti

Slijedeći tradiciju i ove godine je HGD CG s podružnicama u Podgorici, Baru, Tivtu i Kotoru organiziralo božićne koncerte uz sudjelovanje mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“ i klape „Ragusa“ iz Dubrovnika. U Donjoj Lastvi u crkvi sv. Roka i u Kotoru u katedrali sv. Tripuna dana 15. prosinca, a u Podgorici u crkvi Presvetog srca Isusovog i Baru u dvorani zavičajnog muzeja dana 16. prosinca 2012. godine.

17. 12. 2012. Božićni domjenak

U prostorijama Društva uz prisustvo članova UO i roditelja uručeni su Božićni paketići dječjem sastavu mandolinskog orkestra. Druženje u povodu božićnih blagdana i nastupajuće Nove godine organizirano je u restoranu „Colonna“ u Kotoru. Uz uzvanike, prijatelje i suradnike Društva, predstavnike medija, na druženje su pozvani i sudionici omaža Tripu Tomasu u znak zahvalnosti.

19. 12. 2012.

Sastanak s ministrom za ljudska i manjinska prava

Novi ministar za ljudska i manjinska prava, dr. Suad Numanović, pozvao je na konzultacije predstavnike reprezentativnih NVO iz bošnjačkoga, albanskoga, muslimanskoga, srpskoga i hrvatskoga entiteta. „Želja mi je da na početku svog mandata ostvarim dobru komunikaciju sa svima koji u fokusu svog interesovanja imaju zaštitu i unapređenje ljudskih i manjinskih prava i sloboda“, rekao je ministar Numanović.

Na sastanku je u ime HGD CG, zbog spriječenosti predsjednika Vičevića, bio prisutan Tripo Schubert.

Razgovaralo se o Zakonu o manjinskim pravima i slobodama, problematici Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, izradi Pravilnika za reizbor Savjeta za nacionalne manjine i dr.

Ovakvih sastanaka bit će još jer se samo dijalogom mogu riješiti određeni problemi i poboljšati zakonska regulativa, na obostranu korist.

20. 12. 2012.

Božićni domjenak u DNŽ

Župan Dubrovačko-neretvanske županije prof. Nikola Dobroslavić i predsjednik Županijske skupštine mr. sc. Ivan Prce uputili su nam poziv za božićni domjenak u restoranu „Klari-

sa“ u Dubrovniku. Na domjenku je bio prisutan Krunoslav Težak, predstavnik HGD CG za Hrvatsku.

21. 12. 2012.

Novogodišnji bazar u „Kameliji“

U organizaciji šoping centra „Kamelija“ organiziran je Novogodišnji bazar na kojemu je sudjelovao i mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“.

U protekloj 2012. godini čestitali smo:

Dan grada Dubrovnika i sv. Vlahu zaštitnika, početak revolucije 1848./1849., rođendan moderne, parlamentarne Republike Mađarske, katolički Uskrs, Dan Primorsko-goranske županije, Dan Splitsko-dalmatinske županije, pravoslavni Uskrs, Dan Zadarske županije, Dan grada Splita i sv. Duje, zaštitnika grada, Dan Dubrovačko-neretvanske županije i sv. Leopolda Bogdana Mandića, zaštitnika Županije, Dan grada Omiša i sv. Ivana Nepomuka, zaštitnika grada, Dan neovisnosti Republike Crne Gore, Dan grada Zagreba, Dan Bjelovarsko-bilogorske županije, Dan grada Rijeke, Dan državnosti Republike Hrvatske, Dan Bokeljske mornarice, Dan državnosti Republike Crne Gore, Dan Zagrebačke županije, Dan domovinske zahvalnosti Republike Hrvatske, Dan općine Jelsa i blagdan Velike Gospe, blagdan svetog Ištvana, osnivača mađarske države, Dan osnivanja HGI – Tivat, Dan radio Skale, Međunarodni dan kulturne baštine,

Dan Istarske županije, Dan grada Hvara, „Svetkovinu sv. Stjepana I.“, pape i mučenika, Dan neovisnosti Republike Hrvatske, Dan općine Konavle, Nacionalni praznik Republike Austrije – proglašenje neutralnosti 1955., Dan grada Herceg Novoga, Dan muzike Tivta, Dan grada Tivta i Kotora, Dan radio Kotora, Dan radio Tivta, Dan općine Bara, Dan grada Zadra i Dan sv. Krševana, Dan grada Osijeka, Dan branitelja grada Dubrovnika, Dan radio Duxa, Dan grada Podgorice te smo čestitali Božić i Novu godinu.

Treća godišnjica Dux radija

Treća godišnjica početka emitiranja programa Dux radija, jedine radiopostaje hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, obilježena je 5. prosinca svečanošću u prostorijama tog medija.

Goste, među kojima su bili hrvatski konzul Božo Vodopija, ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore Marija Vučinović (HGI), predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Miroslav Franović, poslanica HGI-ja u Skupštini Crne Gore Ljerka Dragičević i direktor crnogorskog Fonda za manjine Safet Kurtagić te čelnici skoro svih hrvatskih udruga u Crnoj Gori, pozdravio je direktor i glavni urednik Dux radija Miroslav Marušić.

Istaknuvši da je od skromnih početaka prije tri godine Dux radio izašao iz okvira stereotipa klasičnih radija, širokoga kruga slušatelja ne samo pripadnika hrvatske manjine, Marušić je rekao da je u međuvremenu, zahvaljujući potpori Fonda za manjine Crne Gore i Ministarstva vanjskih poslova Hrvatske, redakcija poboljšala tehničku opremljenost i pokrenula internetski portal koji je vrlo posjećen.

„Izašli smo iz okvira stereotipnosti i kao radio smo malo drugačiji od drugih. Teme kojima poklanjamo dosta pažnje – kultura, povijest, ekologija, more, Boka kotorska uopšte, privlače veliku pažnju, pa naš radio preko Interenta slušaju u cijelom svijetu. Nismo najbolji niti najslušaniji, ali nas slušaju. Samo u ovoj godini imali smo preko 200.000 posjetilaca na našem portalu koji redovno obogaćujemo novim tekstualnim, audio i video materijalima. Problem nam je, međutim, čujnost na lokalnom području jer osim predajnika na Vrmcu koji je usmjeren na područje Kotorskog zaliva, već godinama ne možemo dobiti dozvolu za postavljanje drugog predajnika na Lušnici kojim bismo našim signalom pokrili i ostatak Boke. To se događa iz nekih nama nerazumljivih administrativnih barijera. Da smo kojim slučajem ruski radio, bez problema bismo se čuli u cijeloj Crnoj Gori, ali pošto smo hrvatski radio, onda smo ograničeni, čak i na samo manji dio područja Crne Gore na kojem žive Hrvati”, rekao je Marušić zahvalivši institucijama, državnim tijelima Crne Gore i Hrvatske, kao i pojedincima koji pomažu radu Dux radija.

„Posebno bih zahvalio Općini Tivat koja je u ovoj godini za Dux radio izdvojila ‘čak’ petsto eura, kao i Općini Kotor koja nije izdvojila ništa, ali nas redov-

no izvještava o protokolarnim aktivnostima njihove gradonačelnice”, ironičan je bio Marušić.

Predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum” Zvonimir Deković, koja je osnivač Dux radija, istaknuo je značaj rada toga medija za Hrvate na ovim prostorima i naglasio da se kraju privodi i drugi njihov značajan projekt – kompletna obnova Doma kulture u Donjoj Lastvi u kojem je odnedavno građanima na raspolaganju i novouređena biblioteka s tri tisuće naslova u sklopu Hrvatske knjižnice „Ljudevit Gaj”.

„Osobno mi je iznimno drago što je Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Hrvatske prepoznalo dva projekta važna za hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori – Dux radio i časopis ‘Hrvatski glasnik’ u Kotoru koji su dobro financijski praećeni, posebno ove i prošle godine”, rekao je generalni konzul Hrvatske u Kotoru Božo Vodopija. On je istaknuo da Hrvati u Crnoj Gori posljednjih godina bilježe neka povijesna dostignuća, počevši od dobivanja prvoga autentičnog zastupnika u crnogorskoj Skupštini, preko mjesta potpredsjednika općina u Tivtu i Kotoru do „povijesne činjenice da je juče prvi put u povijesti Crne Gore jedna Hrvatica imenovana ministricom u crnogorskoj Vladi”.

„To je veliki dobitak i veliko postignuće za čitavu hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori i svima vam na tome čestitam. Hrvatska zajednica vrlo je lojalna državi Crnoj Gori i ovo je upravo način na koji Hrvati neposredno pridonose izgradnji i razvoju države Crne Gore”, rezimirao je Vodopija.

Direktor Fonda za manjine Safet Kurtagić obećao je daljnju potporu te institucije kvalitetnim projektima hrvatskih udruženja, dok je ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore Marija Vučinović rekla da je njezino imenovanje „kruna rada HGI i to nama nije poklonjeno, već smo mi to svojim radom i vođenjem politike prema Crnoj Gori i zaslužili”.

„Trudit ću se da tu dužnost obavljam kvalitetno i opravdam povjerenje koje mi je iskazano. Mislim da ćemo i s ovoga visokog mjesta u izvršnoj vlasti moći još i više učiniti za našu hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori”, istaknula je Vučinović.

Klasko pjevanje na UNESCO-vu popisu nematerijalne kulturne baštine

Na sedmom sastanku Međuvladina odbora za nematerijalnu kulturnu baštinu koji se od 3. do 7. prosinca održao u Parizu klasko pjevanje upisano je na Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, izvijestilo je Ministarstvo kulture.

Odbor je na sastanku jednoglasno prihvatio prijedlog svojega posebnoga stručnog tijela koje je zaduženo za pregled i evaluaciju pristiglih nominacija.

Hrvatsko izaslanstvo u kojemu su bili predstavnici Ministarstva kulture, Hrvatskoga povjerenstva za UNESCO i Stalnoga predstavništva RH zahvalilo je tom prigodom Međuvladinu odboru što je prepoznalo klasko pjevanje kao iznimnu baštinu svijeta, ističe se u priopćenju.

Uvrštenje klaskoga pjevanja na Reprezentativni popis potvrđuje njegove vrijednosti i značaja, ne samo kao nacionalne već i kao dijela svjetske baštine, istaknuli su iz Ministarstva. No, to znači i preuzimanje obveza, na međunarodnoj i na nacionalnoj razini, da se tako visoko valorizirano kulturno dobro nadalje čuva, prenosi i promiče kao dio svjetske baštine.

“Uvrštavanjem na Reprezentativnu listu priznati međunarodni status našega nematerijalnoga kulturnog dobra otvara i mnogobrojne druge mogućnosti promicanja Republike Hrvatske, njezine kulture i stvaralaštva, kao i promoviranja specifičnosti njezinih pojedinih regija i područja, posebno kulturnim turizmom”, istaknuto je u priopćenju.

Hrvatska sada ima 12 dobara upisanih na UNESCO-v Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva te jedno dobro na Popisu ugrožene nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita.

Hrvatska je UNESCO-vu Konvenciju za očuvanje i zaštitu nematerijalne kulturne baštine ratificirala kao 17. zemlja 2005. godine, a Zakonom o prihvatanju Konvencije Ministarstvo kulture utvrđeno je kao središnje tijelo za njezino provođenje. UNESCO je Konvencijom formirao dva popisa nematerijalne kulturne baštine: Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva i Popis nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita.

Dani japanske kulture u Kotoru

Veleposlanstvo Japana u suradnji s Općinom Kotor, Centrom za kulturu “Nikola Đurković”, Japanskom fondacijom i Crnogorskim narodnim pozorištem 13. i 14. prosinca organiziralo je “Dane japanske kulture u Kotoru”. U sklopu programa održani su “Dani japanskog filma u Kotoru – Japanska ljubavna hronologija” i tom prilikom prikazana su tri japanska filmska ostvarenja.

**DANI
JAPANSKOG
FILMA u KOTORU**
JAPANSKA LJUBAVNA HRONOLOGIJA

13 – 14. decembar 2012.
Kulturni centar “Nikola Đurković”
Ulica 2, Kotor

Ulaz slobodan

Novogodišnji koncert kotorske Gradske muzike

Gradska muzika Kotor 18. prosinca održala je tradicionalni, 17. po redu, novogodišnji koncert u prepunoj dvorani Centra za kulturu "Nikola Đurković". Publika je uživala u sjajnim izvedbama klasičnih djela i obradama popularnih skladbi, a kao gosti su nastupili kvartet flauta "Talijska" i ženska klapa "Incanto". Posebno oduševljenje izazvala je članica Gradske muzike Sandra Pasković, koja je nastupila u duetu s Antonom Miloševićem. Dirigent Petar Bukilica uručio je plaketu Nikši Mračeviću za 50 godina članstva i doprinosa radu Gradske muzike Kotor.

Gradska muzika ljetos je proslavila izniman jubilej – 170 godina postojanja. Ovim koncertom još jedanput su pokazali da služe na ponos svome gradu.

U gradskoj galeriji 13. prosinca otvorena je izložba japanskih nihon-ga slika i japanskih nishijin-ori pojaseva i lutaka, nakon čega je veleposlanik Japana Tošio Cunozaeki svečano uručio „PRIZNANJE AMBASADORA JAPANA GRADU KOTORU” za iskazanu solidarnost nakon velikog potresa koji je u ožujku 2011. godine pogodio istočni Japan. U kinu „Boka” prikazani su filmovi „Legenda o Geniju”, „Zašto da ne” i „Izvan ovog svijeta”. Filmski program obogaćen je prezentacijom o aktivnostima društva i ljubitelja japanske popularne kulture „Sakurabana” iz Beograda.

Dani kulture manjina

Centar za očuvanje i razvoj kultura manjina u sklopu svoje tradicionalne manifestacije "Dani kulture manjina 2012", koja se ove godine održala pod sloganom "Za ruke se držimo", 25. studenoga organizirao je Etno koncert pripadnika manjinskih naroda Crne Gore. Koncert je održan u Domu kulture "Gracija Petković" u Tivtu, a nastupili su: KUD "Boka", KUD "Besa" Zatrjebač, KUD "Budo Tomović", Bisernice Boke, Žuti Serhatlić, Etno grupa "Zora" iz Bara i Ženska pjevačka grupa Allata.

Na početku koncerta nazočne je pozdravio ravnatelj Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina dr. Derviš Selhanović, koji je između ostalog rekao: "Crna Gora je stara država s posebnom životnom

filozofijom, koja se oslobađa predasuda i koja izgrađuje međuetničku i multikulturalnu toleranciju u novim demokratskim uslovima. Manjinski narodi u Crnoj Gori izgrađuju svoj vlastiti nacionalni identitet i uopće duhovnu individualnost. Oni istinski ljube svoju Goru Čarnu i zajednički život u njoj."

Zatim je gradonačelnik Tivta Dragan Kankaraš pozdravio posjetitelje i poželio gostima dobrodošlicu te istaknuo: "Tivat je prepoznat po multietničnosti i kulturnoj raznolikosti. To nije ono što razdvaja, već ono što spaja. Siguran sam da će večerašnji koncert pokazati sve vrijednosti naroda u Crnoj Gori, a pogotovo manjina i da ćemo svi zajedno uživati."

Uistinu, publika je uživala u bogatoj kulturnoj ponudi i često je izvođače prekidala pljeskom. Raznovrsnost plesova, tradicionalnih kola, napjeva i instrumenata nikoga nije ostavila ravnodušnim.

„Trnoružica“

U razdoblju od 24. do 26. studenoga 2012. godine profesori i učenici Škole za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matijan“ gledali su balet P. I. Čajkovskoga, „Trnoružicu“ u Splitu. U prepunoj dvorani Hrvatskoga narodnog kazališta imali smo priliku uživati u predivnoj izvedbi ovog baleta u tri čina s prologom koji je na scenu HNK postavila poznata koreografkinja i pedagoginja Elena Pankova. Predivne koreografije, božanstveni kostimi, raskošna scenografija i, naravno, glazba puna gipkosti, lagane melodike i profinjene instrumentacije ostavila je na nas snažan dojam, pogotovo što u našem gradu i državi nemamo često priliku doživjeti ovako nešto.

U trodnevnom druženju, lijepom vremenu i dugim šetnjama i obilascima grada Splita djeca i profesori zaista su uživali.

Večer Viktora Vide

U župnim prostorijama Donje Lastve, u konobi Sveti Roko, 15. prosinca održana je "Večer Viktora Vide". Organizator ove večeri bila je Hrvatska krovna zajednica "Dux Croatorum". O ovome značajnom Kotoraninu govorili su Vlatko Simunović, publicist i novinar iz Podgorice i Đuro Vidmarović, književnik iz Zagreba. Vidin esej "Boka i Bokelji" čitali su Valentina Andrić i Adrijan Vuksanović, koji je i vodio program.

"U intelektualnom i etičkom smislu Viktor Vida u samom je vrhu kulturne tradicije Hrvata u Boki kotorskoj. Bio je to odgovoran čovjek, elitni intelektualac i elitna moralna ličnost. U njemu je istinskim životom živio Mediteran. Ono što je kulturni pejzaž Kotora za svekoliki svijet, ono što su sveci rođeni u ovom zalivu za hrišćanstvo, to je Viktor Vida u korpusu evropske poezije XX. vijeka. Hrvati i Crnogorci imaju jednu sličnost. I jedni i drugi s velikim ljudima ne znaju što će, ni za njihovog života, ni nakon njihove smrti. Da je kojim slučajem Viktor Vida rođen u nekom od naroda koji znaju kako se i od malih prave veliki, za njegovo bi se ime čulo u svakom kutku ove planete. Ovako, domovina, kojoj je on narodnosno pripadao, Hrvatska, decenijama uživa punu slobodu, ali se još Viktoru Vidi nije odužila nekom velikom i cjelovitom monografijom. Crna Gora također gotovo ništa ne čini na institucionalizaciji onoga što je on radio", rekao je Vlatko Simunović.

Publici se zatim obratio Đuro Vidmarović, koji se na početku svog izlaganja osvrnuo na trenutni položaj Hrvata u Crnoj Gori: "Značajna stvar je što s nama večeras sjedi ministrica Marija Vučinović. Ni u Hrvatskoj se ne može dogoditi da ministrica dođe na jednu književnu manifestaciju i sjedi sa svojim pukom, tamo gdje joj je i mjesto. Prvi put se dogodilo da su dvije vodeće ličnosti Hrvata u ovoj maloj, disperziranoj, arhipelaški lociranoj i ranjenoj nacionalnoj zajednici došle samostalno, voljom svoga biračkog tijela do parlamentarnog zastupstva i do mjesta u Vladi. To za nas u Hrvatskoj jako puno znači. U tome crpimo povijesni optimizam da bi se ova zajednica mogla sačuvati."

Nakon toga Đuro Vidmarović je nastavio izlaganje o Viktoru Vidi: "Za mene je osobno danas veliki dan. Sjediti za istim stolom s kolegom iz crnogorske kulturne elite i slušam njegove riječi. Tim se

dokazuje da se možemo naći kada je riječ o umjetnosti, o književnosti, bez politike, a najmanje bez politikanstva, slobodno i ravnopravno u jednome prijateljskom razgovoru. Ovdje nas je okupio Viktor Vida i to je neko transcendentalno, nadnaravno promišljenje da smo se sabrali oko njega, koji je tako tragično skončao i bio izbačen iz orbite vlastitoga naroda i toliko dugo kažnjavao i nakon smrti. Kolega Simunović je rekao jednu definiciju koja jako važna - Viktor Vida je književnik dviju domovina. Teoretski smo tu postavku branili prije dvadeset godina. Moramo prihvatiti činjenicu da književnik može pripadati dvjema domovinama i ako se tako stvar postavi, onda nestaju problemi. Zanimljivo je da je Boka kotorska, osim svoje prekrasne urbane civilizacije i sakralne arhitekture, dala u XX. stolje-

ću Hrvatskoj nekoliko književnih imena koja spadaju u gornju ljestvicu po estetskim vrijednostima. Vida se u ovom trenutku smatra među prvima."

Vidmarović je ispričao niz zanimljivih detalja, kao

i anegdota iz života bokeljskih pjesnika, što je izazvalo oduševljenje među posjetiteljima. Na kraju izlaganja gosti su predavačima postavljali pitanja, a zatim je uslijedio prigodan domjenak.

Crkveni zbor župe Sv. Vlaha iz Stona u posjeti Boki

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika Dubrovnik, te uz potporu Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu i šport Dubrovačko-neretvanske županije, na prvu nedjelju Došašća, članovi crkvenog zbora župe Sv. Vlaha iz Stona, sa časnom sestrom Nives Letica i župnikom don Vojom Vlašićem, boravili su u uzvratnom posjetu dobrotskom zboru, župe Sv. Mateja u Boki Kotorskoj.

Matica iseljenika oduvijek vodi brigu o njegovanju i razvoju odnosa Hrvata u domovini i izvan granica. Kako je to kroz povijest potvrđeno temeljni odnosi uvijek su vezani uz crkvu.

Misno slavlje u crkvi Sv. Mateja u Dobroti predvodio je župnik župe Sv. Vlaha iz Stona don. Vojo Vlašić, uz koncelebraciju dobrotskog župnika don. Ante Dragobratovića.

Prigodnim, adventskim pjesmama stonski zbor svojim muziciranjem zadivio je vjernike bokeške župe Sv. Mateja. Uz druženje dvaju zborova nakon mise u prelijepom okruženju Zaljeva svetaca, Stonjani su razgledali drevni grad Kotor, posjetili kotorsku katedralu Sv. Tripuna, Pomorski muzej, te brojne crkve u staroj gradskoj jezgri.

Također su posjetili Perast, te otočić Gospe od Škrpjela, gdje im je domaćin don Srećko Majić nadahnuto govorio o povijesti Perasta, okolnih mje-

sta bokokotorskog zaljeva, bogatoj povijesti Hrvata u Boki, te čudotvornoj Gospi od Škrpjela.

Doživljaj prve nedjelje Došašća u Boki kotorskoj, posve sigurno će dugo pamtiti Stonjani, a također i naši sunarodnjaci, jer ovakva druženja donose radost zajedništva domovinske i iseljene Hrvatske.

Napisala i snimila: Maja Mozara

"Zlatne lavice" na krovu Europe

Crnogorske rukometašice osvojile su zlatnu medalju na Europskom prvenstvu, koje je odigrano u Srbiji. One su 16. prosinca, nakon teške borbe i dva produžetka, svladale Norvežanke rezultatom 34 : 31. Unatoč sumnjivim sudačkim odlukama "Zlatne lavice" pokazale su iznimnu snagu duha i na kraju ostvarile najveći uspjeh u povijesti crnogorskoga rukometa. Brončano odličje osvojila je reprezentacija Mađarske koja je pobijedila domaćina Srbiju.

Tragom jedne pjesme

U Tivtu je 30. studenoga održana pjesničko-glazbena večer pod imenom "Tragom jedne pjesme", kojom je obilježeno 45 godina od nastanka sada već antologijske skladbe "Bokeljska noć", autorice Maje Perfiljeve. Mnogobrojni posjetitelji prije početka manifestacije pogledali su izložbu fotografija i slika Ane Stipanić, Marka Rajčevića i Slavke Kordić.

Na samom početku večeri pjesmu "Bokeljska noć" izveli su Edita Slaby i Stefan Čelanović uz pratnju Glazbenoga prosvjetnog društva Tivat, kojim je ravnala profesorica Martina Lukšić.

"Drago mi je što su i Kotorani došli na feštu za nas Tivćane", rekao je gradonačelnik Miodrag Kankaraš, a zatim nastavio: "Hvala Maji što je cijelo vrijeme bila s nama, što je bila na liniji Zagreb-Tivat, ne Zagreb-Sarajevo, što je ostavila jedan pečat za stvaralaštvo, ne samo kad je Tivat u pita-

nju, nego cjelokupna crnogorska umjetnost i mnogo šire."

Nakon riječi predsjednika Općine Tivat svoje stihove kazivali su pjesnici Dragan Popadić, Tamara Milenković, Stefan Surlić, Lejla Šabić i Miomir Maroš.

U glazbenom dijelu programa, uz Editu Slaby nastupili su i Andrijana Božović, Nikola Radulović iz grupe Perper, Dušanka Belada i Nikola Biljin-Trtica. Oni su pjevali poznate skladbe Maje Perfiljeve: "Sanjam", "Da sam ja netko" itd.

Maja Perfiljeva rođena je u Tivtu, gdje je provela djetinjstvo i tako postala neraskidivo vezana uz Boku. Zavičaju je posvetila nekoliko pjesama, a najpoznatija je Bokeljska noć. Perfiljeva je profesorica hrvatskoga jezika i književnosti, živi u Zagrebu i Tivtu, a posljednjih godina vodi Pjesničku školu.

Neki od tekstova su preuzeti
s portala Radio Dux-a

Piše:
Vlasta Mandić

Koko: Ovakva dva buzda nema niđe od Boke pa do Istre. To ti je kada slušam ludoga od sebe.

U 4 ure ujutro na sred mora, između gospe od Škrpjela i Veriga. I još ništa ne kačaje.

Roko: Muči, muči evo je na... ala mala ala, gucaj, gucaj... pian-piano... op... opet mi je zbrisala. Čula je tebe đe kukaš kao kakva rašvandrana babetina... i ode. A, bila je sikuro oko 600 grama, a možda i kilo.

Koko: Nemoj se snervat, treba to sa pacijencom, a bogami, i sa šijencom učinjet. Da nije možda bila od metra i po, i onako „od oka“ 3 kila.

Roko: Baš si đeloz.

Koko: Ma ke đeloz. Ko da si lovac na tice pa ti se svaki ćukos učini sokol. Ja više nemam pacijence stalno dižem gore-dole ovaj peškafondo ali, nijanka, jednoga lignjića za ocrnjet prosulju. Prsti su mi promrzli, a lakat se ukočio. Bolje da sam ostao doma.

SMAAAK...?!?

Roko: Eto ti ga sad, na. Jesmo li rekli da je bolje se otisnut sa barkom na more nego li slušat priče o zadnjoj decembarskoj uri.

Koko: Što se bojiš jadan. Reci šćeto - neto - smak svijeta- cijela planeta ide per aria. Ako je i zadnja neka je više, ovo se valaj ne može ni trpjet. Cijeli je svijet išempijao.

Roko: E, ti ga radon. Samo smo nas dvojica najpametnijij. Osam dana prije kraja mi dvojje se smrzavamo u ovu tvoju popišanu, izbišanu i probužanu barketu mjesto doma da grijem škinu sa ženom. Perfin su mi i noge mokre perke ti barka pušta vodu. Dobit ću pontaduru. Od kad sam ti reko da je izvadiš na pontu i kalafataš. O, ko će činjet pižolot popodne!

Koko: Proprio sam kurentantan da si smočio poplate. Ostavi peškafondo i trljaj poplate da ne dobiješ bugance, perke od liganja nema ništa.

Roko: Nema ništa ni od tvojih orada i brancina. Oli smo žbaljali postu oli su i ove ribe ufatile fugu. Životinje ti prve osjete kada će biti frke. Samo će ćemo mi bježat?

Koko: Nema se đe bježat. Sjedi đe si. Vidi ove ljepote od ove naše mile Boke. Da ode i umremo to ti je kao da si dobio na loteriju. Sve ti je na komod, a ne kao u velike gradove jedan preko drugoga gazi, valjaj, guraj. Kada se već ima desit

svjetski kastig vrlo je važno mjesto đe ćeš uvenut.

Roko: Ma, kako si to lijepo rekao - uvenut. To je baš pjesnički iako mi nije do pjesama.

Koko: Vidi kako se dan zori. Vidi, jadan, put Oravca i Dobrote. Sunčevi zraci promalja ju između vrhova Pestingrada. Samo što se vile ne pojave. Vidi, vidi onaj mali bijeli oblacić kako se prislonio pri brdu. Kao da se umorio. A, možda se i on prepao kao i ti Roko moj? Sada baci vištu put Veriga. Vidiš li crkvu sv Neđelje kako stoji na onom brežuljkiću sva u zelenilu, a decembar je? Okreni škinu pa baci vištu na ova dva bisera od otoka. Na jednom gizdava plava gospa od Škrpjela, a na drugom stari sv. Đorđe što vjekove i stare grobove broji. U daljini kapetanska, bogatunska Dobrota se kočoperi, a s desne bande Gornji i Donji Stoliv očaran mirisom sijena, bilja, kostanja, sve beleca do belece, đe god da glavu obrneš. Pa da i umremo u ovoj ljepoti moj Roko?!

Roko: I tebe je isto strah samo imaš dobru parlatinu pa se korađaš. Prestani se samnom zafrkavat. Niko ne zna što će bit. Juče sam slušao na vijestima kako se cijela Evropa uskomešala od zadnjega sudnjega dana u decembru. Ma, zašto baš u decembar kada je velika studen? Barem da je u ljeto. Bolje se vidi, duži je dan pa možeš i đe škapulat. A,

možda su te Inke i fulale? Blago Hrvatima oni nemaju decembar nego prosinac pa ovaj kastig, možda, za njih ne važi.

Koko: Ova ti je in gamba. Ala, ala... Evo je, vuče mi karolu, veslaj, veslaj, šijaj... moja je... opa, opa... hopla, evo je. Ajde gukni sad. Vjeruješ li svojim očima Roko moj?

Roko: Bogami vjerujem! Onako od oka, ovi brancin peza kilo i tri kvarta. Dobar bokun.

Koko: I što si ono reko? Što je sa Evropom?

Roko: Narod se digo na noge. Krenuli su na put na jedno sveto brdo u Španiji da dočekaju ultimi dan. Kažu sve će propanut samo će to brdo škapulat. Narod je prodao svoja imanja, kuće, i svaki dan čine fešte i lumpčaju.

Koko: Tebi kao da je u glavu promaja. Ovi planetarni narod ti je izmučeni narod. Evo već deset godina dura ekonomska kriza. Sva se ekonomija oburdala, deboto, u crnu rupu. Ti znaš što je crna rupa, ona nebeska? Stalno guta nema kraja. Tako i ova zemaljska rupa još guta oca joj očina, što bi reko onaj moj dobri Njeguš kum Đoko.

Roko: E i kod nas se osjeća, evo već 20 godina.

Koko: Jes, jes osjeća se i kod nas. Iako je mala isto papi li papi.

Roko: I ja ti imam rupe na špage i takulin i to ne male!

Koko: E zbog tih rupa, mili moj Roko, svjetske glavešine su ti odmah stavile ruke na rabotu. Prelistale stare knjige, što na kamenu, što na papiru i prevrci, prevrci pronašle sudnji dan. I to precizo 21 decem-

bar ove godine. Vidi, vidi eno nam se primiće koča. Mislim da je Božo iz Oravca. Ima li ribe šjor Božo?!

Božo: Što ste uranili vas dvojica? Ima li što kod vas?

Koko: Nećemo se falit ali bit će za dobru papaladu sa kompanijom.

Božo: Kod mene pune kašete. Kad smo se vraćali s otvorenoga i pasali pored Mamule more kao da je vrilo od ribe. Bacili smo mreže i čudo neviđeno. Velika jata, paralo je kao da ih je nešto potjeralo iz Boke. Adio vam ga. Moramo na peškariju, a bome i po restoranima, sve prodat.

Roko: Eto ti ga na. Vidiš što se dogodilo. RIBE su počele bježat iz Boke. Ima tu nešto. Sve mi se čini da će biti nevolje.

Koko: Nevolja ti je svakako. Ovo ti je, izgleda, vijek od nevolje. Poceo je da ne može biti gore. Nego prekinuo me šjor Božo. De sam ono stao?

Roko: Stao si: „I to precizo 21 decmbar“.

Koko: E, e! Koji galijoti, fakin, maledeti, škovacini! Treba spaventat narod da zaboravi one crne rupe jer ima i većih rupa, provalija, ambisa, zemaljskoga pakla, kada je došla ura da platimo za sve ludosti, gluposti i ljudske ne-ljudskosti. I ti si se zato prepao. Pravi si cukun.

Roko: A ti si bokeški Polifem, tebe ništa ne može pomaknut sa mjesta.

Koko: Može moj Roko. Diži sidro, nebo se namršilo evo dolazi lebičada učinjet će uragan. Ostao mi je otvoren abajin na krovu pa će mi dić cijeli krov, eto ti štete. A, ona moja ruža doma neće se sjetit. Nema kada od sudnjega dana.

Roko: I ona moja rusulica po cijeli dan istu priču. Pravi taktiku. Zbog nje sam i izgubio živce

i vas se tresem na tu riječ.

Koko: Diži sidro, svanulo je, idemo put Kotora.

Roko: Je li ono na vrh Luže tvoja Kate?

Koko: Jes, jes, a pored nje je tvoja beleca. Mašu krpom i mlataju rukama. Nešto se sigurno desilo. Daj malo nagari taj motor.

Kate: De ste do sada jadi vas ne ubili? Svi su muževi pored svojih žena i dece doma samo vas dvojica vagabunda landrate po moru. Koko, smjesta molaj barku, ostavi i motor, neće nam ništa više trebat. Ajde doma, svi te čekaju. Došle su ti i sestre sa fameljom, mati i otac, a ti na ribanje.

File: Isto je i kod nas. Ne znam što da činim, jadan ne bio. Pola Kotora se popelo na San Đovani i gore će čekati 21-vi. U Kotor su ostali stari da čuvaju kuće ako se škapula.

Roko: Što sam ti reko Koko. Svi su čuli za ono špansko brdo. File, ajdemo doma, pakuj bagalje. Valja ufatit mjesto. Sve što imamo od hrane ponesi.

Kate: Koko, a mi, što ćemo?

Koko: Kao prvo očistit ćeš ovo malo ribe što sam ulovio. Onda lijepo idemo doma. Ja ću okitit bor, a ti zamuti tijesto za priganice i pokišaj bakalar. Neka mati pođe kupit teletine i svinjetine za Božić. Sve ćemo pripremit i čekat ćemo onoga inženpijanog Roka da se 22-og kala sa San Đovanija. Sve su ti to ljudske makakade!

Bogata muzička tradicija

Hrvatska društva 1905.

Mali broj muzikologa bavi se muzičkom tradicijom Boke. Do sada objavljeni radovi upućuju na bogatu muzičku tradiciju i uz činjenicu da je o tome otkriven neveliki broj arhivskih dokumenata.

Piše:
Mašo Čekić

Do sada poznati arhivski dokumenti vode nas do prvih srednjovjekovnih muzičkih zapisa u XII. stoljeću, glasovitoga kotorskog Pontifikala, pa orgulja iz 1488. godine u katedrali svetog Tripuna, srednjovjekovne

kotorske Gramatikalne škole u kojoj se (po pravilima takvih škola u Europi toga doba), učila muzika, do renesansnih pjesnika koji su slavili ljubav (a kakve su to ljubavne pjesme bez nekog instrumenta?), živih opisa raspjevanih i razigranih svečarskih noći na bokeškim trgovima XVI. i XVII. stoljeća, do popisa niza instrumenata uz javne priredbe, proslave i karnevalske svečanosti.

Doba baroka ostavlja tragove u svim lijepim umjetnostima, dovodi glasovite umjetnike pa i muzičke stručnjake i graditelje orgulja u Boku.

Instrumenti i orkestri koje spominju pjesnici i kroničari, a zatim istraživači i arhivska građa, nameću pitanje učenja - muzičke teorije i muziciranja.

Iako često naglašavamo da u Boku dolaze školovani i poznati stranci, ipak je dovoljno prostora za tvrdnju da su, školujući se u Boki i izvan nje, Bokelji bili muzički obrazovani te su imali potrebu da aktualnu europsku muziku prenesu u Boku, a pri tome sačuvaju autohtonost u pjesmi i igri. To je uočila mr. Zlata Marjanović rekavši kako je to spoj tradicije planinskog zaleđa i bokeljskih obala, satkane u specifičnom bokeljskom zvuku i ritmu, sličnom čudesnoj prirodnoj pojavi glačanja kamena morem!

Renesansno pjesništvo, ljubav prema muzičkim instrumentima, pjesmi i igri te svesmu uzvišenome što renesansa donosi u gradove Italije i širi Mediteranom, stvara i bokešku pjesmu - jednostavno lijepu, višeglasnu i specifičnu u jedinstvenoj mediteranskoj pojavi klapskog pjevanja.

Ta bokeška pjesma slična je klapskom pjevanju u okruženju koliko i bilo koja u sklopu mediteranskoga muzičkoga i pjesničkoga kruga. I stara je

Kulturno društvo Tomislav-Škaljari

koliko kotorska renesansna poezija!

Razvijali su se paralelno: poezija i pjesma. Drukčije nije moglo. Pjesništvo se naslanjalo na tradiciju talijanske renesanse, pisano je talijanskim jezikom, a najljepši ljubavni stihovi spominju zvuke tada glasovitih instrumenata. Stapa se u ušima čitalaca stih i muzika, pa nije čudo što Ljudevit Paskvalić 1525. godine piše da "radost i pjesma odjekuje gradom"...

Ritam stihova i života puka pomalo se stapaju u pjesmu - onu jedinstvenu koja izlazi iz srca naroda, koju pjesnik ne potpisuje a narod prihvaća.

Danas te pjesme zovemo klapskim pjesmama. Bokeljskim pjesmama. Pravilnije je jer sama riječ "klapa" upućuje na muzičku tradiciju Dalmacije.

A bokeška pjesma jest klapska po obliku i načinu izvođenja, jest dalmatinska koliko i mediteranska, slična klapskoj pjesmi u drugim zemljama Mediterana, ali svoja i kada je jednoglasna i višeglasna.

Stvili su je bokeljski pjesnici i potreba naroda da pjesmom iskaže svekoliki život.

Takva ocjena izrečena je proljetos u "Antikom fagotu" Radio Tivta, pripremajući multimedijalno veče „Morem iz glačan kamen“ u sklopu Žučenića festa.

Gotovo istu ocjenu (o klapskom pjevanju tijekom gotovo 500 godina) dao je i dr. Jakša Primorac iz Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, ljetos na znanstvenome skupu u Perastu.

Bez obzira na postojanje arhivske građe ili posredna saznanja, do sada poznato o bokeškoj muzičkoj tradiciji upućuje na takav zaključak. Koliko smo u pravu, pokazat će sljedeća istraživanja koja će, to je sasvim sigurno, dati nove dokaze o kontinuitetu muzičkog života u Boki.

Kada se govori o muzičkom obrazovanju i muzičkim školama u XVIII., XIX. i XX. stoljeću i uz arhivsku građu koje ima više u odnosu na ranija razdoblja, ipak je nedovoljno istraživano i napisano.

U povijesti muzike u Boki i Crnoj Gori samo se usputno spominje, kao pojedinačni slučajevi, učenje sviranja na instrumentima ili pojedini muzičari i skladatelji, uglavnom strani, koji su vodili tečajeve

Kulturno društvo Tomislav-Škaljari

ili privatne muzičke škole. A dokaza za našu tvrdnju da je školovanje muzičara ili učenje sviranja i pjevanja u Boki prisutno u kontinuitetu nekoliko stoljeća, ima dosta.

Treba podsjetiti na nekoliko pokazatelja, ne računajući sve ono, višestruko specifično i značajno, ostvareno u crkvama na planu muziciranja, solo pjevanja i zbornog pjevanja.

Teško je zamisliti zabavu u „Plemićkom klubu“ u Kotoru, osnovanom 1797. godine po ugledu na europske klubove, bez muzike i pjesme, bez svirača i pjevača. A Klub se kao „Casino nobile“ razvijao dvadesetak godina. A kako bez muziciranja zamisliti večeri u salonima bokeljskog plemstva XVI. i XVII. stoljeća kada iz toga vremena imamo veličanstvene opise pučkih karnevalskih zabava u slavu vina s dosta muzike, instrumenata, pjesme i igre.

Sredinom devetnaestog stoljeća djeluje Društveni klub, pa slavenske čitaonice koje povlače osnivanje mnogobroj-

nih društava, klubova, sekcija koje nose u eri svekolikoga nacionalnog buđenja nacionalni prizvuk ili, pak, ne.

Kotor ima duhački orkestar već 1842., obnavlja ga Jerolim Fiorelli 1867. godine.

Fiorelli radi kao orguljaš i zborovođa, a vodi i privatnu muzičku školu. Od 1866. u sklopu SPD „Jedinstvo“ Fiorelli vodi Komorni orkestar koji muzicira nekoliko sezona, da bi 1872. počela s radom „Banda Fiorelli“, orkestar koji se po svim karakteristikama uvrštava u filharmonijske.

KUD „Zora“ u Dobroti 1890. godine ima tridesetak članova u tamburaškome orkestru koji čine zajedno dame i gospoda - Dobročani.

Godinu kasnije u Tivtu je osnovan Orkestar Antuna Žeželića, 1897. Tivat dobiva Glazbeno društvo „Sloga“, a 1899. Muo dobiva glasoviti zbor: Hrvatsko pjevačko društvo „Zvonimir“.

U osnivanje tog društva, nekoliko godina rada na muzič-

koj edukaciji Muljana uložio je otac Konrad.

Iste godine u Donjoj Lastvi rade dva orkestra: tamburaški i gudački. Godine 1900. u Perastu se osniva Peraško tamburaško društvo „Zmajević“.

U Tivtu se 1906. osniva Tamburaški orkestar „Starčević“, 1909. Glazbeno prosvjetno društvo...

Društva i muzičke sekcije djeluju u Herceg Novome, ali i u Kumboru, Denovićima, Bijeloj i drugim mjestima.

U prvim desetljećima XX. stoljeća u Kotoru djeluje „Schola cantorum Catarensis“ koju vodi franjevac Benvenuto Rode, orguljaš i zborovođa.

Gotovo 140 različitih društava, a mnogima je djelatnost muzika i pjevanje, osnovano je u Boki tijekom XIX. i XX. stoljeća. Koliko je muzičara prošlo kroz ta društva? Koliko generacija?

Treba se vratiti pitanju: Gdje su učili muziku ako nije bilo muzičkih škola?

Zanemariti muzički život, kakav je bio u Boki tijekom prošla tri stoljeća, samo zbog toga što nije bilo državnih muzičkih škola ili nije otkriveno dovoljno arhivskih dokumenata, nedopustivo je. Kada su u pitanju tekstovi na različitim portalima, turističkim informatorima pa i u nekim s oznakama znanstvenoga rada, upravo to se i radi.

Odgovor na pitanje o učenju muzike logičan je i samonametljiv: učilo se u krugu društava, od starijih, s notama ili bez njih, mukotrpno i stalno. Na sreću, i od školovanih muzičara i skladatelja koji, istina, dolaze sa strane, ali se vrsni muzičari i skladatelji javljaju i u našoj sredini.

Glavni učitelj ipak je bila ljubav prema muzici i muziciranju.

Učilo se, naučilo i muziciralo, do Beča se i gostovalo. A to nije mogao diletant!

Konačno, pronašli smo i dokaze da je to i takvo muziciranje priznavala i država.

U „Općinskom rječniku“, tiskanom u Beču 1908. godine, na osnovi rezultata narodnog popisa iz 1900. godine, prepoznate su muzičke škole u Boki kotorskoj o kojima se do sada nije govorilo.

Za sada pouzdano ne znamo tko je osnivač tih škola, ali pretpostavljamo da su imale značajan uspjeh u radu kada su uvrštene u statističke državne knjige, paralelno s tadašnjim državnim pučkim i srednjim školama.

Vjerujem da su bile u funkciji tadašnjih muzičkih društava, orkestrara i zborova. Rad tih škola bio je toliko značajan da ih je državna popisivačka komisija uvrstila u red obrazovnih institucija tog vremena.

Na stranici 42. „Općinskog rječnika“ kaže se da „dvije glazbene škole“ postoje u Kotoru, a posebno je izdvojeno postojanje Škole za pjevanje (pretpostavljam one koju je vodio Benvenuto Rode).

Četvrta bokeška muzička škola 1900. godine radi u Donjem Kantunu u Tivtu, peta djeluje u Perastu, a šesta „glazbena škola“ radi u malome ribarskome Mulu.

Tako tvrde austrougarski statističari, a današnji muzikolozi kažu da su muzičke škole u Crnoj Gori (vjerujem da tu spada i Boka) puno „mlađe“.

Istina, ima i „mlađih“ kao što je tridesetih godina XX. stoljeća bila muzička škola u Tivtu, otvorena u sklopu Sokolskog društva.

U toj školi učila se teorija muzike i pjevanje, a od instrumenata klavir, violina i puhački instrumenti. Među profesorima je bio i dirigent

KUD ZORA Dobrota 1920.

Orkestra tadašnje Ratne mornarice Maks Unger, skladatelj i poznati teoretičar muzike, izvršni poznavatelj Beethove-nova stvaralaštva. Njegovom zaslugom u Tivtu tada se izvo-de simfonijska djela. Profesori ove škole bili su: Ferdo Filipić, Alojz Kolman, Bogumil Benko i Ljubica Drogler.

U toj školi osnovno muzičko obrazovanje stekao je i kasnije poznati tenor Milivoj Bačano-vić.

U Kotoru, nakon II. svjetskog rata do 1947. djeluje i privatna Muzička škola Vide Matjan koja prerasta u državnu Osnovnu muzičku školu.

U sezoni 1955./56. u Kotoru djeluje gradski profesionalni Simfonijski orkestar. I on je uz niz kulturnih institucija i drugih organizacija u „nacionalnom interesu“ preseljen bez pitanja u Podgoricu.

Ako je to bio državni interes, u redu, ali nije u redu zaboraviti ovakvu muzičku povijest Boke i njezine škole, pa bila ona samo novinarska ili u znaku rubrika „iz mog pera“.

Ili, možda, nemam pravo s obzirom na to da sam uvijek mislio da je prvo kazalište u

Crnoj Gori osnovano 1809. u Kotoru, pa su me ispravili da je to bilo na Cetinju sto godina poslije - jer Kotor te 1809. godine nije bio dio Crne Gore.

Sada se stvari ponavljaju u području muzike.

Ako ovo do sada nije ilustrativno za naše tvrdnje, možemo početi priču o džežu.

Crnogorski suvremeni džezi-sti kažu da se o crnogorskom džežu muziciranju može govoriti tek otprije nekoliko godina - uglavnom njihovim dolaskom ili počecima rada.

A što je bilo 1928. godine u Kotoru?

Tamo je žario i palio u Kafani „Dojmi“ kotorski džež orkestar.

U Tivtu je osnovan džež orkestar 1932. i dobio je ime „Slavuj“.

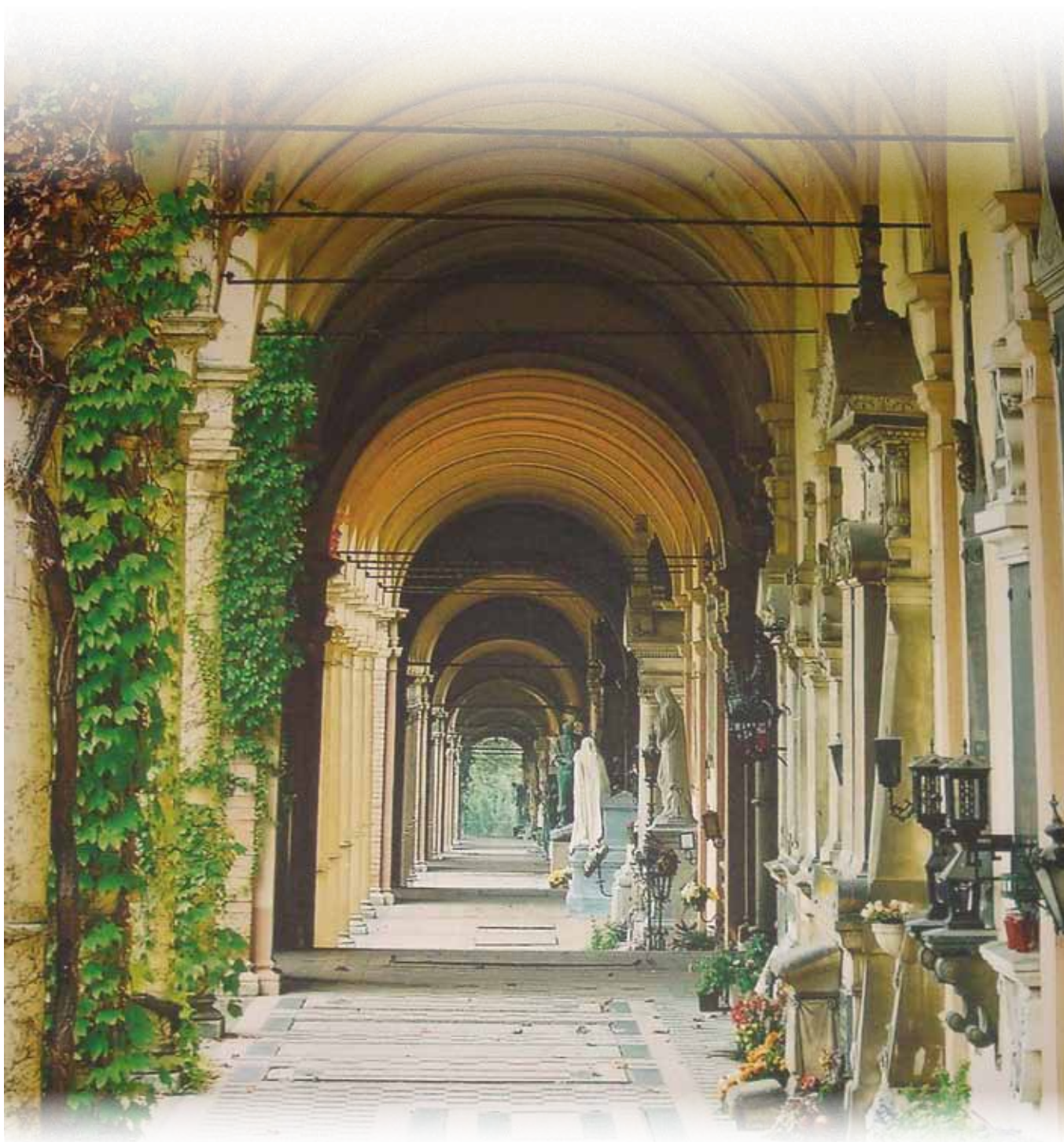
Imamo i fotografiju orkestra, kao poster, za dokaz onima koji danas negiraju prve bokeške džežere.

Crnogorske džežere, isprav-nije je reći.

Možda me opet demantiraju pa ću za svaki slučaj početi pi-sati priču o bokeškom džežu i džežerima.

JOŽA HORVAT – POČASNI ČLAN BOKELJSKE MORNARICE

Istaknuti Hrvat u Boki

Arkade Mirogoja

Do sada smo u rubrici „Bokelji u Hrvatskoj“ pisali o znamenitim Bokeljima koji su živjeli, radili i stvarali u Hrvatskoj. Ovoga puta u toj rubrici donosimo vam priču o Joži Horvatu, počasnome članu Bokeljske mornarice, koji je sa sjevera Hrvatske došao živjeti u Boku.

Razgovor vodio:
Jozo Gjurović

Dušni je dan. Ni daška vjetra. U Gaju urni u tankoj izmaglici na škrutom suncu još su blijedo treperile tisuće svijeća, probdjevši noć nad pepelom i dušama pokojnika. Tu i tamo pokoji otkinuti list u sporome vijugavom padu slaže na grobove i puteljke Mirogoja topli pokrivač u tisuće boja jeseni. Pojavljuju se slike mojih bliskih u jednako toplom i smirenom sjećanju. Spuštam se preko nekadašnjega velikog posjeda pokretača hrvatskoga preporoda, Ljudevita Gaja, na kojem grad stalno širi svoje groblje uz padine zagrebačke Medvednice. Od prvoga ukopa cijenjenoga zagrebačkog nastavnika tjelovježbe i mačevanja, 7. studenoga 1876. godine, do danas suptilno je ispisana najdinamičnija dvostoljetna povijest grada. Stari grobovi obrasli bršljanom, nagrizene kame-ne i crne mramorne ploče sa zlatnim i izbljedjelim natpisi-ma, grbovi plemićkih obitelji, umjetnička ostvarenja kipara, katolički i pravoslavni križevi, židovska i petokraka zvijezda, palme i lovorovi vijenci - pričaju svoje priče. Volim čitati i istraživati tu prošlost nadohvat sadašnjosti, obilaziti impresivne arkade arhitekta Hermana Bollea, po kojima Mirogoj spada među najljepša

groblja u Europi, i ponovno se susresti s velikanima hrvatske povijesti i kulture, znanosti i sporta.

U mislima na prohujala vremena, išao sam polako na ispraćaj još jednoga velikog čovjeka, čija me sudbina dodirivala u nekoliko čudnih igara slučajnosti.

U devedeset i osmoj godini života umro je pisac i borac Joža Horvat, čovjek koji je, osim slobode, najviše na svijetu volio more iako je rođen u najsjevernijem kraju Hrvatske, u Kotoribi 1915., ne bez značenja u znaku Ribe, 10. ožujka, u velikoj međimurskoj obitelji. Na studij odlazi u Zagreb, na Filozofski fakultet. Prvu knjigu, autobiografski roman „Sedmi be“ objavljuje 1939. godine, a rukopis sa strahopoštovanjem nosi Krleži na ogled...

Redaju se govornici, oživljavaju djeliće njegove ratne epopeje, njegov književni put, diskretno spominju njegova politička razočaranja, njegov bijeg u slobodna prostranstva oceana i njegove obiteljske tragedije, koje nalikuju na pravu grčku dramu. Sada taj hrabri moreplovac odlazi na svoje zadnje putovanje, ne više kroz Otrantska vrata u daleka mora, nego kroz portal miro-

gojskih arkada u društvo hrvatskih velikana.

A njegovo prvo putovanje oko svijeta počelo je pripremama prije oko 50 godina. Tada sam Jožu Horvata i upoznao. Zdenko Štambuk, pjesnik, književnik i diplomat, njegov prijatelj, a naš bliski rođak, doveo ga je 1962. godine da mu kao mladi liječnik u zagrebačkoj Stanici za hitnu pomoć pomognem sastaviti brodsku ljekarnu za dulju plovidbu morem na koju se obitelj Horvat sprema. Uzbuđen idejom, koja je od mojih dječaćkih snova stalno prisutna čitanjem mnogobrojnih knjiga Jamesa Cooka te Heyerdahlove plovidbe Kon Tikijem, došlo mi je da se prijavim kao četvrti član posade, kojeg još nisu imali. Impresioniran hrabrošću jednog „kontinentalca“ s rukavaca rijeke Mure i njegove supruge Renate, čisto-krvne Zagrepčanke, zadužene za skoro sve na brodu, osjetio sam i strah za uspjeh njihova pothvata. Moj udio u ovoj priči o čudesnoj avanturi jedne obitelji nije došao do izražaja. Odustao sam od svoga sanjarskog prijedloga i umjesto u daleka mora uplovio sam dublje u svoje medicinske vode, a potrebe brodskega liječnika stručno je kompletirao general dr. Gojko Nikoliš, ondašnji načelnik saniteta.

Nakon tri godine priprema i gradnje broda njihovo prvo putovanje jedrenjakom „Besa“ i uzbuđljivi obilazak svijeta uspješno je počeo i završio, simbolično u kolijevci našeg pomorstva, u Boki kotorskoj (30. kolovoza 1965./ 3. srpnja 1967. godine), a Bokeljska mornarica izabrala je Jožu Horvata za svoga počasnog člana. To je dovoljan razlog da ovog puta umjesto istaknutih Bokelja u Hrvatskoj predstavim istaknutog Hrvata u Boki.

„Barba“ Joža Horvat

Za svoje književne i pomorske zasluge Joža Horvat dobio je mnogobrojna priznanja i odlikovanja, od dvaju predsjednika države - Josipa Broza Tita (1975.) i Stjepana Mesića (2005.), Nagradu za životno djelo „Vladimir Nazor“ (1978.), Nagradu grada Zagreba (2006.). Među najdražim bilo mu je počasno članstvo Bokeljske mornarice u Kotoru, što je istaknuto u govorima i na što je bio iznimno ponosan.

Izrazio sam sućut njegovoj supruzi u svoje ime i u ime Bokeljske mornarice te zamolio za razgovor.

Nekoliko dana kasnije našao sam se pred kućom gospođe Renate Horvat, koju je sagradio njezin otac Koloman Jesensky na Medveščaku 1924. godine, u doba kad su tek počele nicati gospodске kuće u danas najljepšoj ulici u Zagrebu. Listajući *Besu, Molitvu prije plovidbe* (1995.) i autobiografske memoare Jože Horvata u knjizi *Svjedok prolaznosti* (2005.), znao sam da ću bez sumnje susresti iznimnu osobu.

Dočekala me gospođa gospodskog držanja, s elegantnim

štapom za podržavanje stabilnosti, profinjena figura kojoj godine nisu zatrlje lijepe oblike lica ni živi pogled u očima, koji je tijekom razgovora dobivao sjaj i toplinu. Četiri godine mlađa od svog supruga, u svojoj 94. godini života polako je iz dubina svog pamćenja izvlačila nevjerojatno precizne podatke, jasna stajališta, kritičke osvrte i emotivne nabojne te pokazivala zadovoljstvo da je razgovor opet izvukao neke teme iz davno spremljene prošlosti.

Gospodo Renata, iza Vašega smirenog, odmjerenog i samozatajnog držanja nalazi se jedan nevjerojatno dramatičan, buran, napet i uzbudljiv život. Kao jedinica iz bogate plemićke obitelji Jesensky, koja se etablirala u Zagrebu još u 19. stoljeću, iz stabilne kućne atmosfere tajnim putovima odlazite u proljeće 1943. u šumu. U partizanima pronalazite svog Jožu i u jedinstvenome vlastitom ceremonijalu, u okruženju borbene jedinice, udajete se 14. travnja za političkog komesara Kalničkoga partizanskog odreda! Po ratnim principima ubrzo Vas odvajaju od muža i vežu uz golemu pisaću mašinu, koju ni u najvećoj životnoj opasnosti ne ispuštate iz ruku. Sama u bijegu, pod mecima na brisanome prostoru i s arhivom štaba u torbi pravili ste se mrtvom u niskom kukuruzištu, a samo čudom to niste i bili. Iscrpljena, gladna i izgubljena pronašli ste svoje borbe i Jožu. Uz mitraljeske rafale i eksplozije bomba oko vas, priljubljeni jedno uz drugo i uz tvrdu zemlju, kažete: „Hoćeš li čuti nešto veselo? Već sam tri mjeseca u drugom stanju!“ Ljubav zaista može biti jača i od smrti. Predivna priča. Pred

zimom, u sedmome mjesecu trudnoće zaputili ste se u 80 km udaljeni Zagreb, pješice, skrivajući se po bespućima, noseći još i Jožine ratne dnevničke, te ste potajno došli kući. Tako se mali Radovan-Miće rodio u Zagrebu 14. prosinca 1943. ne čekajući svoj termin pa je umjesto u inkubatoru zagrijavan u kućnoj ilegali.

Unatoč svim nedaćama, po Vašim riječima, to je bilo najsretnije razdoblje Vašega dotadašnjeg života. Koja je to snaga volje, koji je to jaki motiv koji Vas je bez ikakve prisile odvuкао u vrtlog ratnoga vihora? Je li to bio entuzijazam ideološkog opredjeljenja ili prava velika ljubav koja ne poznaje prepreke? Što je Joža imao u sebi da ste ga pratili tako vjerno, i u pakao rata i u morske oluje?

Ne volim pričati o sebi, niti da se priča o meni. Jožu je resilo poštenje, pravednost, iskrenost, stvaralačka energija i tolerancija. Poštovao je moja uvjerenja i nije tražio da postanem član Partije, unatoč njegovu iskrenom vjerovanju u ideale za koje se od učeničkih dana borio. Ali, teško mu je padala netolerancija i ograničenost drugih. S tim se u poslijeratnom razdoblju susretao više puta i to ga je duboko pogađalo. Pravi pisac ne može stvarati bez slobode mišljenja i riječi pa ga je takvo stajalište odvojilo o društvenog djelovanja i usmjerilo čitav naš daljnji život u drugome smjeru.

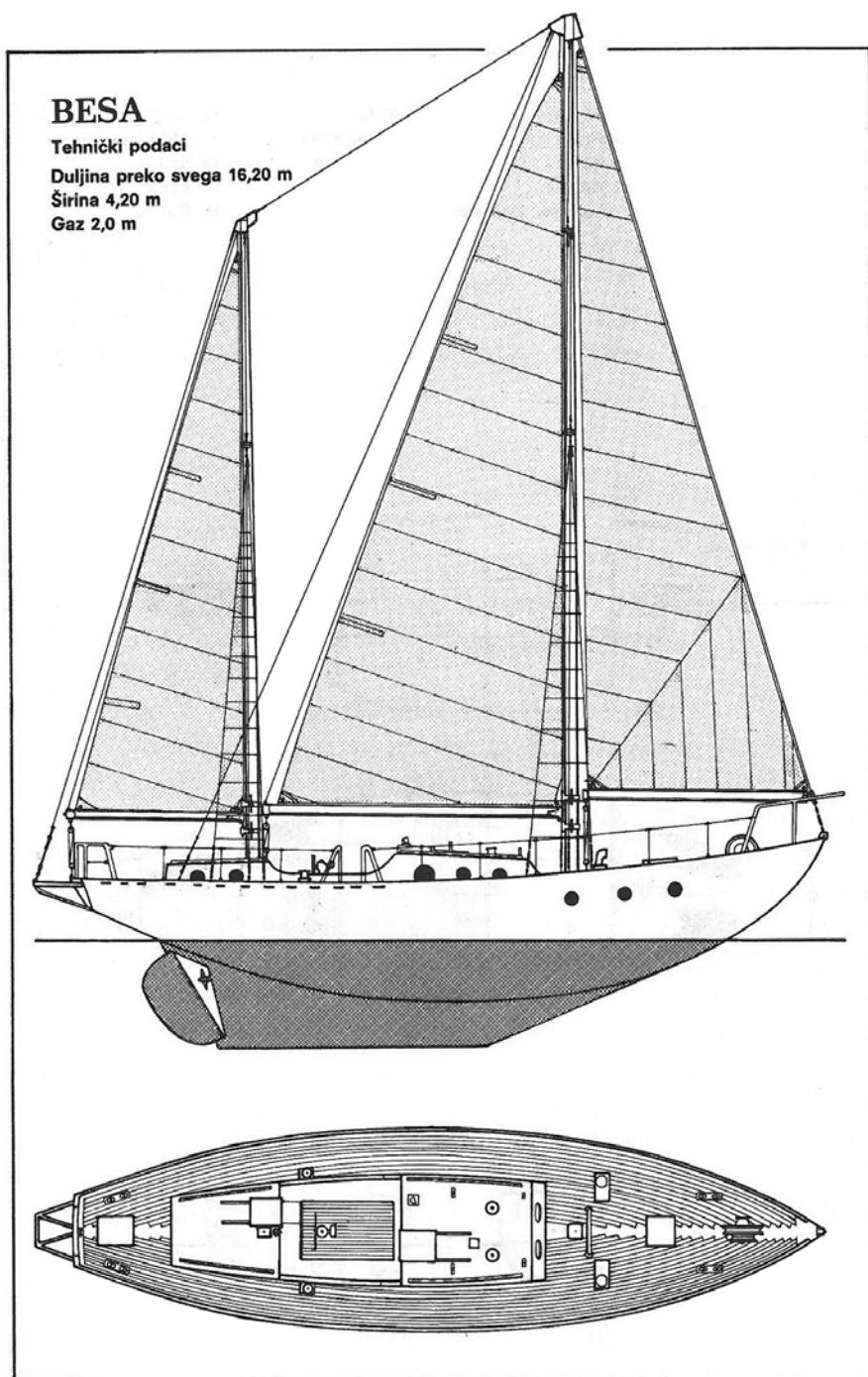
To je bilo 1952. godine, zar ne, kad je njegova filmska komedija „Ciguli miguli“, u kojoj je na duhovit način ismijavao dogmatizam, bila ocijenjena kao politički nepodobna. Sjećam se kulisa na poljanima na kraju Gregorjančeve,

na kojoj su sada stambene zgrade i osnovna škola, i našeg virenja kroz ogradu i pokušaja da uđemo kao statisti. Smijali smo se nekim ponavljanim scenama. Joži nije bilo do smijeha, kako piše u svojim memoarima. Da izbjegne daljnje ubojite političke strelice, odlazi u Pariz i tada ga „prst sudbine“ odvede na pariški salon nautike. Piše: „Kao u nekom bunilu, preda mnom se zatalasalo more i u beskraj pružila slobodna pučina.“ Odlučio je sagraditi brod.

Kako ste Vi to prihvatili? Jeste li bili spremni za takvu avanturu?

Početak naše veze s morem dogodio se još 1949. godine kad su nas prijatelji iz Rijeke pozvali na trodnevno jedrenje do Kornata. Tada je Joža „progutao svojevrstnu udicu i svoju dušu zauvijek prodao moru“, što je tek kasnije shvatio. Ali i blagotvorno djelovanje morske klime na astmatične tegobe našeg sina Miće pogodovalo je našoj orijentaciji prema moru. Naš prvi brod *Skitnica*, kojim smo sedam godina krstarili Jadranom, bila nam je prava nautička škola uz pomoć znalaca i prijatelja. Joža je, posebno pri planovima za veća putovanja, bio zahvalan vrsnome instruktoru kap. Antonu Simoviću (Bokelju s Mula, i kasnijem počasnom admiralu Bokeljske mornarice, op. pisca), koji ga je u Zagrebu podučavao astronomskoj navigaciji. Naučio je gledati zvijezde, čitati pomorske karte, koristiti se sekstantima i kompasom, svladavati jedra i vjetrove i sve nas zaraziti plovdbom.

Kad smo prodali *Skitnicu*, u dilemi u koju investiciju da se upustimo, da nešto kupimo u Zagrebu ili možda vikendicu na moru, jednoglasno smo se složili da napravimo novi brod. Tako se u pulskom brodogra-

BESA

Tehnički podaci

Duljina preko svega 16,20 m

Širina 4,20 m

Gaz 2,0 m

Skica broda Bese

dilištu Uljaniku, 22. kolovoza 1964., spustio u more naš jedrenjak *Besa*.

Od početka ste s Besom planirali ići na oceane i obići svijet. Vrlo zahtjevni program. Što je sve trebalo napraviti?

Puno toga. U Zagrebu su pripreme za put, rute na kartama, proučavanje luka i zemalja koje smo htjeli vidjeti, popis potreština, bile svaki dan na dnevnome redu. Marko, naše poslijeratno dijete, morao je polagati dva razreda da maturira i da se sa 17 godina ukrca na brod. Miće je morao ostati u Zagrebu i zbog

Planiranje puta

studija i zbog zdravlja, a bilo nam je teško ostaviti ga samoga. Joža je imao i ozbiljne i komične teškoće u nastojanju da dobije potrebne dokumente dok konačno, uz pisane upute, nije stigla dozvola - M/j „Besa“, vlasništvo Jože Horvata, književnika iz Zagreba, izvršit će s 5 članova posade put oko svijeta. Nije bilo jednostavno među kandidatima izabrati još dva člana posade uz nas troje. A ne manje važno bilo je osigurati financijska sredstva za plovidbu. Joža je potpisao nekoliko ugovora za pisanje reportaže s puta, koje bismo slali poštom iz luka u koje smo uplovljavali. Ali to je bilo nedostatno pa smo unatoč programiranoj štednji znali i gladovati, i na kraju morali skratiti put s planirane tri godine na dvije.

Krenuli ste iz Pule, došli u Boku i 31. kolovoza 1965. godine uputili se iz Kotora na put oko svijeta. Sjećate li se tog trenutka?

I danas su mi žive slike prelijepog zaljeva i iznimne ličnosti don Nika Lukovića, izvrsnog tumača povijesti i bogatstva Boke. Vodio nas je i pokazivao

znamenitosti Kotora, Dobrote, Perasta i Prčanja. Sjećam se Pomorskog muzeja, kotorske katedrale i divnog pogleda na zaljev te pogleda na brda s te velebne crkve na Prčanju gdje smo se slikali. Najviše nas je impresionirao posjet obitelji kap. Iva Visina. Slika Iva Visina u kabini Bese pratila nas je cijelim putovanjem.

Joža Horvat u svom dnevniku to ovako opisuje (izvadci iz teksta „U susret pučini“)

Kotor, 30. kolovoza 1965.
U kabini Bese šturo svjetlo. S ležaja promatram Renatu kako pažljivo sprema kameru, slaže kazete, prebacuje rublje iz jedne ladiće u drugu, posprema, redi. Odnokuda izvlači vreću neke čudne boje, priljubljuje je uza se kao da je mjeri, a onda stane pred moj krevet i pita: „Poznaješ li je...? Voštana!“ Vreća u koju se na otvorenoj pučini spuštaju u more mrtvi mornari. „Bit će spremljena tu, u mom krevetu ispod madraca. Ako se putem kome od nas štogod dogodi... nek se nađe! Ne bih željela da se goste morskog psi.“ „Renata, još nismo krenuli, još nas konopi vežu uz kraj, a ti već o smrti, vrećama, psima.“ „Ma, ne. Takvi su rekviziti sastavni dio sanitetske opreme na brodu, za koji sam ja zadužena.“

Svuda oko nas tišina, tek pokoji valić zapljuskuje brod. Sa zvonika otkucaji sata.

Jučer, kad smo razgledavali Pomorski muzej, reče

Joža Horvat s don Nikom Lukovićem i predstavnikom Bokeljske mornarice u Kotoru

Joža Horvat uz bistu kap. Iva Visina

mi don Niko Luković, plemenit čovjek i izvanredni znalac pomorske povijesti ovog kraja: „Nekoć, u davna vremena, kad bi se na pučini pojavio brod za koji su svi vjerovali da je već davno izgubljen, zazvonila bi zvona! Tako će, nadam se, duž Boke zvoniti zvona kad na povratku opazimo Besu na pučini.“

Noć se oteže, nikad joj kraja. U svitanje nečujno sam se izvukao na palubu i pripalio cigaretu. Jednu od posljednjih. Kad danas isplovim prestat ću pušiti. Zbog novaca, zdravlja i prljavštine na brodu. Sjedim na pramcu Bese i promatram more, gradić, stare bedeme Kotora, planine...

Kotor, 31. kolovoza. Podne.

Još prije dva sata bili smo okruženi znancima i prijateljima koji su se okupili na obali u Kotoru da s nama podijele posljednje trenutke,

da nas zagrlje i na rastanku doviknu: „Dobro more i vje-tar u krmu!“

U Kotoru, u onom metežu pred isplavljenje, bio je negdje i Mićo. Kad su predstavnici lučkih i carinskih vlasti već napustili brod, Mićo

je još dugo ostao u kabini s majkom. Nečija sirena pozdravljala je isplavljenje i Besa se već otiskivala kad je Mićo dojurio na palubu i skočio na obalu. Trči kao mahnit duž obale prateći Besu. Trči... trči... stigao je do kraja rive, dalje nije mogao. Spustio se na bitvu, posljednju u nizu, i - ne znam da li od umora ili očaja - kako je sjeo, tako je ostao nepomičan... zuri za jedrenjakom koji mu odnosi majku, oca i jedinoga brata... Sve nas više odvaja more, uskoro ću zaokrenuti prema Prčanju, a posljednje što sam još vidio bio je on, skutren na crnoj željeznoj bitvi sam. Nepomičan kao da tu želi ostati do našeg povratka. Sine Mićo, zbogom.

Svi smo na palubi, nitko ne govori. Besa se polako ljuljuška u najsurovijoj, ali zato i najljepšoj zipci Jadrana, u zaljevu Boke. Jedrilice koje nas ispraćaju polako zaostaju. Prčanj... ovaj čas prolazimo pored rodne kuće slavnog moreplovca Iva Visina, dalekoga i davnoga moga prethodnika, koji je

Besa na pučini

Renata s kamerom

prvi s naših obala, još prije stotinu godina, jedrenjakom Splendido oplovio svijet. S prozora te kuće, ukrašene u čast Bese sagovima i cvijećem, domahuju nam posljednji živi rodaci Visinovi. Po običaju mornarskom, trostrukim zviždukom sirena s Bese pozdravlja ovu kuću i ovaj kraj. Kotor, Prčanj, Perast, Hercegnovi... Martinović, Zmajević, Želalić... Slava i legenda žive već stoljećima na tome malom prostoru, kadšto žarištu, kadšto u sjeni vremena koje prolazi, ali uvijek nazočni.

Dostiže nas svježi vjetar i Besa se naginje punih jedara.

Prvo izdanje *Bese* pročitao sam u jednom dahu čim je izašla 1973. godine. Uzalud sam je tražio u stanu mojih roditelja da oživim maglovita sjećanja. Zamolio sam antikvara Tončija Nikolića, našeg Bokelja, može li nakon 40 godina naći jedan primjerak. Nemalo sam se iznenadio kad mi je donio dvije posve nove knjige - prošireno izdanje *Bese* iz zbirke *Izabranih djela* Jože

Horvata u povodu njegova 90. rođendana (2005.), urednice Đurđe Mačković. *Besa* je doživjela mnogobrojna izdanja, prevedena je na više stranih jezika i bila jedna od najčitanijih knjiga tog žanra. Svakako bi trebala biti uvrštena u obveznu lektiru u svim nautičkim školama.

U brodskome dnevniku puno je Vaše fotodokumentacije, koja upotpunjuje uzbudljivu priču o jedinstvenoj obiteljskoj plovidbi oko svijeta, koju su popratile mnogobrojne svjetske novine. Sigurno imate bogatu fotodokumentaciju i kinoteku?

Iskustvo s kamerom stekla sam za vrijeme rada kao snimatelj na zagrebačkoj televiziji, a imala sam i obvezu priložiti najmanje pet fotografija uz svaku Jožinu reportažu. Problemi su bili u nabavi filmova tijekom putovanja i njihovim čuvanjem. Još ima posla u sređivanju tog materijala.

Uplovljavanjem natrag u Boku kotorsku zaokružili ste fascinantant put oko svijeta. Jeste li bili umorni od

svega što ste proživjeli, jeste li jedva čekali povratak u domovinu.

More je i mene nepovratno zarazilo, a Marko je odlučno htio nastaviti školovanje za pomorca. Nismo izgubili oduševljenje za sve ljepote mora i prirode, niti za sva uzbudjenja u svladavanju sila prirode i problema koji se neizbježno javljaju. Dokaz za to bio je još jedan naš polazak na novi put oko svijeta jedrenjakom *Modra lasta* u rujnu 1973., koji je na žalost bio prekinut nizom tragičnih događaja. Ali u doba povratka s prvog putovanja bili smo ispunjeni zadovoljstvom doživljenog i veseljem povratka, pogotovo što nam se u Ismailiji pridružio naš sin Mićo, kojeg smo jedva čekali zagrliti. U Adenu, Port Sudanu i Egiptu susreli smo nekoliko pomorskih kapetana iz Boke u službi egipatske mornarice jer su se tada odvojili od Engleske, a morali su imati i vješte pilote zbog velikih sprudova.

Na kraju dugog puta ulazak u Boku bio nam je nadasve uzbudljiv. Joža Horvat piše u dnevniku:

Luka u Ismailiji

Na pučini, 3. srpnja (1967.)
Jučer smo isplovili iz talijanske luke Bari u smjeru naše obale. Cilj: Boka. Prije dvije godine, uoči isplovljenja, cijelu noć nisam oka sklopio. Jednako tako ni sada. Sviće. Markova je straža. Ležao sam, premda sam znao da ću bdjeti. Koliko god sam iscrpljen, još imam toliko snage da budan dočekam taj uzbudljivi čas. Koraci. Marko otvara vrata: „Barba...” Renata, Vlado, Mićo i Marko, svi smo na palubi. U jutarnjem sivilu tek se naslućuju obrisi kopna, paluca svjetionik na ulazu u Kotorski zaliv... tu smo! Na tvrđavi iznad Mamule oštro i nemirno bljesne reflektor. Marko donosi adis-lampu i otkucava YTNE, oznaku broda. Na tvrđavi ponovno bljesne reflektor, redaju se znaci kao meci u mitraljeskom rafalu. Marko naporom bilježi slova i dešifrira riječi: „Dobro došli u domovinu!”

U Kotoru nas nisu očekivali tako rano pa smo se zaustavili u Lepetanima, da ne pokvarimo ceremonijal dobrodošlice.

Ivo Andrić na palubi broda Bese

Tu nas je srdačno pozdravio Ivo Andrić, koji je ljetovao u Herceg Novome. Pravo oduševljenje našim povratkom doživjeli smo u Perastu i uz

svečanu pompu u Kotoru. Na povratku u Pulu, matičnu luku Bese, svečani doček namijenjen nama, uz limenu glazbu i brodske sirene, doživio je s ushićenjem i u čudu jedan britanski jedrenjak i to zbog toga što se s obale nije mogla dobro vidjeti zastava na krmi. Nakon toga čitav program morao se ponoviti za nas. U stilu Jožinih komedija!

Zahvaljujem divnoj i hrabroj gospođi Renati Horvat, koja potvrđuje izreku da iza većine velikih ljudi stoji velika žena. A ona to zaista jest. Dok ovo pišem Joža Horvat je, zajedno sa zaslužnim kapetanima, posthumno dobio priznanje Ministarstva pomorstva za promicanje pomorske kulture. O drugom putovanju obitelji Horvat oko svijeta - drugom prilikom.

Dolazak Bese u Perast

Kraljica Marija

Unutrašnjost broda

Piše:
Neven Jerković

Najveći putnički brod koji je ikada plovio pod nekom od brojnih zastava koje su se u turbulentnim vremenima dvadesetog stoljeća tako često mijenjale na istočnoj obali Jadranskog mora sagrađen je pred više od 100 godina. Tjednik "Sušačka revija"

U brodskoj ambulanti je dežurao liječnik a putnicima je na raspolaganju bila bežična radio postaja, frizerski salon, knjižnica i fotograf. Doista – sva čuda onoga vremena.

Na izlazu iz Bokotorskog zaliva

u svom ilustriranom dodatku "Ženski svijet" piše 1931. godine da je "... Jugoslavenski Lloyd nabavio veliki prekoceanski putnički parobrod, koji dobiva po previšenjoj dozvoli ime KRALJICA MARIJA". Po veličini i luksuzu brod je doista u to vrijeme morao impresivno djelovati. Jugoslavenski Lloyd, dubrovačko parobrodarsko društvo sa sjedištem u Splitu i Upravom u Zagrebu (!), bila je najveća brodarska kompanija Kraljevine Jugoslavije a nastala je spajanjem Račićeve Atlantske plovidbe i Jugoslavensko Amerikanske Plovidbe Bože Banca.

U brodogradilištu Workman Clark u Belfastu porinut je za Royal Mail Steam Packet 5. lipnja 1906. godine u more brod ARAGUAYA koji je imao 10537 GT, bio dug 159 metara a brzinom od 15 čvorova je mogao u tri razreda prevoziti ukupno 1200 putnika. Zaplovio je već 12. listopada iste godine iz Southamptona prema Rio de Janeiru, Montevideu i Buenos Airesu. Na povratnim putovanjima prevozeći u svojim skladištima još i smrznutu argentinsku junetinu ovako plovi sve do 1917. kada je za potrebe kanadske vlade u ratnom vihoru Prvog svjetskog

rata rekviriran i preuređen u brod bolnicu. U tri godine i na ukupno 19 transatlantskih putovanja prevezao je oko 15 tisuća ranjenika sa europskih ratišta prema kanadskim lukama. Matičnoj RMS kompaniji je vraćen 1920. kada je ponovo preuređen zaplovio na istoj prijeratnoj pruži za Južnu Ameriku. Posao očito nije dobro išao, pa je sljedeće godine poduzeo svega 6 putovanja iz Hamburga preko Southampton do New Yorka. Kako ni to nije donijelo nekog većeg uspjeha, ARAGUAYA je 1926. luksuzno preuređena u brod za kružna putovanja za 365 putnika u jedinstvenom prvom razredu.

I naravno – odmah je doplovila u Dubrovnik i Kotor. Prvi je put ARAGUAYA bacila sidro pod dubrovačke gradske zidine 18. rujna 1926. godine sa 249 putnika i 270 članova posade. Sljedeće tri sezone dolazi opet, gotovo u isto vrijeme, po jednom godišnje koncem ljeta.

Ovakav je brod očito brzo zapleo za oko domaćim brodarima pa ga je neočekivano 1930. kupio Jugoslavenski Lloyd, koji mu je dao za to vrijeme prestižno ime KRALJICA MARIJA, sa lukom upisa Dubrovnik. Na svoje prvo dvotjedno kružno putovanje brod polazi iz Sušaka 2. ožujka 1931. godine obilazeći luke Šibenik, Split, Dubrovnik, Kotor, Krf, Nafplion i Pirej te u povratku ponovo Dubrovnik i potom Korčulu, Hvar i Split. Ovako stalno plovi od ožujka do listopada sa polascima svakog 2. i 16. dana u mjesecu. Cijena krstarenja je bila od 3.600 do 7.000 dinara po osobi. Brod je imao više salona (jedan za nepušače), bar, kavanu, bazen i poseban luksuz od – čak 40 zajedničkih kupatila. Goste je zabavljao salon orkestar i jazz band koji su svirali za vrijeme ručka i večere te navečer za ples. Svaku večer je prikazivan i – film. U brodskoj ambulanti je dežurao liječnik a putnicima je na raspolaganju bila bežična radio postaja, frizerski salon, knjižnica i fotograf. Doista – sva čuda onoga vremena.

**JUGOSLAVENSKI
LLOYD a. d.**

SPLIT ZAGREB
Francuska obala 2 Gundulićeva 3
 Telefon: 36 Telefon: 54-55, 54-56

BRZOJAVI PLOVIDBA

s/s „Kraljica Marija” – Kružna putovanja 1938

IV. PUTOVANJE od 19. VII.–3. VIII.	Venecija, Split, Pirej (Atena), Konstanca (Bukurešt), Varna, Istanbul, Kotor, Dubrovnik, Venecija;
CIJENE počam od Din. 4.000.–	
POSEBNO LIETNO PUTOVANJE od 5.–25. VIII.	Venecija, Split, Kotor, Budva, Krf, Pirej (Atena), Istanbul, Čanak (Troja), Nauplija (Mikena), Navarin, Itea (Delfi), Korint, Katakolo, Olimpija, Itaka, Dubrovnik, Venecija.
CIJENE počam od Din. 6.000.–	
V. PUTOVANJE 24. IX.–14. X.	Venecija, Split, Rod, Lamaka, Beirut (Damask), Haifa (Jerusalem), Aleksandrija (Kairo–Lukso), Dubrovnik, Venecija.
CIJENE počam od Din. 5.000.–	

Kraljica Marija u Kotoru

Posljednji je put KRALJICA MARIJA uplovila u Dubrovnik 1. rujna 1939. godine sa skupinom od 40 njemačkih putnika kojima zbog početka Drugog svjetskog rata nije bilo dozvoljeno iskrcati se u Monte Carlu. Nijemci su se oдавде ipak nekako kopnenim vezama preko tadašnje neutralne Jugoslavije uspjeli prebaciti do domovine. A veliki brod više nije imao posla pa je po iskrcaju njemačkih putnika u Dubrovniku otišao u raspremu.

KRALJICA MARIJA je deset godina bila ponos putničke flote tadašnje države. Nažalost prodana je 1940. godine

francuskoj Vladi, koja ga daje na upravljanje brodaru Compagnie Generale Transatlantique, a ova mu daje i novo ime – SAVOIE. Plovi prema francuskim kolonijalnim posjedima u Istočnoj Africi i na Antilima, ali kako je već počeo novi svjetski rat, uskoro je raspoređivan u Casablancu.

Sudbinu nekadašnje KRALJICE MARIJE najbolje je opisao splitski pomorski kroničar Marijan Žuvić koji kaže da je njen sudnji dan bio 8. studenog 1942. kada je započela američka vojna operacija „Torch“, zapravo invazija Sjeverne Afrike. Žuvić piše da su veći-

nu pomorskih snaga odanih Vladi u Vichyju još početkom 1942. uništili Britanci u alžirskom pomorskom uporištu Marse el Kebir. Tako se u Casablanci od Petainove flote našao samo golemi i nedovršeni bojni brod JEAN BART, krstarica PRIMAQUED i sedam razarača. Kada je na plažama kod Fedhale započela američka invazija, Francuzi su zapuicali, tako da je JEAN BART iz svoje jedine ispravne topovske kule ispalio svih 100 granata koje je imao na raspolaganju. Američki je odgovor bio strahovit. Novi bojni brod MASSACHUSSETTS, teške krstarice i brojni razarači su zasuli Casablancu kišom teških granata. Prema sačuvanim zapisima, kaže Žuvić, brod SAVOIE je bio vezan na istočnoj strani glavnog gata, između brodova LIPARI i ILLE d'OUESSANT. No nažalost, točno preko puta, na zapadnom dijelu gata bio je JEAN BART, na koji je i bila usmjerena američka paljba. U paklu granatiranja, teško je bilo izbrojiti sve pogotke koje je dobila i nekadašnja KRALJICA MARIJA. Ni broj stradalih mornara nije poznat.

Odmah po osvajanju Casablance, Amerikanci su počeli ubrzano čišćenje luke, kako bi je osposobili za prihvrat svojih brodova. Parobrod SAVOIE, ili bolje rečeno hrpa željeza njegovih ostataka, je izvučena sa morskog dna i otegljena na jednu od obližnjih plaža. Marijan Žuvić u svom osvrtu piše da je brod u tom stanju ostao do prvih poratnih godina kada je konačno potpuno razrezan.

Tako je svoje plovidbe završio putnički brod koji ni do danas na našoj obali još uvijek nema dostojnog konkurenta, jer je, za ilustraciju, i po dužini i po bruto tonaži bio veći i od današnjeg MARKA POLA. A za ono doba, morao je zato doista impresivno i djelovati.

Dubrovački tjednik "Narodna svijest" je u svom izdanju od 7.ožujka 1931. prigodom prvog uplovljavanja KRALJICE MARIJE potanko opisao novi brod:

"KRALJICA Marija je dolazila u našu luku pod imenom ARA-GUAYA, a pripadala je engleskom parobrodarskom društvu Royal Mail. Vozila je tada veliki broj stranih turista. Gragjena je bila godine 1907. i Jugoslavenski Lloyd ju je prekupio pred malo mjeseci, a 12. studenog prošle godine podignuta je na njoj jugoslavenska zastava. Pod tom zastavom krenula je lagja iz Southamptona za Rotterdam, pak za Dubrovnik i Split, gdje se je uredila za svoja putovanja.

Lagja je velikih dimenzija. Dužina joj je 158 metara, širina 21 metar, pod morem je 7 metara, a iznad mora 22 metra. Deplasmanska je 17.560 tona, dok naše najveće lagje TRIGLAV i AVALA imaju tek 10.800 tona.

Na lagji je devet deкова, vrlo prostranih i još jedan maleni na vrhu za eventualno sunčanje i gombanje. Ako se promenadni dek obigje uokolo četiri puta, iznosi to čitav kilometar. Osim šetališta su vrlo lijepo uregjene razne velike dvorane. U blagovaonici može da istodobno sjedi 200 osoba. Druge su dvorane vrlo lijepo uregjene za ples, za muziku, za pušenje i t.d. Kabina za putnike sa raznim uregijajem ima veliki broj, tako da je predvigjeno da će se primati 400 putnika, dok će posada brojiti oko 180 ljudi. Kabina ima običnih i luksuznih. Više ih je sa pridruženim kupatilima, kojih ima na čitavom brodu oko 40.

Velike su, naravno, i prostori-je za kuhinju, razna spremišta itd. Interesantne su naročito prostorije za pranje rublja, udešene nanovo po najmodernijem sistemu. Tu će se dnevno prati velike količine rublja, koje je potrebno za ovako ogromnu lagju.

Na palubi je udešen jedan veći bazen, gdje će moći putnici da

se za vrijeme putovanja kupaju u morskoj vodi koja će se neprestano mijenjati. Radio aparat moći će ne samo da prima nego i da dava vijesti privatne depeše. Malena štamparija moći će da izdaje brodski listić za informaciju putnika.

Uokolo palube postavljeno je 16 velikih lagjica za spasavanje koje mogu da prime sve putnike i posadu, ukupno oko 750 osoba.

Mašineriju broda tjeraju dva velika stroja, svaki sa 4 cilindra. Osim toga na brodu je mnogo drugih raznih strojeva za pojedine potrebe. Naročito je dobro uregjen komandantski most i provigjen svim potrebitim modernim spravama.

Lagjom zapovijeda komandant g.kap. Vicko Šimunković, a časnici su gg. Ivo Radelja, Mario Petrić, Jakov Mardešić i Frano Topolšek. Usve je predvigjeno 8 oficira. Komesar broda je kap. Cvijeto Jakšić, a njegovi pomoćnici gg. Josip Pavlović i Ivo Šapro. Upravitelj stroja je g. Josip Ahel, a strojari su gg. Ivan Vrh

i Srećko Knezović, usve njih 8. Telegrafista na brodu je Rudolf Arh. Sva posada je jugoslavenske narodnosti, pa je divno pogledati disciplinovanosti i ozbiljnost njihovu.

Lagja je dosad vršila prekookeansku službu i vozila po raznim morima. U zadnje doba bila je u raspremi, pa uslijed toga mora na njoj mnogo toga da se uredi, naročito da bojadiše, očisti itd. To će se sve izvršiti u našoj luci, gdje će uz 72 čovjeka sadašnje privremene posade raditi na tome i lijepi broj drugih radnika. Rad će potrajati oko pola mjeseca i onda će lagja biti potpuno dotjerana i sposobna da primi izletničku publiku. Kad sve bude svršeno, moći će da svak slobodno pregleda taj naš najveći parobrod.

U martu će početi putovanja prema voznom redu koju su već javili. Svako putovanje počinjaće u Sušaku a završavati u Splitu. Trajaće 12 dana, a cijena je doista tako umjerena da se može da računa na veliki odaziv i naše i strane publike. Na brodu je sve jedan razred, tako da će svi putnici imati slobodu kretanja po svim dijelovima, samo što su razne cijene prema uregijaju kabine. Te cijene za put i čitavu opskrbu za 12 dana kretaće se po prilici izmegju 3600 i 7000 dinara.

Na lagji je podružnica "Putnika", koja će organizovati izlete u svakom mjestu gdje će parobrod pristati.

Nabavkom ove lagje, "Jugoslavenski Lloyd" je uistinu doprinio mnogo napretku naše trgovačke mornarice, a uvelike koristi još jačem razvitku našeg turizma. Dužnost je svakog pojedinca da pomogne ovu akciju Jugoslavenskog Lloyda jer time pomaže ugledu naše zemlje i upoznavanju njenih ljepota."

KOTORSKI ORIĐINALI - GALIOTI I ŠKERCI (5)

Kotorski oriđinali i galioti bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, bistrog uma i oštrog jezika, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oriđinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu. Bili su iskričavi. U najtežim trenucima nisu propuštali prigodu da se našale, na svoj i tuđi račun, da sve okrenu na onu ljepšu „stranu“. Njih više nema, ali njihove šale još uvijek žive.

Priradio:
Dario Musić

**Škerci - duhovitost
poznatih kotorana
Škaljarski galiot**

TRIPO TOMAS - MEŠTAR OD MUZIKE

Rođen je 14. siječnja 1885. godine u obitelji podrijetlom iz Kaštel Lukšića, ali čija je već treća generacija živjela u Kotoru. Tripo je kao dijete s ostalim osnovcima stalno pratio vojnu muziku na vježbama i, naravno, brzo upijao njihov repertoar. Tripov otac želio je da mu sin po-

hađa gimnaziju, to više što je sam kao podvornik radio u toj školi. Ali malom Tripu glava je bila puna muzičkih dojmova i on za drugo nije mario. Ali muzičkih škola tada u gradu nije bilo. Zato Tripo poslije završene osnovne škole ne dobiva srednje obrazovanje, nego prihvaća izučavanje zanata. Bio je to brijački zanat koji, valjda po nekoj mediteranskoj tradiciji ovjekovječenoj u liku Seviljca, nikada nije daleko od pjesme i vedrine.

Tripo Tomas, sjajni „meštar od muzike“, dobar čovjek blage naravi, bio je jedan od najpoznatijih muzičara u boga-

toj muzičkoj tradiciji Kotora i Boke kotorske i pravi, tipični oriđinal i galiot kojega su mnogi željeli oponašati. Iznad svega volio je kafanu te lešo ribu, meso na gradele, punjene paprike i brodet. No, nije volio sam sjediti u kafani. Govorio je: „Jelo u betuli bez društva je isto kao ručak bez piruna i ožice!“

Bio je i originalni muzičar, kompozitor i izvođač, iako nije imao klasično muzičko obrazovanje. U muzici je bio „nainvac“, iskričavog talenta. Bio je dirigent, meštar bleh muzike, kao nitko prije ni poslije njega. Muzičari su ga slušali, a nikad

nije zabilježen slučaj da se netko na njega naljutio. On je to cijenio. Govorio je: „Lako je s muzičarima dirigitirati jer oni slušaju. Nisu oni poput naroda koji ne sluša vlast.“

Kao mladi dirigent skrenuo je na sebe pažnju originalnim ponašanjem. Jednom je, u sklopu tradicionalne proslave Petrovdana, u Risnu gostovala bleh muzika iz Kotora kojom je dirigitirao Tripo Tomas. Rišnjani koji su pratili izvođenje programa primijetili su da ponekad ne sviraju svi muzičari (za vrijeme solističkih partija). Odmah su protestirali: „Gospodine kapelnice, zašto sviraju samo neki, a mi smo platili sve!“ „Svi sviraju, što vam pada na pamet“, govorio je dirigent, čudeći se. Slijedilo je obrazloženje Rišnjana: „Svi smo primijetili da je jedno vrijeme svirao samo onaj na čošku!“ Tripo je objašnjavao da tako nalažu note te da postoje muzičke pauze. Nisu to prihvatili i dalje su se ljutili: „Maestro, vi ste nas prevarili. To se od vas nismo nadali!“ Tripo se brzo snašao. Obratio se muzičarima: „Gospodo, sada svirajte što vam padne na pamet jer Rišnjani ne plaćaju muzičke pauze!“ Nastao je pravi „zvučni urnebes“. I Rišnjani su „uživali“!

Tripo je bio i uspješan kompozitor modernih šlagera. I danas se rado pjevaju neke od tih pjesama kao što su „Šjora Mare, štramacera“, „Vozi, vozi“ i druge, koje su postale narodne. Tomas je znao ne samo dobro komponirati, nego i pisati odlične tekstove. Zato su ga muzičari još više cijenili.

Jednom, dok se šjor Tripo zabavljao sa svojim prijateljima u jednoj kotorskoj betuli, prišao mu je mladi čovjek i zatražio mišljenje o svome stvaralaštvu. Tripo je pažljivo pogledao notni materijal i pitao: „Kada si ovo napisao – prije ili poslije boravka u kafani?“

„Bio sam potpuno trijezan“, odgovorio mu je mladi kompozitor. Tripo je popio čašu vina, pogledao mladića i rekao: „Bez sumnje, ti si talentiran, ali da bi ispalo dobro, trebaš izbjegavati pisanje kada si trijezan. Božica Talijsa dobro pomaže samo kada su stvaratelji u pripiatom stanju.“

Tripo je živio vrlo skromno jer se od bavljenja muzikom, koja je bila njegova strast, jedva moglo sastavljati kraj s kra-

***Tripo Tomas
na početku uspona***

jem. Imao je osjećaj i za crni humor. Kada bi ga netko pitao kako živi, odgovorio bi: „Semprequattro M.“ Prijatelji su znali da ta njegova četiri 'M' znače: musica, miseria, malediozione e makance di moneta. Prevedeno, to znači: muzika, bijeda, prokletstvo i nedostatak para.

Kada bi meštar Tripo ponešto i zaradio, mučio se kako da to naplati. Koristio je prilike koje bi mu se ukazale u vrijeme ugodnih prijateljskih druženja u gostionicama, betulama i rjeđe u uglednijim kafanama, gdje je botilja vina bila duplo skuplja. Jednom su se bili okupili članovi HKD

„Sastanak“ iz Škaljara. Predsjednik, koji je bio popio malo više, počeo se hvaliti: „Svi mi umjetnici smo bogovi. Možemo što ne mogu drugi ljudi!“ Meštar Tripo, dirigent muzike, prekinuo ga je: „Nijesmo mi bogovi, gospodine president!“ Ovaj se nije dao: „Jesmo, dajem ti riječ, možemo što i bogovi!“ Tripo je iznenada promijenio mišljenje: „E, kada si ti, predsjedniče, bog – isplati mi ono što mi dugujete jer bogovi mogu sve!“ Nastao je opći smijeh veselog društva i pjesma: „I nikom nije ljepše, neg' je nam', samo da je vako svaki dan!“ Sljedećeg dana predsjednik je isplatio Tripu sve zaoštale honorare.

Jednom su meštra Tripa Tomasa pozvali lovci na večeru i zamolili ga da nešto komponira u njihovu čast. Tripo je pristao: „Kada dam znak rukom, neka lijeva strana pjeva: 'Nije tako!', a kada pokažem na desnu stranu, neka izgovara: 'Biće tako!'“ Pokazujući prstom na tek spremljenog zeca na stolu, naredio je: „Neki kažu da su ga ubili!“ Zatim je pokazao na lijevu stranu koja je zapjevala: „Nije tako, Nije tako.“ Tripo je nastavio: „Neki kažu da su ga kupili.“ Desna strana se orila: „Bit će tako, bit će tako!“ Tako je Tripo, na duhovit način, „natjerao“ lovce da sami kažu istinu o podrijetlu zeca s trpeze.

Prolazile su godine. Tripo je imao 90 godina kada je pješice otišao na koncert, priređen u Muzičkoj školi u Kotoru. No, nije stigao tamo gdje je naučio – stradao je u prometnoj nesreći. Crna vijest brzo se proširila Kotorom: „Umro je šjor Tripo Tomas, meštar od muzike!“ Nije trebalo ništa više reći. Ispratili su ga tisuće njegovih obožavatelja, prijatelja, poznanika. Žive sjećanja na njega, kako u muzici – tako i u mnogobrojnim anegdotama!

Bojnik hrvatske konjice

Kotorski plemić Frano Buća obnašao je činove kapetana i bojnika u jednoj od najprestižnijih mletačkih postrojbi – hrvatskoj konjici.

Pišu:

**Lovorka Čoralić i
Maja Katušić**

Napredovanje Frana Buće u vojnoj karijeri poklapa se s njegovim prijelazom u pukovniju hrvatskih konjanika kojom je zapovijedao Zadrnin Alvise Detriko. Podaci o Bućinom djelovanju u *Reggimento Detrico* dio su zbirke *Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli*, pohranjene u središnjoj mletačkoj državnoj pismohrani. Riječ je o osam popisa načinjenih između 1725. i 1737. godine, a ovom prilikom koristiti ćemo završni popis (1. srpanj 1725., Brescia), kada je četa brojala 52 pripadnika.

Smedokosi, srednjega rasta – fizički opis Bućinoga vojnog ljudstva

U popisu su uz ime i prezime te ime oca navedeni podaci o matičnome podrijetlu osobe, a u velikom broju primjera donesen je i opis fizičkih karakteristika pojedinca – statura, boja kose, dob te boja konja. Uzevši u obzir zavičajno podrijetlo, pretežit broj vojnika činili su Dalmatinci (48 posto) i to uglavnom iz Zadra, Šibenika, Imotskog i Klisa. Oko 15 posto je s područja Boke i Bara.

*Hrvatski
konjanički
dočasnik
Alaj-čauš
17 st.*

Najviše ih je iz Herceg Novoga, a tek rijetko iz Kotora, Grblja i Bara. Kao mjesto podrijetla navode se još i Istra, Češka i Hrvatska, a od talijanskih gradova Milano.

Kao što je već rečeno, popisi četa koje je vodio nadnarednik Buća sadržavali su i opise nekih fizičkih karakteristika vojnika. Uz već obrađene i prikazane podatke, popisivači su bilježili staturu – srednji rast (*comun*), visok (*alto*), nizak (*basso*), krupan (*grande*), boju kose – smeđa odnosno kestenjasta (*castagno*), crna (*nero*), tamna (*scuro*), siva (*griso*) te dob popisanih vojnika. U Bućinoj četi prevladavali su vojnici srednje i visoke građe te smeđe i crne kose. Što se tiče starosti vojnika, prevladavala je mlađa i srednja životna dob (od ranih dvadesetih do kasnih četrdesetih godina). Kada je riječ o konjima, prevladavaju dorati (*baio*) i vranaci (*moro*), dok su ostale pasmine rjeđe zastupljene.

Sastav Bućine compagnie 1737. godine

1. Bojnik (*sargente maggiore*): Frano Buća – dorat
2. Poručnik (*Tenente*): Filaret Đalović – dorat
3. Kornet (*Cornetta*): Vicko Divnić (*Difnico*) – dorat
4. Kaplar (*Caporal*): Ivan Kućinić – Toma – Istra – dorat
5. Kaplar (*Caporal*): Nikola Đuravić – Josip – Hrvatska
6. Trubač (*Trombetta*): Karlo Petanović – Ivan – Zadar – visok – smeđokos – 26 – čilaš
7. Kurir (*Forier*): Nikola Mladić – Visio – Brač – visok – smeđokos – dorat
8. Vodnik (*Marescalco*): Ivan Miošćević – Jure – Češka – srednjeg rasta – smeđokos – dorat
9. Sedlar (*Seller*): Giovanni Battista Formenti – Franco – Milano – srednjeg rasta – smeđokos – dorat
- Vojnici (*Soldati*):
10. Slavich Stajetović – Rade – Herceg Novi – srednjeg rasta – crnokos – dorat

11. Luka Vidović – Jerolim – Klis – visok – crnokos – 34 – dorat
12. Nicolò Chiudan – Chiuda – *Pirada* – srednjeg rasta – smeđokos – 40 – vranac
13. Stipan Smoljašić – Ivan – Ražanci – srednjeg rasta – crnokos – dorat
14. Lazo Mičić – Filip – Imotski – visok – smeđokos – 25 – dorat
15. Angelo Maria Coppa – Ambrosio – Milano – visok – crnokos – 40 – vranac
16. Šimun Zaranović/Sarano – vić – Šime – Ljubač – visok – smeđokos – 25 – dorat
17. Ivan Pavić – Filip Nikola – smeđokos – 30 – dorat
18. Vido Bilić – Lovre – Sinj – nizak – smeđokos – 30 – dorat
19. Ivan Sumarić – Pave – Šibenik – visok – tamnokos – 40 – dorat
20. David Vukašinov – Vukašin – Herceg Novi – visok – crnokos – 25 – dorat
21. Petar Androv – Andro – Bar – srednjeg rasta – smeđokos – 30 – dorat
22. Damjan Kovačević – Nikola – Imotski – srednjeg rasta – sivokos – 45 – vranac
23. Frano Salić – Frano – Zadar – visok – crnokos – 30 – vranac
24. Andrija Vanić – Lovro – Karlovac – srednjeg rasta – sivokos – 45 – vranac
25. Bartol Karlović – Stjepan – Zadar – srednjeg rasta – sivokos – 55 – dorat (*prekrižen*)
26. Matija Tomić – Vule – Zadar – srednjeg rasta – smeđokos – dorat
27. Antun Panatović – Ivan – Šibenik – čilaš
28. Gaetan Radinović – vranac
29. Marko Dejović – Petar – Vrljika – srednjeg rasta – smeđokos – vranac
30. Ivan Panatović – riđan
31. Vicko Dević – Marko – Zadar – vranac
32. Nikola Dević – Marko – Zadar – vranac
33. Bartol Rosanić – Matija – Zadar – vranac
34. Antun Tormančić – Ivan – Zadar – srednjeg rasta – smeđokos – vranac
35. Juraj Tešević – Ivan – Grbalj – sivač
36. Marko Jovo Stanović – Jovo – Kotor – dorat
37. Ivan Gabrilo – Gabrilo – Herceg Novi – vranac
38. Ivan Boško – Boško – Herceg Novi – dorat
39. Grgo Blatajić – Petar – Herceg Novi – dorat
40. Lukrecije Bilić – Melkior – Istra – dorat
41. Vital Sanuinsanovich – Marko – Istra – vranac
42. Odoard Macalić – Ivan Krstitelj – Istra – vranac
43. Ivan Rajković – Rais – Imotski – dorat
44. Frane Sanuinzan – Marko – Zadar – riđan
45. Ivan Simonić – Anđelo – Šibenik – srednjeg rasta – smeđokos – vranac
46. Bartol Dagetić – Dume – Istra – srednjeg rasta – crnokos – dorat
47. Juraj Ajduković – sivač (*prekrižen*)
48. Jure Petrović – Jure – Trebinje – 35 – krupan – vranac (*prekrižen*)
49. Toma Sabadinović – Frane – Zadar – dorat (*prekrižen*)
50. Grgur Božin – dorat
51. Marko Milošević – Petar – Zadar – visok – smeđokos – dorat
52. Josip Ferarić – Antun – Herceg Novi – dorat

Kotorski plemić Frano Buća obnašao je činove kapetana i bojnika u jednoj od najprestižnijih mletačkih postrojbi – hrvatskoj konjici. U vrijeme svoga vojničkoga djelovanja cijenjen i ugledan mletački časnik, Frano Buća je u historiografskim radovima uglavnom nepoznat. Stoga ovim prilogom, kao i tekstovima koji će slijediti, autori ce ovih tekstova nastoje upozoriti na važnost i ulogu Bokelja prošlih stoljeća – važnih sudionika mletačke i istočnojadranske vojne i društvene povijesti u ranome novom vijeku.

ROMEO FIORELLI:

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po putu sačuvanih listova, plakata i rasporeda, po pričanju moje babe i uz moje dobro pamćenje, od djetinjstva sam sabrao, sastavio i uredio sljedeće uspomene“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

VAŽNIJI SPOMEN DANI KOTORA I BOKE

Priredio:
Dario Musić

Josip ban Jelačić

Godine 1849. dolazak bana grofa Josipa Jelačića u Boku i Kotor. Cijela Boka ga je s oduševljenjem pozdravila sa zastavama i mužarima. U Kotoru su ga dočekli i predstavnici vlasti.

Godine 1860. na kotorskoj obali ubijen je crnogorski knjaz Danilo I., od istoga Crnogorca radi osвете. Austrija mu je priredila počast. Odnosen je na Cetinje preko Špiljara,

od austrijske lovačke čete, jer u ono doba nije bio sadašnji put.

Godine 1872. u Općinskom kazalištu Radničko društvo (Società Operaia di Cattaro) priredili su sjajnu akademiju, blagoslov zastave, pjevački kor je pjevao riječi prof. don Gregorija Zarbarinija, a uglazbio ih je učitelj Jerolim Fiorelli. Filharmonija je odsvirala nekoliko izabranih opernih komada (Eseguito dai Filarmonici soci).

Godine 1896., dana 6. siječnja požar je uništio crkvu sv. Nikole, koja je od 1808. godine katolička, pod upravom bijelih fratara dominikana. Jedina crkva u Boki, osim Gospe u Perastu, imala je slike na platnu koje su pokrivala sve zidove. Pravoslavni su je dobili prema uputi generala Marmonta. Na istome mjestu podignula je austrijska država novu crkvu koju je posvetio

vladika Dositej Jović 30. svibnja 1909. godine.

Godine 1897., dana 8. svibnja priređen je doček srpskom kralju Aleksandru Obrenoviću, a civilne i vojničke velevlasti uz počasnu četvrt vojske uputile su i pozdrav s topova na tvrđavi.

Godine 1897. zatvorila se stolna crkva sv. Tripuna radi popravljivanja zida s južne strane, od kojeg je prijetila opasnost rušenja. Uz to su se poduzeli i mnogi drugi radovi i crkva bi popločana mramorom. Godine 1907., dana 2. veljače posvetio ju je biskup Fran Uccellini.

Godine 1898. osnovano je Hrvatsko radničko društvo »Napredak« pod upravom predsjednika Antuna Ilića. Blagoslovu zastave kumovala je gđa Carolina Radoničić, supruga kap. Filipa Radoničića, bivšeg načelnika grada.

Godine 1904. u mjesecu ožujku, to bijaše nedjelja poslijepodne, po prilici 4 sata, vulkan Vezuv u blizini Napulja izbacio je lavu i vjetar je tjerao pepeo preko Jadranskog mora u Kotor i Crnu Goru. Osobe koje su se nalazile izvan grada to nisu mogle opaziti, ali u gradu se odmah opazilo jer je pepeo lave bio boje zemlje i pokrio je pločnik za više od jednog centimetra. Tog dana Cetinje je bilo pokriveno snijegom i pepeo lave pokrio je snijeg koji je promijenio boju, te su mnogi mislili da je to pravo čudo. Uvečer u 9 sati saznali smo brzojavom o erupciji vulkana i tada je u Calabriju bio potres.

Godine 1903. proslava otvorenja nove ograđene crkve Gospe od snijega u Škaljarima. Crkva je bila posvećena od biskupa Frana Uccellinija, u prisutnosti dostojanstvenih osoba grada i istoga sela.

Godine 1905. na Spasovdan u 5 sati ujutro udrio je jaki potres. To je bilo za mene u ono doba prvi put što sam čuo takav jaki potres. Štete su bile velike. Kasarna na Trgu oružja popucala je na mnogim mjestima. U Markatu se otvorio pločnik. U Vojničkom parku srušio se u more veliki komad zemljišta.

Godine 1907. na kotorskom pristaništu, na jahti »Rumija« preminuo je unuk crnogorskog kralja Nikole I., sin njegova sina Mirka. Austrija mu je priredila sjajni sprovod. Na sprovodu su bili komandant Boke, dva generala, ostale vojne i civilne vlasti uz počasni bataljon vojske kojom je zapovijedao major Petrović. Lijes su nosili dalmatinski zastupnici na zadarskom Saboru: Mato Radimiri, Juraj Carić, dr. Adam Verona i

Đuro Vukotić. Sprovod se zaustavio ispred stare škalske crkve, a vojni bataljun otpratio ga je do granice, ispalivši u počast salve. Zvao se Mihail Pavle Stanislav.

Dana 15. svibnja 1925. u Perastu na Trgu sv. Nikole biskup Uccellini svečano je blagoslovio tri nova zvona i Gospinu zastavu, u prisutnosti opata, svećenstva i Peraške mornarice. Prije blagoslova opat Rosa održao je prigodno slovo.

Godine 1928., dana 4. studenoga održala se proslava, hrvatsko kulturno slavlje. Na plakati (fasadi) katedralne crkve sv. Tripuna otkrit će spomen-ploče hrvatskom kralju Tomislavu. Slavi se i 30-godišnjica osnivanja Hrvatske radničke zadruge »Napredak« i blagoslov nove zastave, koju je darovao gosp. dr. Josip Jedlovsky. Pri posvećenju zastave kumovala je gospođa Antica Jedlovsky, njegova supruga.

Peraška općina svečano je postavila na vanjskom zidu Općinskog doma spomen-ploču Petru Zrinskome na 15. svibnja 1928., na inicijativu dr. Zvonimira Bjelovučića, meštra – predsjednika dubrovačkog ogranka Braće Hrvatskog zma-ja. Natpis na ploči glasi:

Petar knez Zrinski

Na vječnu uspomenu

kad

Petar knez Zrinski, vojvoda hrvatski, potom
ban,

iza slavne pobjede Peraštana nad Turcima
odvjetovanjem Gospe od Škrpjela 15. V. 1654.
dojedri

svojim brodom 23. - 24. V. 1654. u Perast da
čestita,

kako reče: slavnom, sretnom i plemenitom
Perastu,

darovavši im junačku sablju.

*Vesele Božićne blagdane i sretnu
Novu 2013. godinu čitateljima
Hrvatskog glasnika poželjeli su:*

Pansion "PANA"

Antun-Pana Milosevic
Sv.Eustahije 253
Kotor Crna Gora
Tel:032333306 -301204-Faks
032333307
Mobilni 069086933 -
E.mail panamilosevic@t-com.me

Rent a car-Kotor
+382 69 34 60 35
+382 67 22 72 93
www.maremonti@gmail.com
www.maremonti.me

fotoparteli digital

Najljepše želje u 2013. godini

digital print

flajeri, vizitkartice, naljepnice,
pozivnice, plakati, kalendari, katalogi,
čestitke, fascikle, novogodišnji program,
štampa velikog formata

PROMOTIVNI MATERIJALI

Stari grad, Kotor - 032/302-560 ; 325-924

fotoparteli@gmail.com / parteli@t-com.me

**BOKELJSKA
MORNARICA**

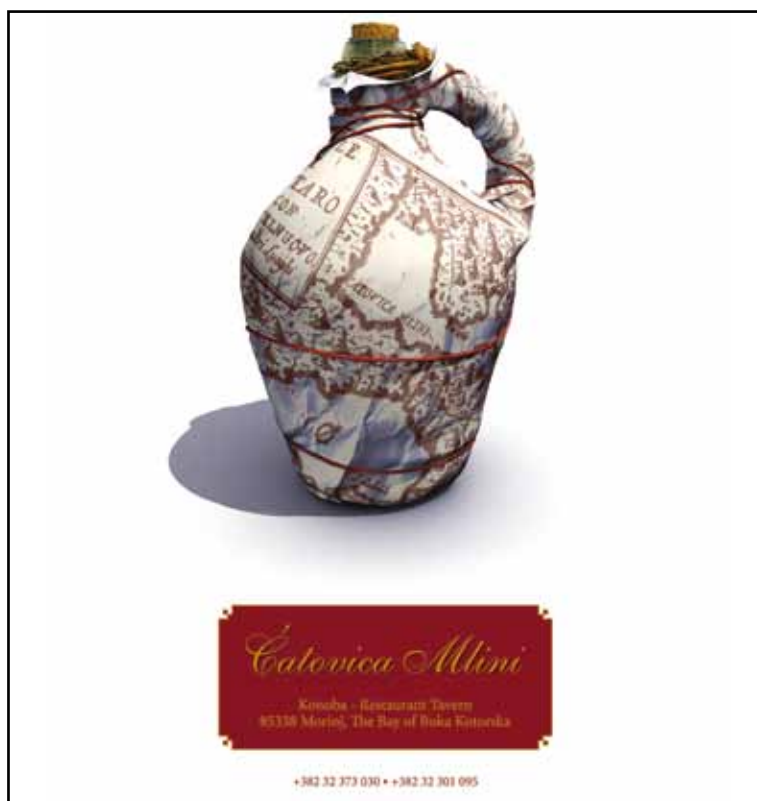
**SRETNE BOŽIĆNE I NOVOGODIŠNJE PRAZNIKE ŽELI VAM ISKRENO
KOLEKTIV POMORSKOG MUZEJA CRNE GORE - KOTOR**

MUZEJ: 304-720 CENTRALA
304-721 BIBLIOTEKA
304-722 DIREKTOR

FAX : 325-883

E-MAIL: pom.muzej.dir@t-com.me

WEB SITE:
WWW.MUSEUMMARITIMUM.COM

MEDIJSKI PARTNERI

Dragim prijateljima, poslovnim partnerima i svim ljudima dobre volje, djelatnici Veleposlanstva i Generalnog konzulata Republike Hrvatske žele blagoslovljen Božić i uspješnu Novu 2013. godinu

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke		
Ulica i broj		
Grad	Poštanski broj	Država
Tel/fax		E-mail
Datum		Potpis/pečat

Hrvatski **glasnik**

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:	Za Hrvatsku:	Za inozemstvo:
20 eura	200 kuna	30 eura
na žiro račun 520-361700-17 Hipotekarna banka	na kunski račun 23600001101667657, Zagrebačka banka d.d., Poslovnica Dubrovnik Vukovarska 7, 20 000 Dubrovnik	Beneficiary 59 : / ME25520042000000104966 (Acc. No-IBAN) Hrvatski građansko društvo Crne Gore, Zimski bazen Kotor Account with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR- NA BANKA AD PODGORICA) Inter- mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:
AKCIJSKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJI UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA.
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Uvjetite kreditom na posredništvu posrednika, prilikom sklapanja ugovora o prodaji ili kupnji stambenog objekta, najpovoljniju
posredničku kamatnu stopu na posredništvu kreditu, dostupnu svima građanima, stambeni kredit u iznosu od do 400.000,00
Kn, uz prvu godinu fiksne kamate, do kraja uplata do 31. ožujka 2011. Posrednik posrednik uzeti za
iznos do 400.000,00 Kn kamatna stopa 6,33% godišnje, fiksna, uz prvu godinu fiksne kamate 0,01% 6,33%,
100% u slučaju neplaćanja kamate – naplata od posrednika.

PBZ PRIVREDNA BANKA ZAGREB
Posrednik ugovorjen i Vlasnik

POSREDOVANJE: DRTSA D.O.O. 150000000

INA EURO V fuels

European top quality!

EUROSUPER BS 95

EUROSUPER BS 98⁺

EURODIESEL BS

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax + 385 1 481 40 56.

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

